

Detta är ett aktstycke som upprättats av min morfar Fritjof Grafström som då var landsekreterare under landshövding Dyrsen. Morfar avled 1905 endast 36 år gammal varvid landshövdingen översände handlingen.

Benkt Eriksson

Göva till KARLSTADS-GILLET den 10/8 1992
från Benkt Eriksson

II) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 9.

ÅREN

1896—1900.

VERMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Vermlands län har under de fem år denna berättelse omfattar icke undergått någon förändring till sina i föregående berättelser beskrifna gränser och *areal*.

I *judiciell hänseende* är länet fortfarande *indeladt* i 7 domsagor, hvarjemte länets tre städer, Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, stå under egen jurisdiktion.

Äfven länets *administrativa indelning* är oförändrad, hvadan länet fortfarande är fördeladt i 7 fögderier och 19 länsmansdistrikt.

Ej heller beträffande den *kyrkliga indelningen* har under perioden någon förändring skett, och länet är sålunda fortfarande fördeladt i 9 kontrakt, 44 pastorat och 91 församlingar.

Den delning af Ekshärads pastorat, hvarom Eders Kungl. Maj:it redan den 13 april 1883 förordnat, har visserligen icke under perioden kunnat fullbordas, men Eders Kungl. Maj:it har genom nädigt bref den 29 juni 1900 godkänt ett förslag till anskaffande af komministersboställe i Ekshärad, och på Eders

Kungl. Maj:ts nädiga pröfning voro vid periodens slut beroende ej mindre frågorna om boställen åt kyrkoherden i Norra Råda och kapellpredikanten i Gustaf Adolf än äfven en framställning om den nya löneregleringens tillämpning från och med den 1 maj 1901, varande genom nädigt bref den 18 mars 1898 den förändring i löneregleringen för Norra Råda pastorat fastställd, att på vissa vilkor en ytterligare prestman finge inom Norra Råda församling efter löneregleringens trädande i kraft tillsättas.

De af Eders Kungl. Maj:it den 16 mars 1877 meddelade föreskrifter om delning af Sunne socken i två gäll hafva af Eders Kungl. Maj:it genom nädigt bref den 8 mars 1895 återkallats, och har Eders Kungl. Maj:it sedermera, den 23 april 1897, förordnat angående dispositionen af kyrkoherdebostället Hasselhol derstädes.

Sedan Eders Kungl. Maj:it, med anledning af komiténs för *reglering af oregelbundenheter i rikets indelningar* förslag beträffande åtskilliga oregelbundenheter mellan Dalby samt Norra

Nya Gränsor.

af.

Landskapet Östman.

B I D R A G

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

///) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 9.

ÅREN

1896—1900.

VERMLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Vermlands län har under de fem år denna berättelse omfattar icke undergått någon förändring till sina i föregående berättelser beskrifna gränser och areal.

I *judicielt hänseende* är länet fortfarande *indeladt* i 7 dom-sagor, hvarjemte länets tre städer, Karlstad, Kristinehamn och Filipstad, stå under egen jurisdiktion.

Äfven länets *administrativa indelning* är oförändrad, hvadan länet fortfarande är fördeladt i 7 fögderier och 19 länsmans-distrikt.

Ej heller beträffande den *kyrkliga indelningen* har under perioden någon förändring skett, och länet är sålunda fortfarande fördeladt i 9 kontrakt, 44 pastorat och 91 församlingar.

Den delning af Ekshärads pastorat, hvarom Eders Kungl. Maj:t redan den 13 april 1883 förordnat, har visserligen icke under perioden kunnat fullbordas, men Eders Kungl. Maj:t har genom nådigt bref den 29 juni 1900 godkänt ett förslag till anskaffande af komministersboställe i Ekshärad, och på Eders

Kungl. Maj:ts nådiga pröfning voro vid periodens slut beroende ej mindro frågorna om boställen åt kyrkoherden i Norra Råda och kapellpredikanten i Gustaf Adolf än äfven en framställning om den nya lönerogleringens tillämpning från och med den 1 maj 1901, varande genom nådigt bref den 18 mars 1898 den förändring i lönerogleringen för Norra Råda pastorat fastställd, att på vissa vilkor en ytterligare prestman linge inom Norra Råda församling efter lönerogleringens trädande i kraft tillsättas.

De af Eders Kungl. Maj:t den 16 mars 1877 meddelade föreskrifter om delning af Sunne socken i två gäll hafva af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 8 mars 1895 återkallats, och har Eders Kungl. Maj:t sedermera, den 23 april 1897, förordnat angående dispositionen af kyrkoherdebostället Hasselbol derstädes.

Sedan Eders Kungl. Maj:t, med anledning af komiténs för *reglering af oregelbundenheter i rikets indelningar* förslag be-träffande åtskilliga oregelbundenheter mellan Dalby samt Norra

och Södra Finnskoga socknar, genom nådigt bref den 31 december 1890 funnit förslaget icke föranleda till annan åtgärd, än att, då vissa hemman i Dalby socken hade egor inom Norra eller Södra Finnskoga sockens gräns, Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anbefaldes att, derest särskild skattläggning af berörda egor icke kunde åstadkommas, inkomma med förslag till undanrödjande af nämnda oegentlighet antingen genom öfverflyttning af berörda egor från Norra eller Södra Finnskoga socken till Dalby socken eller ock genom hemmanens förläggande till Norra eller Södra Finnskoga socken, samt, efter det förslag till sådan skattläggning upprättats, Eders Kungl. Maj:ts den 29 mars 1899 funnit en af Dalby socknemän gjord framställning om ny gränsreglering mellan ifrågavarande socknar icke till någon åtgärd föranleda, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom särskilda utslag den 31 maj 1899 fastställt nämnda skattlägningsförslag, men voro besvär öfver dessa utslag vid periodens slut på pröfning beroende.

I detta sammanhang torde vidare böra omnämnas:

att genom nådigt bref den 18 mars 1898 några boplatser invid Karlstads vestra bro jemte 36 alnar i bredden af den der till belägna s. k. Skutelacken, räknadt i öster och vester från Damhagen och i norr och söder från Klarelfven till landsvägen, hvilket område, innehållande i areal 28,094 qvadratmeter, afsondrats från säteriet Lilla Växnäs i Karlstads landsförsamling, från början af år 1899 i administrativt, kommunalt och judicielt hänseende skilts från Karlstads socken och landsförsamling, Karlstads härad, Karlstads härads länsmansdistrikt, Mellansysslets fögderi och Mellansysslets domsaga samt förlagts till staden Karlstad;

att under år 1900 till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inkom en af stadsfullmäktige derstädes till Eders Kungl. Maj:ts stald underlämning framställning om öfverflyttning till staden af ytterligare några områden inom nämnda säteri;

att, i enlighet med det i förra femårsberättelsen omfördälda nädiga bref af den 6 december 1895, lägenheten Ängen under säteriet Vik, hvilken lägenhet omfattar en areal af 19 hektar 55 ar 40 qvadratmeter och beräknats till 28 öre 19⁰² penningar skatt, från och med ingången af år 1897 i kommunalt hänseende skilts från Arvika socken och förlagts till Arvika köping; samt

att, jemlikt nådigt bref den 11 juni 1897, ej mindre ytterligare 72 öre 16⁷⁶ penningar skatt, lägenheten Høvik, af säteriet Vik än äfven åtskilliga områden om tillhoga 88 öre 14 penningar skatt af hemmanet Solberga nr 1 i Arvika socken blifvit från och med år 1899 i kommunalt hänseende från nämnda socken till Arvika köping öfverflyttade.

Frågor om bildande af *municipalsamhällen* inom länet hafva icke under perioden i vidare mån förekommit, än att vid dess slut förelägo under behandling väckta förslag om helseovärdstadsans för stad tillämpning på vissa områden vid Kils, Åmots och Charlottenbergs jernvägsstationer.

I *Riksdagen* har länet under den tid, denna berättelse omfattar, varit representeradt af 8 ledamöter i Första kammaren och 10 i den Andra. Inom samtliga valkretsar tillämpas det omedelbara valsättet.

Länets indelning i *justeringsdistrikt* har icke förändrats.

Landtmäteristaten inom länet utgöres af 1 förste landtmätare, 5 kommissionslandtmätare och 3 vice kommissionslandtmätare.

Länet tillhör i fråga om *bergshandteringen* fortfarande Vestra hergmästaredistriktet, och dess indelning i afscende å *de allmänna skogarnas förvaltning* har icke under perioden undergått någon förändring.

Nya tullstationer hafva inrättats i Hvitkärn, i Lekvattnets socken, i Eda och i Hofvilsrud i Eda socken samt i Långflon i Norra Finnskoga socken.

Länets nio *provinsialläkaredistrikt* äro oförändrade och omfattas sålunda: Karlstads distrikt Karlstads, Kils, Grums och Viåe härad; Filipstads distrikt Fernebo och Nyeds härad samt Elfdals härads Nedre tingslag; Nedre Frykadals distrikt Fryksdals härads Nedre tingslag; Öfre Fryksdals distrikt Fryksdals härads Öfre tingslag; Dalby distrikt Elfdals härads Öfre tingslag; Silbodals distrikt Nordmarks härad; Näs distrikt Näs härad; Arvika distrikt Jösse och Gillbergs härad; samt Visnums distrikt Visnums och Ölime härad.

Dessutom funnos vid periodens slut nio extra provinsialläkaredistrikt, omfattande: Arvika distrikt Arvika köping med station derstädes; Gillberga distrikt Gillberga, Långseruds och Stafnäs socknar af Gillbergs härad med station i Gillberga; Uddeholms distrikt Elfdals härads Nedre tingslag med station i Uddeholm; Molkoms distrikt Nyeds och Elfsbacka socknar af Nyeds härad samt Öfre och Nedre Ulleruds socknar af Kils härad med station i Molkom; Jernskogs distrikt Jernskogs, Skillingemarks och Östervallskogs socknar af Nordmarks härad samt Köla socken af Jösse härad med station i Skönnerud; Charlottenbergs distrikt Eda och Gunnarskogs socknar samt Bogens kapell i Jösse härad med station i Charlottenberg; Kils distrikt Stora Kils och Frykeruds socknar af Kils härad samt Grums socken af Grums härad med station i Kil; Glafva distrikt Glafva socken i Gillbergs härad med station i Vestra Knoll; samt Töcksmarks distrikt Töcksmarks och Vestra Fogelviks socknar af Nordmarks härad med station vid Töcksmarks kyrka. Af dessa hafva Charlottenbergs, Kils, Glafva och Töcksmarks distrikt under perioden inrättats. Statsbidrag hafva utgått till Jernskogs och Charlottenbergs distrikt med 1,000 kronor årligen till hvarterda distriktet; äfven till läkaren i Töcksmarks distrikt, som först med år 1901 tillträdde sin befattning, har ett statsbidrag med 750 kronor årligen blifvit anvisadt. Från ingången af nuvarande period har Grums socken utträdt ur Kils distrikt och Nors socken i stället deri ingått.

Inom länet finnas två länsveterinärer, aflönade af staten, och tio distriktsveterinärer, med aflöning af Landstinget. *Veterinärdistrikten* äro oförändrade och omfatta sålunda:

- N:r
1. Elfdals härads Öfre tingslag med station i närheten af Dalby kyrka;
 2. Elfdals härads Nedre tingslag med station i närheten af Norra Råda kyrka;
 3. Fryksdals härads Öfre tingslag med station i närheten af Torsby (innehafves af ena länsveterinären);
 4. Fryksdals härads Nedre tingslag med station i närheten af Sunne kyrka;
 5. Jösse härad med station i Arvika;

- Nr 6. Nordmarks härad med station vid eller i närheten af Arjeng;
- » 7. Gillbergs härad samt Borgviks socken af Grums härad med station vid eller i närheten af Nögsäter;
- » 8. Näs härad och Eds socken af Grums härad med station i Seffe;
- » 9. Fernebo härad med station i Filipstad;
- » 10. Visnums, Ölme och Väse härad med station i Kristinehamn;
- » 11. Karlstads härad, Grums härad utom Borgviks och Eds socknar samt Stora Kils och Frykeruds socknar af Kils härad med station i Karlstad (innehafves af ena länsveterinären); samt
- » 12. Nyeds härad samt Ransäter, Öfre Ulleruds och Nedre Ulleruds socknar af Kils härad med station vid eller i närheten af Mölnbacka.

Af *Ekonomiska Kartverkets kartor* har under perioden utkommit Fernebo härad, hvarmed arbetet blifvit för länet fullbordadt.

För länets *naturbeskaffenhet* finnes fullständigt redogjort i Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse för åren 1881—1885, till hvilken Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande sålunda får i denna del hänvisa.

Rörande *temperaturförhållandena* inom länet finnes intet anmärkningsvärdt att för perioden anteckna.

Karlstads stad har äfven under denna period varit stadd i en jemn och stark tillväxt. Dess folkmängd, som under förra perioden ökades med 1,298 personer och vid dess slut utgjorde 9,890 personer, har ökats med ej mindre än 2,037 personer och belöpte sig alltså vid 1900 års slut till 11,927 personer. En reglering af de utom den gamla *stadsplanen* befintliga områdena Östra Haga, Tornestad, Kullen, Herrhagen, Viken, Qvarnberget och Sjtullsegorna, hvilka redan förut voro rätt tätt bebyggda, har på grund af folkmängdens tillväxt blifvit alltmör behöfelig och Eders Kungl. Maj:ts har, på underdånig framställning, genom nådig resolution den 26 maj 1899 fastställt stadsplan för Östra Haga, Tornestad, Kullen och Herrhagen, under det frågorna om stadsplan å Viken, Qvarnberget och Sjtullsegorna vid periodens slut lågo under utredning. Äfven utom dessa områden har emellertid, på norra sidan om östra grenen af Klarelven en icke obetydlig byggnadsverksamhet pågått, men genom förstnämnda stadsdelars reglering, och sedan jemväl säteriet Lilla Växnäs, som staden under perioden inköpt, blifvit till byggnadsplatser indeladt, är det att hoppas, att den oregelbundna byggnadsverksamheten skall upphöra.

I sammanhang med stadsplanens utsträckning och ordnandet af förhållandena i de stadsdelar, som antingen redan blifvit dit förlagda eller antagas kunna komma att framdeles dit förläggas, har frågan om stadens rätt till den försälda *donationsjorden* kommit att blifva af aktuel betydelse, enär det blifvit staden angeläget att försäkra sig om dels den jord, som är behöfelig för gator och allmänna platser, dels sådan jord, som, belägen utom den egentliga staden, kan blifva föremål för spekulation i och för bebyggande och der sålunda nya oregelbundna stadsdelar eljest kunde befaras uppstå. Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts skrifvelse den 17 juni 1893 till Kammarkollegium och dess deraf föranledda anmodan till Eders Kungl. Maj:ts Befall-

ningshafvande blef frågan om stadens rätt till donationsjorden föremål för en grundlig utredning. Den rätt, som staden på grund af denna utredning förmenar sig hafva till jorden, hafva stadsfullmäktige gjort gällande på så sätt, att staden erbjudit de jordegare, af hvilkas jord staden i ofvan angifna syfte vore i behof, att afstå densamma till staden mot det jorden äsatta taxeringsvärdet, hvadan endast mot dem, som icke ingingo på detta erbjudande, rättegång om jordens utvinnande utan ersättning skulle anställas.

Uti sin föregående femårsberättelse lemnade Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande en närmare redogörelse för organisationen af den kombinerade *brand- och poliskåren* i Karlstad. Med hänvisning dertill får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande nu endast tillfoga, att kåren äfven under den nu gångna perioden tillfullo motsvarat de förväntningar man knutit till densamma och det förtroende, som under årens lopp kommit den till del.

Folkmängden i *Kristinehamn* har under perioden ökats med 512 personer och utgjorde vid 1900 års utgång 6,744 personer.

Byggnadsverksamheten derstädes har under perioden varit mindre liflig än förr, delvis beroende på rådande jemförelsevis höga arbets- och materialpris, och har fortfarande hufvudsakligen hallit sig utom det planlagda området. Da emellertid de lägenheter utom staden, hvilka sålunda tillkommit, i allmänhet äro spridda på vida områden och enlast på några få ställen mera sammanträngts, synes, särskildt vid det förhållande, att områdena närmast stadsplanen blifvit genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 22 mars 1899 lagda under helseovärdsstadgans för stad tillämpning, någon egentlig olägenhet af byggnadernas uppförande utom stadsplanen ej vara att befaras.

Sedan efter många års förberedande utredningar stadsfullmäktige i december 1898 beslutat anlägga en *vattenledning* från sjön Venern med aflöpsledningar samt häröfver anförda besvär blifvit af Eders Kungl. Maj:ts den 8 september 1899 ogillade, har inom staden tvekan uppstått, huruvida icke tillräckligt godt vatten för vattenledning till staden kunde för rimlig kostnad erhållas från närmare hall än från Venern, och har på grund häraf, ehuru redan ansökning om expropriation af nödig mark för ledningen till Venern blifvit till Eders Kungl. Maj:ts ingifven, vidare åtgärder med anledning af förstnämnda beslut uppskjutits. Det är emellertid att hoppas, att staden i denna viktiga fråga förtast möjligt skaffar sig all den utredning som ifrågasatts, så att anläggningen inom den närmaste framtiden måtte komma till stånd.

Gatubelysningen i staden sker sedan hösten 1900 med elektriska lampor, hufvudsakligen baglampor, enligt kontrakt på 15 år med ett enskildt bolag, som der anlagt en elektrisk ljusstation, jemväl för belysning inomhus.

Uti *Filipstad* har folkmängden, som under förra perioden förettede någon tendens till minskning, under nu ifrågasatt period ökats med 363 personer och utgjordes vid 1900 års slut af 3,534 mantalskrifna personer.

I förra femårsberättelsen omnämndes såsom den för staden viktigaste tilldragelsen beslutet om att anlägga *vatten- och aflöpsledning*. Sedan staden genom nådigt bref den 23 oktober 1896 för ledningens framdragande erhållit expropriationsrätt, blef

det ursprungligen projekterade arbetet fullbordadt i november 1896, hvarefter anläggningen under åren 1897 och 1898 något utvidgades. Vattnet toges för den dagliga förbrukningen ur Mörtjärnsbäcken och framdrifves medelst naturligt tryck (23⁹ meter öfver sjön Daglösen). För eldsläckning finnes särskild ledning från den ungefär dubbelt så högt belägna Laxbäcken. Vattnet lär vara af god beskaffenhet och vattenledningarna, med afseende å vattentillgången och det naturliga trycket, bland de bättre i landet. Kostnaden för anläggningen har uppgått till 177,426 kronor 83 öre, hvaraf belöpa å eldsläckningsledningen 26,735 kronor 72 öre. Den ekonomiska sidan af saken har stått sig särdeles gynsam, i det att genom ledningen för eldsläckningen ernåtts en nedsättning i brandstodsprämier ej understigande 6,000 kronor årligen, hvarjemte anläggningen i öfrigt lemnat under år 1900 en inkomst af 3⁹⁷ % å anläggningskostnaden, för hvars betäckande staden upplånat medel mot 3⁷⁵ % ränta.

En annan för staden vigtig fråga, som under många år stått på dagordningen, har under perioden vunnit sin lösning, i det att staden genom beslut, som af Eders Kungl. Maj:t den 23 mars 1899 i nader faststälts, öfvertagit allt *gatuunderhåll*. En välbehöfelig omläggning af stadens gator och torg har såsom en följd häraf år 1900 påbörjats.

Köpingen *Areika* har jemväl under denna period varit stadd i jemnt framåtskridande. Såsom ofvan nämnts, hafva åtskilliga områden inom hemmanen Vik och Solberga med köpingen införlifvats, och sedan stadsplan å de delar af köpingen, för hvilka sådan förut icke funnits, blifvit af Eders Kungl. Maj:t

enligt nädligt bref den 25 augusti 1899 fastställt samt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den 23 juli 1900 fastställt tomtindelning för nämnda delar äfvensom för stadsdelen Ängen, har byggnadsverksamheten å de nya områdena tagit fart.

Köpingens folkmängd utgjorde vid periodens början 2,397 personer och vid dess slut 3,083 personer samt har sålunda under perioden ökat med 686 personer.

Under perioden har köpingen, sedan expropriationsrätt genom nädligt bref den 15 november 1895 erhållits, anlagt vattenledning från sjön Racken, belägen ungefär 5 kilometer norr om köpingen, i sammanhang hvarmed den planlagda delen af köpingen fullständigt dränerats. Arbetet, som fullbordades år 1899, lär hafva kostat omkring 240,000 kronor. Äfven elektrisk gatubelysning har köpingen under perioden erhållit; den levereras af ett enskildt bolag, som för längre tid förvärfvat vattenkraft vid Sälbodafallen i Gunnarskogs socken och derigenom blifvit i stånd att i Arvika upprätta en kraftstation, tillräcklig att lemna kraft ej blott till yttre och inre belysning i köpingen utan ock till de industriella anläggningarna derstädes.

Det torde vidare böra omnämnas, att år 1896, genom insamling på enskild väg, bildats en fond för byggande af kyrka inom köpingen, hvilken fond lærer vid periodens slut uppgått till öfver 23,000 kronor.

Äfven i *Sejle* köping har under perioden en lillig byggnadsverksamhet egt rum. Folkmängden derstädes utgjorde vid periodens början 1,108 personer och vid dess slut 1,440 personer och har sålunda ökat med 332 personer.

2. Invånare.

Länets *folkmängd*, som enligt mantalslängderna utgjorde vid 1895 års slut 252,898 personer, uppgick enligt samma längder, på sätt tabell 1 utvisar, vid 1900 års utgång till 254,085 personer och har sålunda ökat med 1,187, under det att under föregående period folkmängden minskats med 710 personer.

I likhet med hvad i föregående femårsberättelser egt rum, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, då nämnda tabell endast redogör för folkmängden för landsbygden i dess helhet äfvensom särskildt för hvarje stad, men en redogörelse för folkmängdsförhållandena inom de olika fögderierna jemväl kan vara af intresse, härmed i vidstående *tabell A* lemna en jemförelse efter mantalslängderna i hvarje fögderi och stad vid början och slutet af nu ifrågakvarande period. Af denna tabell framgår, att folkmängden på landsbygden, som vid periodens början utgjorde 233,585, vid 1900 års slut nedgick till 231,860 och sålunda minskats med 1,725 samt att folkmängden i Mellansysslets och Elfdals fögderier under perioden ökat med tillhopu 1,611 personer och i Östersysslets, Södersysslets, Nordmarks, Jösse och Fryksdals fögderier minskats med 3,336 personer.

Då minskningen af folkmängden på landsbygden under föregående period utgjorde 2,314, har således en förändring till det bättre inträffat. Detta torde bero på det uppsving inom industrien, som under perioden egt rum och hvarigenom tillfällena till arbete inom hemorten blifvit rikligare. Visserligen hafva

sådana ej heller tillförene saknats, och jordbruket har allt fortfarande lidit af brist på arbetskrafter, men den yngre arbetare-

Tab. A. Folkmängden i Vermlands läns fögderier och städer åren 1895 och 1900.

	Vid slutet af år		Tillväxt under perioden.	Minskning under perioden.
	1895.	1900.		
<i>Å landsbygden:</i>				
Östersysslets fögderi	46,566	45,165	—	1,401
Mellansysslets »	36,750	37,239	489	—
Södersysslets »	28,996	28,121	—	865
Nordmarks »	22,725	22,006	—	719
Jösse »	32,331	32,275	—	59
Elfdals »	29,329	30,461	1,132	—
Fryksdals »	36,895	36,603	—	292
<i>I städerna:</i>				
Karlstad	9,890	11,927	2,037	—
Kristinehamn	6,232	6,744	512	—
Filipstad	3,191	3,554	363	—
Summa	252,898	254,085	4,623	3,336
Allt-å ökning utöfver minskningen	—	—	1,187	—

befolkningen, äfven jordbrukares söner, har alltmer föredragit att söka sin utkomst vid industriella inrättningar, der aflöningen varit högre och bestämda arbetstider gifvit arbetaren större frihet.

Emigrationen har emellertid fortgått. I förhållande till antalet födde och döde utvisar den följande siffror:

År.	Emigranter till			Summa emigranter.	Lefvande födde.	Döde.	Nati-vitets-öfver-skott.
	Nord-amerika.	Norge.	andra utrikes orter.				
1896 . . .	1,222	458	101	1,781	6,201	3,973	2,230
1897 . . .	746	501	34	1,281	6,188	3,603	2,585
1898 . . .	635	595	53	1,283	6,241	3,404	2,840
1899 . . .	1,106	530	50	1,736	5,855	4,169	1,686
1900 . . .	1,397	391	17	1,805	6,132	4,319	1,783
Summa	5,106	2,528	255	7,889	30,622	19,498	11,124

Under föregående period uppgick antalet från länet emigrerade till 12,545, deraf till Nordamerika 10,640, till Norge 1,727 och till andra utrikes orter 178.

I detta sammanhang torde kunna omnämnas, att antalet från Norge hemsända svenskar, som af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förpassats vidare till sina hemorter inom detta eller andra län, utgjorde:

	Män.	Qvinnor.	Barn.	Summa.
År 1896	98	15	14	127
» 1897	119	27	5	151
» 1898	84	24	11	119
» 1899	72	23	21	116
» 1900	116	39	27	182
Summa	489	128	78	695

Befolkningen i Fryksdalen har fortfarande följt sin böjelse att utom hemorten, särskildt i Dalarne och Norrland, genom timmerdrifningar och skogskörsor söka sig biförtjenster. Dess stora vana i dylika arbeten, dess uthållighet och dess förmåga att skaffa sig lämpliga och för ändamålet väl inöfvade hästar torde ock göra, att fryksdalingen på dylika arbeten förtjenar mer än andra.

Äfven från Elfdalen hafva, särskildt vintertiden, arbets-sökande begifvit sig till nordligare trakter, men då rikliga tillfällen till arbetsförtjenster förefunnits äfven i hemorten, har den förr så vanliga företeelsen, att elfdalingarne efter upprepade besök i »norden» der slagit sig ned såsom bofasta, numera blifvit allt sällsyntare.

Det allmänna helsestillståndet inom länet har, om man franser att influensa uppträdt epidemiskt under alla åren, synnerligast i januari, februari och mars månader, i allmänhet varit tillfredsställande. Såsom vanligt hafva atskilliga fall af skar-lakansfeber och difteri äfvensom rödsot och tarntyfus på skilda ställen förekommit.

De religiösa rörelserna hafva i allmänhet företett samma lifaktighet som under nästföregående period. Svenska missions-förbundets resepredikanter utöfva en flitig verksamhet såväl å bönehusen som i enskilda hem å s. k. konventiklar, vid hvilka jemväl en del kyrkliga ceremonier, såsom utdelande af H. H. Nattvard, lära ibland förekomma. Till följd af ej mindre denna lekmannaversamhet än ock den religiösa indifferentism, som alltmer fatt insteg hos dem, hvilka icke anslutit sig till de sek-teriska rörelserna, hafva kyrkorna i allmänhet varit fåtaligt be-sökta.

Följande förteckning (tabell B, sid. 6) på samtliga böne-hus i länet har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande trots icke böra sakna sitt intresse, såsom i sin mån belysande de reli-giösa företeelserna. I länet finnas enligt densamma 194 böne-hus till ett värde af sammanlagt 720,080 kronor.

Hvad särskildt Karlstad beträffar, har medlemsantalet i de frikyrkliga församlingarna under perioden varit följande:

År	Evangelisk-luterska missionsföreningen.	Metodist-församlingen.	Baptist-föreningen.
År 1896	567	165	187
» 1897	562	175	210
» 1898	571	182	226
» 1899	591	182	241
» 1900	614	187	210

Jemför man dessa siffror med dem från föregående period, då högsta antalet uppgick i missionsföreningen till 649, i meto-distförsamlingen till 180 och i baptistförsamlingen till 186, så finner man, att det endast är i den sistnämnda församlingen som antalet något nämnvärdt ökats, under det deremot med-lemsantalet i missionsföreningen minskats.

Under perioden hafva ingåtts 197 *borgerliga äktenskap*, deraf 29 i städerna och 168 på landet.

Frälsningsarmén har under perioden fortsatt sin verksamhet, men har ej haft samma dragningskraft som i början af sitt uppträdande.

Beträffande det *sedliga tillståndet* i länet klagas från nästan alla håll öfver att dryckenskapen snarare till- än aftagit. Under det antalet *för fylleri sakjåbte* inom länet på 10,000 invanare förra perioden utgjorde högst 21, uppgick samma antal under nu ifrågakvarande period till:

År	Länet.	Riket.
År 1896	23	64
» 1897	24	72
» 1898	25	77
» 1899	35	84
» 1900	42	83

Efterföljande tabell C (sid. 8), angifvande antalet af de under femårsperioden å härvarande länsfängelset förvarade *fångar*, ut-visar ock vid jemförelse med uppgiften i förra femårsberättelsen en beklagansvärd ökning, hvilken dock i någon mån får till-skrifvas den omständigheten, att en del fångar blifvit från andra fångelser till länsfängelset öfverflyttade.

Tab. B.

Bönehus i Vermlands län år 1900.

Fögdari och socken.	Hemman eller lägenhet, hvarj byggnaden är belägen.	Värde i kronor.	Trosbekännelse, hvartill byggnadens egare höra.	Fögdari och socken.	Hemman eller lägenhet, hvarj byggnaden är belägen.	Värde i kronor.	Trosbekännelse, hvartill byggnadens egare höra.
<i>Östersyslets fögderi.</i>							
Fernebo socken . .	Asphyttan	3,000	Evangelisk-luterska.	Grafva socken . .	Sanna	4,000	Evangelisk-luterska.
» »	Hornsjöu	5,000	Baptismen.	» »	Skäre	1,500	»
» »	Yugshyttan	3,500	Evangelisk-luterska.	» »	Östra Torp	2,000	»
» »	Långbanshyttan	5,000	»	» »	Skited	1,000	Baptismen.
Lungsunds »	Lungsundet	4,170	»	» »	Blekene	1,000	»
» »	Slädråten	2,620	Metodismen.	» »	Östra Torp	1,500	»
Kroppa »	Storfors	2,000	»	Hannarö »	Klöfverud	1,500	Evangelisk-luterska.
» »	»	2,080	Baptismen.	» »	Vestra Hoffanda	5,000	Baptismen.
» »	»	3,000	Evangelisk-luterska.	Frykeruda »	Blankeberg	3,000	»
Brattfors »	Brattforshyttan	2,000	»	» »	Högåsen	3,800	Evangelisk-luterska.
Nordmarks »	Nordmarkshyttan	2,500	»	» »	Klaxås	4,500	»
Rämens »	Rämshyttan	2,500	Baptismen.	» »	Östra Glånne	5,000	Baptismen.
» »	Laxjöfors	6,000	»	Stora Kils »	Erikstad	1,000	»
Ölme »	Elofstorp	4,000	Evangelisk-luterska.	» »	Lersäter	5,000	»
» »	Holma	800	»	» »	Nilshy	3,000	Evangelisk-luterska.
» »	Baggerud	1,200	»	» »	Sannerud	7,000	»
» »	Sunnäs	1,500	»	» »	Snarås	2,500	»
» »	Lilla Lerdala	1,500	»	Nedre Ulleruds »	Dejefors	1,500	»
Väse »	Rud	4,000	»	» »	Östra Deje	1,000	»
» »	Faxstad	1,000	»	» »	Perstorp	1,000	»
» »	Sockenallmänningen	3,000	»	» »	Torp	2,000	»
» »	Glanshammar	5,000	»	Öfre »	Mosserud	4,000	»
» »	Löfhöjden	800	Baptismen.	» »	Slädråten	2,500	Baptismen.
Ö. Fogelvik »	Hög	2,000	»	Ransäter »	Gersheden	10,000	Evangelisk-luterska.
» »	Skattkärr	2,500	»	» »	Munkfors	18,000	»
» »	Flatvik	2,500	»	» »	»	8,000	Metodismen.
» »	Afverstad	2,500	Metodismen.	Nors »	Bjälberg	3,500	Evangelisk-luterska.
» »	Bäck	400	Baptismen.	» »	Lilla Bärum	800	Baptismen.
Visnans »	Olofs Varlunda	1,000	Evangelisk-luterska.	» »	Edavalla	3,000	Evangelisk-luterska.
» »	Torpa	1,000	Metodismen.	» »	Östra Mellbyn	6,000	Baptismen.
» »	Säby	1,000	»	» »	Mellerudstorp	2,500	Metodismen.
» »	Hjörneborg	1,000	Evangelisk-luterska.	» »	Trosnäs (soldatbem)	7,500	Evangelisk-luterska.
» »	Ljunggården	2,000	»	Segerstads »	Norra Segerstadsbyn	3,000	»
Visnans-Kils »	Berg	800	»	Grans »	Vestra Malåje	5,000	»
» »	Hjersta	1,000	»	» »	Grönberg	2,000	Metodismen.
Rudskoga »	Perabul	2,000	»	» »	Välåsen	3,000	Baptismen.
» »	Bjurvik	1,000	»	Eda »	Malöga	5,100	Evangelisk-luterska.
Nysunds »	Mo	1,500	Metodismen.	» »	Ekholmen	4,000	»
Södra Båda »	Hjelmkärr	3,500	Evangelisk-luterska.	Burgvik »	Norra Burgvik	1,500	»
Alsters »	Ulfsbyn	2,500	»	<i>Södersyslets fögderi.</i>			
» »	Döle	2,000	»	Fokilsäter socken . .	Grønnerud	2,000	»
Elfåcka »	Stenåsen	2,000	»	Millesvik »	Berg	2,000	»
Nyeds »	Södra Råum	4,000	»	Ölseruds »	Byn	1,000	»
» »	Gäperud	3,000	»	» »	Södra Grimbråten	1,000	»
» »	Sutterhöjden	5,000	»	Hotilsäter »	Torsnerud	1,600	»
» »	Aeksjön	3,000	Baptismen.	Södra Ny »	Takene	2,500	»
» »	Hönsnerud	2,000	Evangelisk-luterska.	» »	Rördalen	700	»
<i>Mellansyslets fögderi.</i>				» »	Södra Örrud	1,500	»
Grafva socken . .	Grosshul	4,000	»	Huggenäs »	Södra Hög	4,000	»
» »	Öjeåsa	800	»	Bru »	Sterserudstorp	3,200	»
				By »	Speslanda	1,000	»

Tab. B. (Forts.)

Bönehus i Vermlands län år 1900.

Fögdari och socken.	Hemman eller lögenhet, hvarå byggnaden är belägen.	Värde i kronor.	Trosbekännelse, hvartill byggnadens egare höra.	Fögdari och socken.	Hemman eller lögenhet, hvarå byggnaden är belägen.	Värde i kronor.	Trosbekännelse, hvartill byggnadens egare höra.
Hy socken	Harjene	500	Evangelisk-luterska.	Eda socken	Helgeboda	2,000	Evangelisk-luterska.
Tveta »	Afvälåter	1,500	»	Gunnaraskoga »	Tvärud	1,000	»
Kila »	Torstensbyn	2,000	»	» »	Bortan	600	»
Seflle köping	—	6,000	»	» »	Tre-köz	1,000	»
» »	—	5,000	Metodismen.	Elgå »	Kroksbol	1,500	»
» »	—	4,000	Evangelisk-luterska (Frälsningsarmén).	» »	Valnäs	3,500	»
Långseruds socken	Sillingebyn	2,000	Evangelisk-luterska.	Brunskoga »	Lerhol	7,000	»
» »	Hjörnö	3,000	»	» »	Finneböck	5,000	»
» »	Vestra Knoll	2,000	»	Boda »	Högboda	3,000	»
» »	Öfra Rud	2,500	»	» »	Benstad	2,000	Haptismen.
» »	Hvisele	2,000	»	<i>Elfdalens fögderi.</i>			
» »	Granmon	1,000	»	Dalby socken	Baeka	5,000	Evangelisk-luterska.
» »	Hünacka	2,500	Metodismen.	» »	Likenäs	5,000	»
Stafnäs »	Stömne	2,000	Evangelisk-luterska.	» »	Hole	5,000	»
» »	Sölje	2,000	»	N. Ny »	Osebol	5,000	»
» »	Kläsöbol	2,000	»	Ekahärads »	Råda	6,000	»
» »	Boda	1,000	»	» »	Hara	2,600	»
» »	Svannekeboda	2,000	»	N. Råda »	Stjerufors	3,200	»
» »	Nubbol	3,000	»	Sunnemo »	Gräs	2,310	»
» »	Gökbol	500	»	<i>Fryksdals fögderi.</i>			
» »	Norra Fjölle	1,500	»	Sunne socken	Skäggeberg	10,000	»
Vormskoga »	Krogserud	2,000	»	» »	»	4,000	Evangelisk-luterska (Frälsningsarmén).
» »	Jonsbol	2,000	»	» »	Stöpafors	2,000	Evangelisk-luterska.
<i>Nordmarks fögderi.</i>				» »	Tomthult	6,750	»
Silleruds socken	Tenvik	2,200	»	» »	Bäck	1,500	»
Silbodals »	Årjeng	4,500	»	» »	»	»	»
» »	Södra Ströin	3,500	»	Ö. Emterviks socken	Grengerud	6,000	»
Blomskoga »	Sundstaby	2,000	»	V. »	Berga	1,000	»
» »	Näresbyn	1,500	»	» »	Elofatorp	3,000	»
» »	Sundsbyn	1,200	»	» »	Lian	2,000	Haptismen.
» »	Töresbyn	1,250	Haptismen.	Gräsmarks »	Uddheden	4,000	Evangelisk-luterska.
Trankils »	Gunnarsbyn	2,000	Evangelisk-luterska.	» »	Berg	2,500	»
» »	Norra Viken	1,200	»	Fryksände »	Boda	1,000	»
Holmedals »	Uppsala	3,800	»	» »	Fensbol	3,000	»
» »	Tången	1,500	»	» »	Oleby	3,000	»
V. Fogelviks »	Bruntorp	3,000	»	» »	Svenneby	1,000	»
Töcksmarks »	Skarbol	2,500	»	Östmarks »	Sörnarkstorp	2,000	»
» »	Töresbyn	2,500	»	Hvitsanda »	Kellingerud	1,200	»
» »	Hän (ej färdigt)	—	—	<i>I städer.</i>			
Östervallskoga »	Römmenäs	2,000	Evangelisk-luterska.	Karlstad	Staden nr 145	27,000	Haptismen.
Karlanda »	Vestra Hän	3,000	Metodismen.	» »	» » 24	33,200	Evangelisk-luterska.
» »	Hämmäs	1,000	Evangelisk-luterska	» »	» » 165	9,000	Metodismen.
Jernskoga »	Heted	4,000	»	» »	Klara » 16	29,500	Metodismen.
<i>Jönss fögderi.</i>				Kristinehamn	—	6,200	Metodismen.
Arvika köping	—	10,000	»	» »	—	9,100	Haptismen.
» »	—	4,000	Haptismen.	» »	—	35,900	Evangelisk-luterska.
» »	—	5,500	Evangelisk-luterska (Frälsningsarmén).	» »	—	26,500	Evangelisk-luterska (Frälsningsarmén).
Köla socken	Hälstad	1,000	Evangelisk-luterska.	Filipstad	—	6,400	Haptismen.
Eda »	Södra By	2,000	»	» »	—	4,500	Evangelisk-luterska (Frälsningsarmén).
» »	Södra Emterud	1,000	»	» »	—	10,200	Metodismen.
				» »	—	3,500	Evangelisk-luterska.

Antalet sakfälda för öfverträdelse af förordningarna angående försäljning dels af brännvin samt dels af vin, öl, kaffe med mera inom länet framgår af följande siffror:

	Försäljning af brännvin.	Försäljning af vin m. m.
År 1896	39	30
” 1897	40	34
” 1898	33	32
” 1899	22	8
” 1900	28	36

Synnerliga förtjenster om nykterheten hafva emellertid *goodtemplarloger* och *blåbandsföreningar* etc. inom länet utöfvat, såväl direkt genom anordnande af föredrag och dylikt som ock indirekt genom att söka till laga näpst beförda olaglig handtering af rusdryckers tillhandahållande. Logernas och föreningsarnas antal inom de olika häradena och städerna samt medlemmarnes antal framgå af följande tabell D.

Förra tidens enkla *lefnadsätt* visar alltmer tendens att försvinna. I samma mån som arbetsförtjensten stigit, hafva anspråken med afseende å såväl kläder och födoämnen som lefnadsvilkor i öfrigt stegrats. Njutningsbegär och nöjeslystnad äro starkt framträdande.

Egentlig *folkdrägt* bäres numera endast af ett fåtal äldre män inom Norra Ny och Dalby socknar.

I fråga om *byggnadsättet* har äfven denna period att uppvisa en märkbar förbättring. Allnogens gamla mindre ändamålsenliga tvåvåningshus ersättas af omsorgsfullt uppförda bostäder i en våning, hvilka gifva intryck af rådande välmågn. I fönbygderna, der högst få rökstugor ännu finnas kvar, uppföras numera vanliga svenskstugor.

Befolkningens *läslust* visar sig fortfarande i den lifliga tidningsprenumeration, som snart sagdt öfverallt i länet förekommer. Beträffande *sockenbiblioteken* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande sökt skaffa sig upplysningar i hvad mån sådana finnas, deras omfång och användande m. m., och får i efterföljande tabell E (sid. 9) meddela de uppgifter, som sålunda inkommit.

I afseende å *folklynet* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke något att tillägga utöfver hvad föregående

Tab. C. Antal fångar uti Karlstads länsfängelse åren 1896—1900.

År.	För undergående af						Lösdrifvare och omedelbart ankomna tvångsarbetsfångar.		Vid öfret ståt qvarstående mansstufvofångar.		Summa i fängelset förvarande.	
	straffarbete.		fångelsestraff på grund af bötesförvaltningsbeslut.		af domstol ädömdt enkelt fängelse.		Lösdrifvare och omedelbart ankomna tvångsarbetsfångar.		Vid öfret ståt qvarstående mansstufvofångar.			
	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.		
1896	82	6	204	13	25	1	81	20	15	45	6	501
1897	97	10	212	7	29	4	103	29	9	73	3	570
1898	68	6	179	7	49	1	94	23	22	70	4	523
1899	67	8	156	3	30	2	70	22	22	61	5	446
1900	116	5	297	6	31	1	108	40	24	40	4	582

berättelser derom innehålla. I förra berättelsen framhölls i detta sammanhang, såsom bevis på vermländingens fridsamma väsen, att *tvistemålens* antal varit proportionsvis lägre för länet än för riket i dess helhet. Äfven under de år denna berättelse omfattar har förhållandet varit enahanda. Enligt nedanstående tabell uppgick nämligen antalet instämnda tvistemål för hvarje 10,000-tal invånare till följande:

	På landsbygden.		I städerna.	
	Länet.	Riket.	Länet.	Riket.
År 1896	38	51	167	187
” 1897	35	49	170	172
” 1898	33	46	151	170
” 1899	37	50	160	200

Nutidens *arbetarörelser* hafva under perioden varit inom länet lilligare än förut. Såsom ett exempel härpå torde efterföljande tabell F (sid. 10) kunna tjena. I densamma har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande sammanfört de uppgifter rörande *sackföreningar* inom länets städer och Arvika köping, som kommit Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande tillhanda.

Sammanslutningar bland arbetare för bildande af *sjukkassor* i enlighet med derom gällande lag förekomma mera sparsamt. Vid periodens början hade hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande — förutom allmänna sjukkassor inom Segerstads, Varnums, Kils och Arvika församlingar — sjukkassor registrerats för arbetarne vid Lesjöfors och Rottneros fabriker, och under perioden hafva dylika registrerats för arbetarne, anställda vid Forshaga sulfittfabrik, Storfors aktiebolag (Nykroppa sjukhjelp-sällskap), Björneborgs bruk, Skattkärrs ängsäg, Stömne bruka aktiebolag och Långbanshyttan, hvarjämte en allmän sjukkassa

Tab. D. Nykterhetsföreningar i Vermlands län år 1900.

	Goodtemplarorden.		Bibblans- och andra nykterhetsföreningar.		Summa medlemmar.
	Antal lojer.	Antal medlemmar.	Antal lojer.	Antal medlemmar.	
Nyede härad	4	134	4	278	412
Fernebu ”	13	716	9	559	1,275
Ölme ”	4	108	2	126	234
Väse ”	4	124	7	440	564
Vinnungs ”	6	279	1	65	344
Karlstads ”	3	163	2	160	323
Grums ”	4	157	7	352	509
Kile ”	7	425	8	447	872
Näs ”	3	88	3	473	561
Öllberga ”	11	261	6	234	495
Nordmarks ”	6	210	8	572	782
Jüsse ”	21	1,022	12	1,262	2,284
Eldals ”	27	1,379	11	1,603	2,982
Frykadal ”	10	393	2	260	653
Karlstad ”	5	384	—	—	384
Kristinehamn ”	1	315	1	59	374
Filipstad ”	1	141	—	—	141
Summa	130	6,808	83	6,950	13,758

registrerats för Sunne församling. Sjukkasen vid Forshaga sulfittfabrik blef emellertid snart upplöst.

Såvidt af det hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förda föreningsregister framgår, voro vid periodens slut följande

konsumtionsföreningar bland arbetare i verksamhet, nämligen Mokärnshyttans och Geijersholms konsumtionsföreningar, Stjernfors arbetareförening, Nordmarks Tabergs arbetares handelsförening, Munckeruds, Munkfors och Årås arbetareföreningar, Hag-

Tab. E.

Sockenbibliotek i Vermlands län år 1900.

Socken.	Antal hand.	Underhållsätt, årsafgifter, anslag o. s. v.	Begagnande.	Socken.	Antal hand.	Underhållsätt, årsafgifter, anslag o. s. v.	Begagnande.
Nyeds	535	Årsafgift 25 öre, anslag af kommunen årligen 200 kronor.	83 läntagare, 598 boklån.	Glasva	700	300 kronor ur hundskatten, 30 kronor årligt anslag.	460 boklån af 140 läntagare.
Elfsbacka . . .	363	Ingen afgift eller anslag.	278 boklån.	Stafnäs	500	35 kronor årligt anslag.	123 boklån af 30 läntagare.
Alsters	375	Hundskatt delvis anslagen.	26 band.	Högeruds	25	Anslag af kommunen.	17 " " 9 "
Brattfors . . .	228	Do do.	106 "	Verm-kogs . . .	122	40 kronor af hundskatten.	17 " " 11 "
Kroppa	316	Do do.	54 "	Millesvika . . .	35	Ingen åtgärd för underhåll.	Begagnas ej.
Römens	713	Anslag och gåfvor.	Har mycket begagnats.	Öl-seruda	23	Do do.	" "
Lungsnuds . . .	377	Hundskatt anslagen.	30 hand.	Södra Ny	35	Frivilliga bidrag.	31 hand.
Gäsborns	500	Tillfälliga anslag af kommunen äfvensom andel af hundskatten.	Biblioteket fördeladt på tre ställen, Elfsjöhyttan, Gäsbornshyttan och Gustafströmm. Vid det förstnämnda öfver 1,000 lån, mindre på de andra.	Hro	246	Anslag.	Föga begagnadt.
Nordmarks . . .	407	25 kronor årligt anslag.	407 hand.	Kila	267	30 kronor årligt anslag.	159 band.
Fernebo	1,203	70 kronor årligt anslag.	781 "	Silbodala	388	30 kronor årligt anslag, 25 öre årsafgift.	50 läntagare.
Ölme	500	50 öres årsafgift, 60 kronor årligen af hundskatten.	Uppgift saknas.	Blomskogs . . .	165	Anslag och årsafgift.	Användes ej särdeles flitigt.
Varnums	741	Skänkt och underhållet af enskild person.	1,215 boklån.	Trankila	324	Do do.	30 läntagare.
Väse	—	Underhålles ej.	Biblioteket »förfallet», begagnas ej.	Vestra Fogelviks	282	—	Begagnas ej.
Östra Fogelviks	26	Ingen afgift eller anslag.	Uppgift saknas.	Tücksmarks . . .	200	Anslag å 50 kronor.	Uppgift saknas.
Vianums	540	Do do.	Begagnas föga.	Karlända	178	—	Begagnas ej.
Vianums-Kila . .	140	Do do.	" "	Jernskogs	228	Anslag å 10 kronor.	" delvis.
Hudskoga	519	Underhålles genom en fond å 150 kronor.	" temligen flitigt.	Skillingemarks .	60	Årsafgift 50 öre.	Uppgift saknas.
Njäsunds	521	Ingen afgift eller anslag.	Begagnas föga.	Eda	326	Anslag.	Begagnas flitigt.
Södra Råda . . .	295	Anslag ur hundskatten.	569 boklån.	Köla	435	Inköp för omkring 60 kronor hvar 3:de eller 4:de år.	" ej synnerligen flitigt.
Grafva	925	50 kronor årligen ur hundskatten.	600 hand.	Ny	206	Ingen afgift.	28 boklån.
Karlstads	280	Ingen afgift eller anslag.	Ej användt på 10 år.	Gunnarskogs . . .	160	Do.	Begagnas liter.
Hammarö	—	—	Biblioteket försörjningsradt.	Bogens	62	Do.	" ej.
Frykeruds	222	Tillfälliga anslag.	112 band.	Elgå	200	Anslag ur hundskatten.	" temligen flitigt.
Stora Kila	241	16 kronor årligen af församlingen.	224 "	Brunskogs	305	Omkring 30 kronor i årligt anslag.	200 a 300 lån.
Nedre Ulleruds .	478	150 kronor årligen ur hundskatten.	510 "	Mangskogs	161	Anslag någon gång af kommunen.	Begagnas ojemnt.
Öfre "	250	50 kronor årligen af församlingen, årsafgift 25 öre.	720 "	Boda	151	Ingen afgift eller anslag.	" ej.
Ransjöters	604	3 öre af hvarje kommunikant (omkring 60 kronor årligen).	550 "	Norra Finnskoga	170	Anslag.	" "
Nora	683	50 kronor årligen.	Föga begagnadt.	Södra "	163	Ingen afgift eller anslag.	" ringa.
Negerstad	328	3 öre i veckan för hvar lånad bok.	" "	Dalby	275	Tillfälliga anslag.	" flitigt.
Grums	233	Anslag af kommunen.	91 band.	Norra Ny	115	Do.	" "
Borqvika	308	Ingen afgift eller anslag.	38 "	Ek-härads	138	25 kronor årligt anslag.	70 boklån.
Svenskogs	259	Anslag af kommunen.	66 band af 48 personer.	Norra Råda	758	Underhålles genom gåfvor.	150 "
Långseruds	—	Underhålles ej.	På många år ej begagnadt.	Sunnemo	200	Do do.	180 "
Gillberg	845	30 kronor årligt anslag.	6 band af 6 personer.	Gustaf Adolfs . .	Obetydligt.	Underhålles ej.	Begagnas föga.
				Östra Emterviks	363	35 kronor årligt anslag.	76 band.
				Vestra "	177	Tillfälliga anslag.	68 "
				Sunne	792	75 kronor årligt anslag.	200 "
				Grasmarks	500	Ingen afgift eller anslag.	Begagnas ej.
				Lysviks	284	Hundskatten anslagen.	50 band.
				Frykände	450	Donationsränta 62 kronor.	450 "
				Lekvattnets	148	Ingen afgift eller anslag.	Begagnas obetydligt.
				Östmarks	172	Årsafgift 50 öre.	" ej.
				Hvitsands	—	Underhålles ej.	" "

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1898—1900. Vermlands län.

fors och Arvika arbetares konsumtionsföreningar samt kooperativa föreningen Myran i Kristinehamn.

Med statsanslag understödda *föreläsningskurser* för arbetsklassen hafva under perioden varit anordnade i Karlstad och Kristinehamn.

Tab. F. Fackföreningar i Vermlands län år 1900.

Fackföreningens namn.	År för föreningens bildande.	Antal medlemmar vid föreningens bildande.	Antal medlemmar vid periodens slut.
Käklugnsmakarefackföreningen:			
i Karlstad	1897	8	14
» Arvika	»	12	20
			34
Skoarbetarefackföreningen:			
i Karlstad	1898	15	15
» Kristinehamn	»	18	18
» Arvika	»	15	15
			48
Bokbindarefackföreningen	1892	1)	—
Typografernas fackförening:			
i Karlstad	1896	21	29
» Kristinehamn	»	7	12
» Filipstad	»	4	9
» Arvika	1899	5	10
			60
Skräddarefackföreningen:			
i Karlstad	2)	2)	80
» Kristinehamn	1896	{ uppgift } { saknas }	23
» Arvika	1897	»	13
			66
Garvfarefackföreningen:			
i Karlstad	1900	20	24
» Kristinehamn	»	10	10
» Arvika	»	18	18
			52
Tillhörande träarbetareförbundet:			
Modellsnickarefackföreningen i Karlstad	1897	9	9
Träarbetarefackföreningen » »	1897	20	12
Möbel- och instrumentmakarefackföreningen:			
i Karlstad	1897	10	35
» Arvika	1899	{ uppgift } { saknas }	48
			101
Sågverks- o. brädgårdsarbetarefackföreningen i Karlstad	1898	»	—
Bleck- o. plåtelagnarefackföreningen i Karlstad	1898	»	—
			13
Målarfackföreningen i Karlstad	1898	»	—
			32
Grofarbetarefackföreningen³⁾ i Karlstad	1898	20	—
			24
Bugarefackföreningen i Karlstad o. Arvika	1898	15	—
			21
Murarefackföreningen i Karlstad	1899	8	—
			25
Gjutarefackföreningarna Karlstadsfästning, onsfuttande Karlstad, Kristinehamn, Arvika och Holtneros	4)	4)	—
			81
Jern- o. metallarbetarefackföreningen:			
i Karlstad	5)	5)	—
» Arvika	1895	23	—
			33
Summa medlemmar vid periodens slut	—	—	—
			772

1) Hade vid periodens början 8 medlemmar. — 2) Bildad före år 1896 och hade vid periodens början 40 medlemmar. — 3) Tillhör transportarbetareförbundet i Helsingborg. — 4) Bildad före år 1896 och hade vid periodens början 58 medlemmar. — 5) Bildad före år 1896 och hade vid periodens början 98 medlemmar.

För att bereda den arbetande klassen i Karlstad en lämplig rekreation och en motvigt mot de dåliga förströelser, som besök å krogar och ölstugor esomoftast medföra, har en för ändamålet af »Karlstads liberala valmansförening» bildad komité lyckats, genom erhållna frivilliga bidrag af omkring 1,500 kronor och anslag från »Lars Hiertas minne» af 500 kronor, hösten 1899 bringa till stånd en *läsestuga* i förbindelse med servering af icke berusande förfriskningar. Besökens antal hafva uppgått till i allmänhet 115 om dagen. För andra året af läsestugans tillvaro beviljade stadens fullmäktige densamma ett anslag af 800 kronor. Läsestugan står under ledning af en styrelse, i hvilken förenämnda förening insätter två, stadens nykterhetsföreningar två, stadens fackföreningar två och stadens arbetareförening en medlem.

Bland inom länet under perioden förekomna *arbetsinställelser* är det endast en, som torde böra närmare omnämnas, nämligen strejken vid Forshaga år 1898.

Bland de omkring 120 arbetarne derstädes bildades under år 1897 en afdelning af Svenska grofarbetareförbundet, hvilken i början af mars månad år 1898 gaf sig tillkänna genom en till disponenten för Forshaga sulfataktiebolag ingifven skriftlig fordran på löneförhöjning samt rätt för organisationen att pröfva uppsägning af arbetsaftal. Disponenten, som ansåg aflöningarna vid fabriken vara jemförelsevis höga, afslog denna begäran och förelade arbetarne att inom viss tid hvar för sig underteckna kontrakt om gällande villkors bestånd eller ock aflöfva från sina bostäder inom bolagets hus. Härigenom uppkom en konflikt, som den 22 mars efter en samma dag verkställd vräkning af en bland arbetarne ledde till strejkens utbrott. Denna var organiserad och ledd af en till platsen anländ förtroendeman inom grofarbetareförbundet. Det sätt, hvarpå strejken börjades, betecknades allmänt såsom mycket klandervärdt, enär arbetarne plötsligt lemnade »uppsatta kok» och det i gång varande maskineriet med uppeldade ångpannor, så att endast ett snabbt ingripande från förmännens och kontorspersonalens sida förhindrade explosion och eldsolycka. Bolaget, som ansåg ett biläggande af konflikten omöjligt, beslöt att ersätta alla de strejkande med nya arbetare samt att låta afhysa de i arbetsinställelsen deltagande, som bodde i bolagets hus. Å 43 af arbetarne, många af dem med familjer, utverkades vräkningsutslag, som gingo i verkställighet den 31 mars och följande dagar. Omkring halftalet aflyttade emellertid godvilligt, men alla sökte sig bostäder i närheten under förhoppning att segra i striden. Genom varningar i tidningarna, genom utställda poster vid de till Forshaga ledande vägar, genom demonstrationer o. s. v. sökte de förhindra anställandet af nya arbetare. Det oaktadt fick bolaget sin arbetarepersonal åter fulltalig, och då de strejkande, hvilka åtnjoto understöd per vecka af Svenska grofarbetareförbundet, ej heller lyckades i sitt försök att förhindra lossning och lastning af fabriken produkter i Göteborg och städer utomlands, dit exporten skedde, begynte de att, en efter annan, söka arbete på andra orter, och i början af juli kunde strejken anses afslutad. Arbetspersonalen vid fabriken var då fullständigt omsatt med undantag af fyra icke i strejken deltagande förmän.

Ordning och säkerhet blefvo icke under denna strejk i någon större mån störda. Hotande tecken till våldsamerheter förekommo visserligen, och Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fann sig i början af strejken, på framställning af vederbörande kronofogde och länsman, böra till platsen beordra militär, som fick göra vakttjänst. Sedan denna militärhandräckning, då några gröfre utbrott af den rüdande förbittringen icke förekommit, efter tre veckors tjänstgöring återkallats, uppsattes en hufvudsakligen af underofficerare och volontärer bestående poliskår, som tjänstgjorde ytterligare några veckor. De strejkandes förseelser inskränkte sig till smädelser, hot, ringare vålds- och fridsbrott samt en del skadegörelse å fabriken.

Inom den frivilliga skytterörelsen rådde vid periodens början stillastående, för att icke säga tillbakagång. Förändrade förhållanden uti organisation och redovisning, paradskjutningens utbytande mot fältmessiga öfningar och hufvudstadstävlingarnas borttagande tilltalade ej de gamla yrkesskyttarne, som härigenom sågo sin pristagareställning hotad och måste räkna med yngre kamrater. Ett par gillen upplöstes — Kroppa och Vestra Vermlands — inom de festa andra rådde liknöjdhet. Men sedan Svenska skytteförbundets verkställande utskott under vintern 1899—1900 utsändt ett upprop till länets kommuner och större industriella företag att taga sig an skytteverksamheten, blef intresset lifvigare, och förutom 28 från föregående period kvarstående föreningar funnos vid periodens slut ytterligare 42 i verksamhet. En på detta resultat ej obetydligt inverkan orsak har varit flere större bolags och enskilda arbetsgifvares hörsammande af uppropet. Så hafva egarne af Uddeholmsverken samt verken vid Lesjöfors, Långbanshyttan, Persberg, Glafva, Liljedahl, Skåre, Forshaga, Töcksfors, Brattfors, Finshyttan, Taberg, Mönbacka m. fl. genom penningbidrag, uppförande af skjutpaviljonger, upplåtelse af fri mark o. s. v. understött rörelsen.

En närmare redogörelse för skytteverksamheten under perioden återfinnes i tabell G.

De 70 föreningar, som sålunda funnos vid periodens slut, voro på följande sätt fördelade:

Inom Fernebo härad	8 föreningar, deraf 5 nybildade.
» Ölme »	2 » » 2 »
» Våse »	2 » » — »

Inom Vinnarna härad	2 föreningar, deraf 1 nybildade.
» Nyeda »	2 » » 1 »
» Karlstads »	4 » » 3 »
» Kilo »	6 » » 3 »
» Grums »	4 » » 2 »
» Gillbergs »	3 » » 1 »
» Näs »	3 » » 2 »
» Nordmarks »	10 » » 7 »
» Jüsse »	9 » » 4 »
» Frykadal »	6 » » 5 »
» Eldfala »	9 » » 6 »

Summa 70 föreningar, deraf 42 nybildade.

Vid den riksskyttetäflan, som egde rum i Stockholm år 1900, voro af 300 till täflan berättigade skyttar 62 vermländingar, och 58 af de 285 i hufvudskjutningarna utdelade priserna tillfölla vermländska skyttar. Följande statsanslag hafva under perioden erhållits:

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Till föreningarna	2,388	2,928	2,727	3,790	5,762
» förbundstäfvingen	1,511	1,459	1,377	2,330	1,999
Summa kronor	3,899	4,387	4,104	6,120	7,761

Till hvarje förbundstäflan har H. K. H. Kronprinsen skänkt ett gevär m/67—89 och ett m/96 att som pris utdelas. Förbundets skjutbana vid Sandhåcken utanför Karlstad har satts i tidsenligt skick för en kostnad af omkring 3,000 kronor, hvartill tillävidare erhållits statsanslag med 2,500 kronor. På grund af en till skolrådsordförandena inom länet af skytteförbundets verkställande utskott framställd begäran om melverkan för öfningarnas införande i folkskolans högsta klass och fortsättningskolan hafva dylika öfningar börjat eller förbereds inom Nysunds, Rudskoga, Sunne, Glafva och Nordmarks socknar.

Den ekonomiska ställningen inom länet har under perioden i allmänhet förbättrats. Visserligen har jordbruket lidit af brist på arbetskrafter och af dryga arbetslöner, men å andra sidan hafva konjunkturerna för trävaror varit förmånliga, och inom industriens skilda grenar har ett allmänt uppåsigt rum.

Tab. G. Redogörelse för skytteverksamheten i Vermlands län åren 1896—1900.

År.	Antal föreningar.	Antal medlemmar.						Medlemmarnes fördelning inom olika klasser.					Under året inskrifna medlemmar.				Andelsvärtsande.	Antal löse- skarpa skott.	Gevär.									
		Under värnpliktigt- åldern.	Tillhörande 1:a och 2:a upplådder.	Tillhörande land- törnen.	Tillhörande land- militärer i tjänst.	Öfriga medlemmar.	Summa aktiva.	Passiva.	Retsryttlassen.	1:a klassen.	2:a klassen.	3:e klassen.	Under exemplar- åldern.	Tillhörande 1:a och 2:a upplådder.	Öfriga och passiva.	Summa.			1897.	1898.	1897.		1898.					
																					Medlemmar.	Förämnare.	Medlemmar.	Förämnare.				
1896 den 1 januari	30	265	685	201	26	150	1,330	212	198	627	362	143	126	127	9	37	294	790	98,017	210	36	483	27	—	—	—	—	
1897 » 1 »	32	314	670	194	42	151	1,401	261	266	581	351	203	185	277	17	104	387	970	99,040	263	31	290	47	—	—	—	—	
1898 » 1 »	31	319	578	160	27	147	1,281	120	160	581	323	162	162	177	3	15	387	960	96,015	292	19	258	11	—	—	—	—	
1899 » 1 »	37	372	494	159	36	178	1,339	133	143	685	327	171	161	160	7	52	453	870	93,270	225	21	203	17	—	—	—	—	
1900 » 31 december	70	1,153	1,548	433	96	414	3,044	280	1,110	1,862	376	246	222	1,261	65	442	2,650	2,160	212,215	465	21	637	25	56	18	—	—	—

Såsom i sin mån betydande för den ekonomiska ställningen kan nämnas, att Vermlands enskilda banks depositionsräkning under perioden ökats med närmare 9 millioner och att på dess under perioden införda kapitalräkning voro vid periodens slut insatta nära 5 millioner kronor.

Lagsökningarnas antal, som i städerna är obetydligt och exempelvis för Karlstad uppgick under perioden till sammanlagt 207 emot 278 under nästföregående period, har jemväl för landet minskats, till bevis hvarför återopas nedanstående redogörelse öfver afgjorda lagsökningssmål, i hvilka betalningskyldighet ålagts:

Å r.	Antal mål.	Antal personer, ålagda betalning.	Ådömdt belopp. Kronor.
1900	348	408	251,131-61
1899	288	260	136,084-32
1898	198	252	120,953-49
1897	236	271	126,850-64
1896	237	290	237,013-05

Vermlands läns hypoteksföreningars lagsökningar, hvilka uppgingo år 1886 till 77, år 1890 till 53 och år 1895 till 46, hafva ytterligare nedgått och utgjorde år 1900 allenast 12.

3. Näringar.

A) Jordbruk och boskapsskötsel. Jordbruket i Vermland intager en viktig plats bland provinsens näringsfång och kan, såsom lemmande uppehälle åt en högst betydlig del af dess invånare, betraktas såsom en af länets hufvudnäringar, men torde bära anses mindre lönande än i angränsande län, beroende på klimatförhållanden, dryga arbetskostnader och åkerjordens naturliga beskaffenhet. Jordarterna äro till sin natur mindre näringsrika, kalk och delvis kali förefinnas ej i den proportion, som betingas för goda skördar, och dessa ämnens — isynnerhet kalkens — tillförande kräfva för jordbrukaren ganska betungande förlag. Då härtill kommer, att dryga husbyggnader och deras underhåll erfordras för oftast ganska utsträckt egovidd, blir följden, att det egentliga jordvärdet sättes betydligt lägre än i åtskilliga andra provinser inom landet.

Jordbruket arbetar under jemförelsevis gynnammare förhållanden i provinsens södra och sydöstra delar och utgör der det hufvudsakligaste näringsfånget, då deremot i länets norra, västra och delvis östra delar skogsskötsel och brukshandtering intaga ett framstående rum, hvaraf dock äfven landbrukaren har sina fördelar, i det att jordbruksprodukter och körslor der betinga ett högre värde. I allmänhet kan man om det vermländska jordbruket säga, att det, utan skogsskötsel såsom binäring, är svårt att framgångsrikt utöfva; äfven uti de delar af landskapet, som lämpa sig bäst för landthushållning, synes detta stöd erfordras, och oftast utgör skogens vård och skötsel en gradmätare på egarens ekonomiska ställning.

Det vermländska jordbruket torde hufvudsakligen bära afse att af landtmannaprodukter alstra hvad som deraf i länet konsumeras, nämligen foder och säd. Denna väg har ock beträffs och ett rationellare brukningssystem, afpassadt för Vermlands förhållanden, har införts genom minskning i hafresädden, utvidgning af foderväxtodling, af- och täckdikning, anskaffande af lämpliga arbetaredskap, kalkning, bättre anordning af cirkulationsbruk, möjliggörande längre vallägningar, och deras tillgodoseende medelst öfvergådnings samt rikligare tillförsel af artificiella gödningsämnen. Tillgången på jordbruksarbetare har emellertid varit knapp, beroende derpå, att, såsom förut nämnts, arbetarne i allmänhet föredraga att taga anställning vid industrier.

Länets hushållningssällskap har fortfarande egnat stor omvärldnad åt jordbrukets förkofran. Omfattningen af sällskapets verksamhet, såvidt den afser anvisandet af medel för vissa be-

stämda ändamål, lärer bäst inhemtas af följande för år 1900 upprättade *utgiftsstat*:

	Kronor.
Aföningar och hyra	3,600
Anslag till hushållningssällskapen	500
Landbruksingenjörernas verksamhet	2,000
Jordbrukskonsulenterna och undersökningar vid kemiska anstalter	3,500
Landtmannaskolan i Molkom	1,000
Kemiska anstalten i Molkom och för undersökningar derstädes	1,000
Förkontrollanstalten i Molkom	400
Utöfningssällskapet i Svalöv	500
Moskulturföreningen	800
Lokala fältförsök och jordbruksstatistik	450
Statspremiering af hästar	6,866
Beteckningsfriesedlar åt stökreatur	3,000
Undervisning i hofbeslag	800
Inköp af norska hingstar	5,000
Vermlands trafvarsällskap	300
Lönebidrag till distriktveterinärer	600
Taberkuliprofningar	1,000
Kreaturförämlingens ordnande	900
Mjölksprofninganstalten i Karlstad	400
Premiering af nötkreatur	9,000
Inköp af ayr-hiredjnr	4,000
Ladugårdskötarens belöande	500
Mejeriväsendet	4,300
Smörutställning, smörpremier, smörprofningar och komité för smörnotering	1,250
Räntor och omkostnader för tjuvföreningar	1,000
Inköp af afvelsfår	500
Trädgårdsskötselns befrämjande	3,000
Piaskerieringen och skledare	2,700
Biakötarens befrämjande	500
Skogingenjörernas verksamhet	250
Skogsodlingens befrämjande	2,200
Husljudens befrämjande	2,667
Premier vid landbrukskolan vid Varpså	600
Länsutställningen 1903	3,000
Utställningsbyggnaden, skatter, afskrifning å inventarier m. m.	3,260
Till sällskapets fonder	14,000
Diversa utgifter och oförutsedda behof	2,967
Summa	88,310

Kronor.

Desutom bidrag af staten, Landstinget samt Klarefvens flottningförening
till åtskilliga här ofvan omnämnda ändamål med tillhopa 13,183
Summa 101,463

Utgiftsstaten, som för år 1895 uppgick till 61,642 kronor 36 öre, har sålunda ökats med 26,667 kronor 64 öre — förutom nyssnämnda belopp 13,183 kronor — och sällskapet, hvars arbete i mer eller mindre mån berör landthushållningen, har sålunda blifvit i tillfälle att alltmer utveckla sin gagnande verksamhet.

Till täckande af ofvannämnda utgifter lemna brännvinsmedlen största bidraget, uti budgeten för år 1900 beräknade till 55,000 kronor; till återstoden fanns en behållning från föregående år å 26,000 kronor samt behållna räntor m. m.

Såsom af utgiftsstaten framgår, ämnar sällskapet år 1903 anordna en länsutställning. Sällskapet kan nämligen då fira sin 100-åriga tillvaro. Med anledning deraf inställdes den femårsutställning, som eljest skolat hållas år 1900.

Landbruksingenjörens verksamhet har under femårsperioden summariskt omfattat följande förrättningsföremål:

	Företag.	Hektar.
Indelning till vezelbruk	58	2,982 76
Planer för täckdikning	101	1,886 41
» » öppen afdikning	86	3,166 14
» » myr- eller kärrutdikning	32	766 43
» » sjösänkning och invallning	19	703 11
» » odling, bevattning och andra arbeten	123	3,653 54
	Summa 419	13,160 49

Undersökningarna hafva kräft en tid af 748 förrättningsdagar, dervid jemväl 221 2/3 kilometer aflopp, diken, vallagen och andra undersökningslinier på fältet avvägts, hvarefter profiler, kostnadsförslag m. m. jemte tillhörande plankartor utarbetats. Dessa undersökningar, som i allmänhet ledt till företagens utförande, hafva berört nästan alla delar af länet.

Sjön Sommelns sänkningsföretag inom Kila socken, hvartill låneunderstöd beviljats ur odlingslånefonden, har under perioden fullbordats och afsynats, och de genom sänkningen vunna fältens odling har pågått.

Mindre sjösänkings- och invallningsföretag hafva på olika ställen i länet pågått, och förut i bristande skick varande invallningar hafva blifvit förbättrade genom ändamålsenligare vallläggning, afdikning och pumpning.

Mera omfattande torrlägningsföretag, såsom uttappning af sjön Magern uti Grums och Borgviks socknar, Brosjöns invallning uti Bro socken m. fl., hvilkas utförande beräknats medföra rätt dryga omkostnader, hafva blifvit planlagda, men ännu icke, sannolikt till följd af de höga dagsverksprisen, kommit till stånd.

År 1898 blefvo inom länet, med anslag af Hushållningssällskapet, anställda två *jordbrukskonsulenter*, som enligt instruktionen skulle sverka för ett förbättrat och lönande jordbruk. Detta mål skulle företrädesvis vinnas genom populära föredrag i förening med meddelande af dervid begärda upplysningar, genom meddelande af råd och anvisningar inom landthushållningen, såväl skriftligen som ock, på requisition, genom personliga besök,

anskaffande af jordanalyser, fältförsöks anordnande, uppgörande af ritningar och kostnadsförslag till landtmannabyggnader o. s. v. Dessutom borde särskildt arbetas på att inom hvarje socken åstadkomma en sammanslutning mellan jordbrukarne för gemensamma inköp af artificiella gödningsämnen och kraftfoder, hvilkas fullgoda beskaffenhet skulle genom till kemisk analys uttagna generalprof af konsulenten intygas, äfvensom af kalk, frö och utsädesspannål samt, der så låte sig göra, maskiner och åkerbruksredskap för gemensamt begagnande. Anlitande af jordbrukskonsulent är i intet fall förenadt med kostnad för den enskilde jordbrukaren, utan bestridas konsulentens utgifter af Hushållningssällskapet, som ock godtgör länet kemiska anstalt för de analyser jordbrukskonsulenterna påkalla.

Hushållningssällskapets sträfvan att på ofvannämnda sätt föra jordbruket framåt inom länet har redan burit frukt. De hållna föredragen, ehuru stundom fataligt besökta, hafva åstadkommit en märkbar förändring till det bättre, särskildt beträffande åkerns brukning och gödsling samt gödselställenas skötsel. Torfströ begagnas allmänt, och på åtskilliga ställen hafva landtmannaföreningar anlagt torfströfabriker för gemensamt behof. I stället för den gamla metoden att med stöd af kemisk analys å jordarterna lämpa gödselmedels tillförande å jorden hafva lokala gödslingsförsök alltmer börjat användas. Dessa försök hafva omfattats med stort intresse och torde nog hafva i sin mån bidragit till att förbrukningen inom länet af artificiella gödningsämnen under den gångna perioden mer än fördubblats.

Landtmannaföreningar finnas för närvarande inom länet till ett antal af 18, och nya sådana äro under bildande. De hafva visat sig vara ett godt stöd för jordbrukaren, som genom de gemensamma inköpen af gödnings- och foderämnen fått goda varor för billigt pris. Särskildt förtjenar omnämnas, att denna föreningsverksamhet vunnit lätlig tillslutning i Elfälalen.

I likhet med hvad i föregående femårsberättelser egt rum. tillärer sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att i följande *tabell H* (sid. 14), grundad på länsmännens årsväxtrapporter och Hushållningssällskapets uppgifter till jordbruksstatistiken, redogöra för *skörden* af säd och rotfrukter i hektoliter samt af hö på odlad jord uti deciton under åren 1896—1900.

Medelvigten af sädeslagen per hektoliter har under dessa fem år utgjort: för hvete 77 2/3 kilogram, råg 72 2/3 kilogram, korn 58 2/3 kilogram, hafre 47 1/2 kilogram och ärter 78 2/3 kilogram.

I Vermland likasom på andra håll inom riket blef 1900 års skörd, på grund af gynnsamma väderleksförhållanden, synnerligen gifvande.

Vid jämförelse mellan de i tabellen upptagna medelskördar och motsvarande från föregående period finner man, att hafreproduktionen minskats med 158,000 hektoliter och skörden af hö från odlad jord med 517,000 deciton, under det att rågskörden ökats med 67,000 hektoliter. Potatis-skörden har ökat stigit, men skörden af höst- och vårhvete, korn, blandsäd och ärter minskats.

Nötkreaturskötseln bedrivs i allmänhet med intresse af länets jordbrukare och har på många sätt understöts af Hushållningssällskapet. Sällskapet har sålunda importerat ett femtiotal fullblods ayreshireatvelstjur under åren 1895, 1899 och 1900, hvilka sedan blifvit försälda till länet jordbrukare för jemförelsevis billiga pris och på goda betalningsvilkor, utlemnat till tjurföreningar för iuköp af goda afvelstjurar räntefria lån,

som delvis efterskänkts, samt lemnat ett årligt anslag af 9,000 kronor till nötkreaturspremieringarna, dertill staten jemväl bidragit med 4,000 kronor årligen. De djurs beskaffenhet, som upprävisats på flere af premieringsplatserna, lär emellertid ej motsvarat de på grund af dessa uppoffringar hysta förväntningarna. Visserligen finnas många enskilda egendomar och områden för tjuvföreningars verksamhet, der kreaturstammen för hvarje år märkbart förbättrats, men på icke så få ställen experimenteras med kreatursraser, som snarare motarbeta än underlätta sträfvandet att erhålla en för länets klimat- och foderförhållanden passande kreaturstam. På flere ställen har ock intresset för nötkreaturspremieringen i märkbar grad aftagit och tyckes ofta endast bestå i sträfvande efter ett penningpris utan tanke på premieringarnas ändamål. Det har ock på senare tider dragits i tvifvelsmål, huruvida icke de medel som anslagits till premieringarna, kunde på bättre sätt användas.

Bland öfriga åtgärder för nötboskapsafvelns befrämjande torde böra omnämnas, att Hushållningssällskapet sökt verka för utbildande af dugliga ladugårdsskötare, hvarå inom länet råder stor brist. Under åren 1896—1899 voro kurser i ämnet anordnade, men då till 1900 års kurs ingen elev erhöles, blefvo kurserna indragna. En annan åtgärd i samma syfte har sällskapet vidtagit genom utdelning af medaljer och penningbelöningar till ladugårdsskötare för långvarig och trogen tjänst i yrket, men de höga förtjenster, som ofta nog kunna erhållas för mindre sträfsamt arbete, samt den ovilja för kreaturskötsel, som är egen för den vermländske arbetaren, torde beklagligtvis göra åtgärden af mindre betydelse.

För tuberkulosens bekämpande bland nötkreaturen har sällskapet beviljat anslag till tuberkulinundersökningar samt öfvervakat, att vid inköp af afvelsdjur för sällskapets räkning eller åt tjuvföreningar djuren varit tuberkelfria samt att endast friska djur finge säljas vid af sällskapet ombesörjda auktioner.

För *mejerihandteringen* har sällskapet fortfarande haft i sin tjänst en mejerikonstulent, som undervisat i mjölkhushållning och boskapskötsel. Han har under perioden haft 1,275 rese- och förrättningsdagar eller i medeltal 255 dagar per år. Under år 1896 uppnådde mejerihandteringen i länet sin högsta utveckling. Mejeriernas antal utgjorde då 92 med tillsammans 17,274,600 kilogram mjölk, hvaraf tillverkades 639,440 kilogram smör till ett försäljningspris af 1,150,990 kronor. Sedan dess hafva tyvärr mejeriernas antal och deras smörtillverkning ständigt minskats,

så att år 1900 funnos endast 54 mejerier inom länet med en smörtillverkning af 385,015 kilogram, som betingade ett försäljningspris af 731,590 kronor. I kvalitativt afseende har dock smörtillverkningen vid mejerierna i hög grad förbättrats. Flertalet tidsenliga andelsmejerier hafva blifvit anlagda för beredande af den mjölmängd, som tillföre lemnats till mindre mejerier. Härigenom hafva driftkostnaderna kunnat nedbringas och ett bättre smör produceras. Under perioden hafva hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande registrerats 8 mejeriföreningar för dylikt ändamål, nämligen Wahlums mejeriförening, föreningen Köla andelsmejeri, Billinge mejeriförening, Jernskogs andelsmejeriförening, föreningen Grums andelsmejeri, föreningen Boxeruds andelsmejeri och Grums andelsmejeriförening, alla med begränsad personlig ansvarighet, och Visnums-Kils andelsmejeriförening utan personlig ansvarighet. På många ställen inom länet har emellertid mejerihandteringen helt och hållet upphört. De höga pris, som i förhållande till priset för mejerismör de senare åren betalats för s. k. »bonds smör», och den ökade afsättningen af sådan vara till Norrland, som, innan smörtullen infördes, fick sitt behof af matsmör fylldt från Finland, hafva jemte införandet af handseparatorer och handkärnor, hvarigenom tillverkan det af dylikt smör underlättats, dertill varit orsaken. Äfven smörproduktionen i sin helhet har minskats, och det uppgifves, att i vissa socknar inom länet, hvarifrån de förut befintliga mejerierna exporterat smör för 70,000 å 80,000 kronor årligen, numera, sedan dessa blifvit nedlagda, smörförsäljningen uppgår till högst 5,000 å 6,000 kronor per år.

Osttillverkningen inom länet eger rum i mycket ringa skala och fyller långt ifrån länets behof, hvarför mycket ost inköpes från andra håll, förnämligast Nerike och Vestergötland.

Seinskötseln omfattas i allmänhet med stort intresse af länets jordbrukare. Till och med torparen och statkarlen finna det ofta fördelaktigt att hålla lägersuggor, hvilket med de höga spädgrispriserna visat sig kunna lemna god inkomst. Deremot bedrifves icke inom länet någon nämnvärd försäljning af gödsvin.

För *färafvelns* förbättrande har Hushållningssällskapet låtit inköpa och på lämpliga orter bortauktionera ett flertal cheviotsbaggas.

Hästafveln har sällskapet sökt främja bland annat genom inköp af såväl norska hingstar för länets norra och vestra delar som bergsardennerhingstar för de södra och östra delarna.

Tab. H.

Skörden i Vermlands län åren 1896—1900.

Å r.	Hö från odlad jord.	Höstvete.	Vårhvete.	Höstråg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Potatis och andra rotfrukter.
	Deciton.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.	Hektoliter.
1896	1,801,450	8,432	2,698	454,738	16,660	1,273,922	12,492	8,619	1,619,678
1897	1,757,500	9,855	2,120	516,468	15,575	1,161,123	9,922	7,712	1,450,207
1898	2,050,200	10,082	2,315	414,572	15,595	1,650,730	6,240	5,086	728,393
1899	2,165,700	8,790	1,790	467,655	13,826	976,652	6,050	6,139	810,258
1900	2,481,000	10,143	1,605	581,647	16,282	1,678,250	4,905	7,421	1,845,125
Summa	10,858,850	47,312	10,528	2,435,080	77,938	6,740,677	39,000	35,007	6,453,661
Medeltal	2,171,770	9,462	2,106	487,016	15,588	1,348,135	7,802	7,001	1,290,732

De vermländska torfmossarnas totala yttinnehåll torde uppgå till cirka 1,500 kvadratkilometer. Dessa bildningar skulle sålunda utgöra vid pass 8½ % af länets hela jordareal. För hela riket ställer sig denna siffra till 12½ %, hvadan sålunda Vermlands läns tillgång på torfmossar kan sägas vara under medelmåttan. Bland större torfmossar, belägna inom ifrågakvarande område, äro nedanstående två de mest anmärkningsvärda.

Åstorpsmossen (Nyeds m. fl. socknar). Areal cirka 1,444 hektar. Komplexet utgöres af en temligen samlad hufvudyta, utan afsevärda vikar, och derjemte några smärre torfbildningar. Utmed mossens norra kant rinner ett vattendrag, som, efter att hafva kringgått Vallserydshöjden, utfaller i Borssjön, hvars yta ligger omkring 63 meter under mossens. Öfver södra ändan flyter ett annat vattendrag, hvilket med godt fall, inalles cirka 55 meter, tager vägen söderut till Norra Borssjön. Mossen tillhör högmosssetypen.

Geijersdalsmossarna (Brattfors socken). Areal cirka 1,000 hektar. Hit hafva räknats tvenne större ytor, en på vardera sidan om jernvägen. Afloppen äro små och obetydliga. Ett går ner i den lilla Fagerhöjdssjön, andra afföra vattnet åt sydost. Mossarna tillhöra högmosssetypen.

I öfrigt äro de vermländska torfmossarna små, men ligga ganska jemnt fördelade öfver hela området.

Flertalet af länets mossar tillhör högmosssetypen. Vid den undersökning, som Svenska mosskulturforeningen år 1893 lät verkställa å länets torfmarker och hvarvid 144 stycken sådana öfvergingos, visade sig 42 eller vid pass 29 % af hela antalet vara af lågmossnatur, de öfriga utgjordes af högmossar.

De till odling tjenliga lågmossarna innehålla i allmänhet än ren, än mer eller mindre hvitmossblandad, på växtnäringämnen temligen fattig starrtorf, som mot djupet vanligen blir uppblandad med lemningar af säf, vass och fräken. Förutom starrkärren hafva till de odlingsbara mossarna äfven medräknats de mera sparsamt förekommande al- och björkkärren, backmyrarna, fräkenbottnarna och verkliga skogsmossar. Åtskilliga lågmossar torde likväl, fastän af högt odlingsvärde, vara oätkomliga för kulturåtgärder på grund af vattenförhållanden.

De till antal och omfång vida öfvervägande högmossarna utmärka sig ofta genom en ovanligt bred och väl utvecklade försumpningsrand (»slagg»), som på grund af torfvens bättre beskaffenhet är odlingsbar samt också ofta odlas. I närheten af jernbruken hafva ej sällan äfven typiska högmossar kultiverats med tillhjälp af slagg, sot, afterkalk och dylikt. Ett exempel härå hafva vi bland andra vid Långbanshyttan, der disponenten H. W. Tiberger på detta sätt och med godt ekonomiskt resultat förvandlat steril högmoss till bördig mark. Äfven högmoss-torfven är till sin beskaffenhet väsentligt olika; den utgöres än af ren hvitmossa, än af sådan blandad med lemningar af tufdunsplantan.

För tillverkning af torfströ, vare sig fabriksmessigt eller till husbehof, finnas sålunda inom länet outtömliga förråd.

Hvad deremot beträffar länets tillgångar på bränttorf, torde det ej vara så lätt att derom bilda sig ett någorlunda exakt begrepp. Inom Vermland likasom annorstädes påträffas till bränsle tjenlig torf oftare i de smärre och de medelstora mossarna än i de omfångsrikare, hvilka visserligen kunna hålla bränttorf mot kanterna, men på hufvuddelen hafva densamma täckt af till brännämne alldeles odugliga hvitmossetorflager. I

alla händelser torde man komma sanningen närmast, om man beräknar, att 10—12 procent af hela mossarealen utgöres af till bränsleämne användbar mogen bränttorf, räknadt till 2 meters djup.

Svenska mosskulturforeningen har inom länet 8 stycken försöksfält, af hvilka 5 äro anlagda på högmoss och de återstående å lågmoss.

Intresset för trädgårdsskötsel och fruktträdplantering är hos allmänheten i jemnt stigande. Ej blott den mera burgne landbrukaren utan äfven arbetarne, der trädgårdsland dem bereds, värda med omsorg och intresse sina planteringar, sedan de väl kommit till insigt om trädgårdsskötselns sanitära och ekonomiska fördelar. Såsom exempel på trädgårdsskötselns uppsving kan nämnas, att saluplatserna i länets städer och köpingar äfvensom å landsbygden visat en riklig tillförsel af trädgårdsalster från länet. Trädgårdsskötseln vid folkskolorna lemnar i allmänhet ännu mycket öfrigt att önska men på några ställen, der lärarne varit bofasta och intresserat sig för ämnet samt lämplig jord funnits, hafva vackra resultat visat sig. Af fruktsorter synas päron företrädesvis trifvas i södra delarna af länet, i trakterna af Venern, hvaremot äpplen synas nå god utveckling snart sagt öfverallt inom länet, äfven så nordligt som i Dalby socken. Särskildt äppelsorterna »Säfstaholmsäpplet», »Charlanowsky» och »grüeylling» lära lämpa sig bra för odling. Plommon och ädlare körsbär odlas föga och på grund af Vermlands kalkfattiga jordmån med ringa framgång. Bärbuskar äro deremot mycket allmänna och lemna oftast rika skördar.

Jemväl under denna period har trädgårdsskötseln i främsta rummet främjats af Vermlands läns trädgårdsskoleforening, som för ändamålet haft till förfogande, förutom årsafgifter och räntor, ett årligt anslag af Hushållningssällskapet å 3,000 kronor. Foreningen har fortfarande haft anställda en förste och två andre länsträdgårdsmästare, hvilka af rekvirenter användts under sammanlagt 2,022 förrättningsdagar. Förste länsträdgårdsmästaren blef år 1900 anställd med fast aflöning. Under perioden hafva från foreningen utdelats följande antal:

	Träd.	Buskar.	Häckväxter.
År 1896	1,508	728	5,670
» 1897	1,584	2,189	6,886
» 1898	1,965	730	7,725
» 1899	2,355	967	8,250

Härför anslagna medel utgjorde år 1896 505.25 kronor, år 1897 724.50 kronor, år 1898 519.75 kronor och år 1899 751.50 kronor. Under år 1900 medgaf foreningens ekonomi icke något anslag för växtinköp.

Till trädgårdsanläggningen vid idiotskolan i Karlstad lemnade foreningen år 1896 ett anslag å 200 kronor.

Under den gångna femårsperioden har länets landbruksskola vid Varpnäs varit besökt af 41 elever, af hvilka 35 inom periodens utgång aflagt afgangsexamen. Detta jemförelsevis ringa antal torde bero derpå, att, då aflöningen för vid jordbruket sysselsatta krafter varit lägre än aflöningen inom andra yrken, intresset för studiet af landbruk jemväl minskats, ehuruval behöfvet af dugliga förmän för jordbruket ofta starkt framtrader. Skolans verksamhet har leddts i enlighet med nadiga reglementet den 9 juni 1893. Kurserna hafva mot slutet af perioden betyd-

ligt utvidgats och undervisningen till större delen meddelats af speciallärare.

Länets kemiska laboratorium och frökontrollanstalt vid Molkom hafva under perioden åtnjutit årsanslag af Hushållnings-sällskapet, laboratoriet med 600 kronor och anstalten med 400 kronor. Till den senare har dessutom utgått ett statsanslag af 300 kronor årligen. Anstaltens verksamhet under perioden framgår af följande öfversigt:

	Frö-analyser.	Agrikultur-kemiska analyser.	Summa.
År 1896	166	198	364
» 1897	185	235	420
» 1898	187	353	540
» 1899	224	380	604
» 1900	438	387	825
Summa 1,900	1,553	2,753	

Den jemna och rätt betydliga ökningen år efter år af analysernas antal torde med tydlighet visa, att genom upprättandet af dessa anstalter ett behof blifvit fylldt, liksom ock att länets jordbrukare förstå att uppskatta värdet af de anvisningar och råd, som genom dylika anstalter stå dem till buds. Hushållnings-sällskapet har ock på olika sätt underlättat jordbrukarens sträfvan att använda anstalterna, såsom genom att betala halffva afgiften för profundersökningar och att, såsom ofvan omförmålts, bevilja jordbrukskonsulenterna fria analyser å jordarter, göds-lingsämnen och fodermedel samt vissa frövaror.

För landtmannaskolan vid Molkom redogöres här nedan under rubriken Undervisningsväsendet i sammanhang med redogörelsen för länets folkhögskola.

B) Skogshushållning och trävaruörelse. Då i åtskilliga här nedan införda tabeller fögderierna ansetts böra vara den enhet, hvarest uppgifterna ordnats, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningsafwande, som beträffande skogarnas i länet *ytvidd*, utbredning och belägenhet i förra femårsberättelsen lemnade på annat sätt uppställda uppgifter, ansett sig böra härhos bifoga en fögderisvis uppställd tabell i samma ämne, *tabell I*, hvori jemväl den s. k. Dalboredden ingår.

Om landets hela skogsproducerande areal beräknas till 20,500,000 hektar och Vermlands läns enligt nämnda tabell till 1,358,207 hektar, skulle sålunda länet hysa skog om 6,03 % af landets hela skogbärande mark. Om ordnad skogshushållning egde rum å länets hela skogsareal, torde — enär skogsmarken derinom i allmänhet är af ganska god beskaffenhet, ej mycket bränd af upprepade skogseldar, och skogen genom upprepade gallringar eller blädningar så ljusstäld, att de försumpade mossarna ej kunnat taga större utbredning, och då derjemte förbrukning eller afsättning af de mindre värdefulla virkesortimenten i de flesta fall är möjlig — per hektar årligen kunna påräknas en tillväxt af 2 kubikmeter eller å hela arealen 2,716,414 kubikmeter, utgörande, om landets hela skogstillväxt beräknas till 20,000,000 kubikmeter, 13,0 % af hela landets skogstillväxt. Här af framgår, att skogarnas behandling inom länet är af den största vikt och betydighet.

Efterstående, å sid. 17 intagna tabeller, som upprättats af öfverjägmästaren i distriktet, utvisa de *allmänna skogarnas* areal

vid 1900 års slut, *tabell K*, äfvensom virkesafverkningarna deri, *tabell L*, samt från dem influtna skogsmedel under åren 1896—1900, *tabell M*.

Förändring uti dessa skogars areal har under femårsperioden egt rum dels, på sätt här nedan under afdelningen Kamoral-förhållanden närmare angifves, genom inköp af egendomarna Kungsgården, Vassgårda och Qväggen jönte en utskogsandel under hemmanot Tjusterby i Sunne socken till Annefors kronopark, dels genom försäljning af åtskilliga smärre kronoegendomar och ett ecklesiastikt boställe, dels ock derigenom att arealen å vissa skogar blifvit vid skogsindelning närmare känd.

Tab. I. Vermlands läns ytvidd.

Härad eller tingslag samt fögderier och städer.	Fast mark. Hektar.				Vatten. Hektar.	Hela ytvidden. Hektar.
	Tomter, trädgård, åker och äng.	Till skogsbörd duglig mark.	Impedimenter (mossar, berg, vägar m. m.).	Summa.		
Vinnans härad	11,408	30,516	4,116	46,040	5,599	51,639
Ölme »	9,214	25,820	3,701	38,735	1,235	40,970
Väse »	15,306	24,851	4,474	44,631	2,620	47,251
Fernebo »	11,632	185,798	14,000	161,430	23,799	185,229
Nyeda »	7,130	25,596	2,996	35,722	3,980	39,702
Östorsydslets fögderi	54,690	242,681	20,200	317,571	37,233	354,804
Elfåls hära's Nedre tingslag	18,466	154,968	18,200	181,634	17,710	199,344
Elfåls hära's Öfre tingslag	7,962	249,195	38,676	295,833	9,122	304,955
Elfåls fögderi	21,428	404,163	56,876	482,467	26,832	509,299
Kils härad	18,412	51,724	8,346	78,482	9,916	88,398
Karlstads »	8,606	16,550	931	26,087	1,380	27,467
Grans »	13,772	31,435	1,852	47,059	2,690	49,749
Mellanyslets fögderi	40,790	99,700	6,120	146,610	14,016	160,626
Fryksdals hära's Nedre tingslag	22,905	99,363	6,177	128,445	15,967	144,412
Fryksdals hära's Öfre tingslag	14,826	103,193	8,196	126,215	6,846	133,061
Fryksdals fögderi	37,731	202,556	14,373	254,660	22,813	277,473
Gillbergs härad	17,297	82,425	3,914	103,636	23,801	127,437
Näs »	23,916	44,456	2,892	71,264	3,678	74,942
Söderasyslets fögderi	41,243	120,881	6,806	174,930	25,080	200,010
Jöse härad och fögderi	29,135	136,318	8,594	174,047	24,342	198,389
Nordmarks härad och fögderi	21,994	142,185	11,120	175,299	28,011	203,310
Sa för landsbygden	247,011	1,354,403	133,188	1,734,602	179,227	1,913,829
Karlstad	979	725	32	1,736	496	2,232
Kristinehamn	573	1,515	51	2,142	24	2,166
Filipstad	499	1,474	190	2,163	19	2,182
Summa för städerna	2,051	3,714	270	6,011	539	6,550
Summa för länet	249,062	1,358,207	133,464	1,740,733	179,760	1,920,493
%	14,3	78,0	7,7	100	—	—
%				97,6	9,4	100

Tab. K.

De allmänna skogarnas i Vermlands län areal år 1900.

Revir.	Kronoparker.		Utarrenderade kronoegendomars skogar.		Civila bostads-boställens skogar.		Ecklesiastika boställens skogar.		Allmänna inrättningar skogar.		Till bergshandteringsnuder-tod anslagna skogar.		Summa.	
	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.	Antal.	Hektar.
Elfdals	1	596.59	1	69.96	4	30.97	16	15,387.12	3	1,515.29	4	1,684.14	20	19,283.07
Karlstads	7	11,132.11	19	2,590.89	3	357.17	51	8,613.67	2	2,096.12	—	—	82	25,239.36
Arvika	9	5,156.19	29	4,531.04	—	—	43	7,088.53	1	22.34	—	—	82	16,798.14
Summa år 1900	17	16,883.89	49	7,161.93	7	388.14	110	31,088.72	6	4,143.75	4	1,684.14	193	61,350.57
» » 1895	15	9,039.69	65	7,980.79	7	368.44	105	30,118.13	5	3,315.62	4	1,684.10	201	52,507.07

¹⁾ Hälri ingår ej arealen å de nyligen förvärfvade ecklesiastika boställena Ingebyn och Ingerind, emedan den ej är känd af skogsförvaltningen.

Tab. L. A de allmänna skogarna i Vermlands län afreskalt eller försåldt virke åren 1896—1900, i kubikmeter.

År.	Från kronoparker eller boställsskogar, af hvilkas afkastning medel ingår till statsverket.			Från ecklesiastika skogar, af hvilkas afkastning medel ingår till prästerskapets lönerregleringsfond.			För ecklesiastika boställens skogsfond.			Åt utspjuningberättigade eller byggnadsskyldiga till prästgårdar eller kyrkans byggnadsfond.			Å till bergshandteringsnuder-tod anslagna skogar.		Till Elfdals pastorats lönerregleringsfond.	Summa.
	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Elfdals revir.		
1896	952.00	3,401.12	13,384.02	10,656.00	4,902.99	6,278.45	—	2,853.83	2,167.68	211.00	1,783.01	869.13	2,872.99	11,145.00	61,812.90	
1897	1,202.00	1,291.22	5,919.59	8,708.00	3,868.01	4,086.38	—	1,216.18	—	228.00	959.91	698.31	2,825.00	9,018.00	40,000.00	
1898	973.00	3,680.86	8,559.56	5,725.00	2,629.41	2,833.28	—	611.63	530.50	366.00	3,403.81	765.59	2,822.00	8,761.00	41,633.61	
1899	1,029.00	2,855.72	5,910.69	3,448.00	4,946.49	4,493.25	—	266.22	—	157.00	1,210.91	622.71	2,491.00	5,359.00	32,790.00	
1900	1,005.00	6,804.14	7,472.19	4,422.00	8,474.95	5,697.10	—	1,971.28	—	286.00	1,250.81	979.38	1,991.00	6,195.00	46,590.88	
Samt 1896—1900	5,161.00	18,036.06	41,270.05	32,959.00	24,820.85	23,368.50	—	6,935.14	2,698.18	1,281.00	8,618.11	3,875.12	13,011.00	40,778.00	222,848.01	
» 1891—1895	5,488.06	13,234.40	30,822.88	36,196.68	15,983.20	21,335.13	812.20	3,334.10	701.63	921.10	2,650.00	4,235.19	11,704.19	39,216.20	180,630.16	

Tab. M.

Från allmänna skogar inom Vermlands län inplutna skogsmedel åren 1896—1900.

År.	Till statsverket.			Till prästerskapets lönerregleringsfond.			Till de ecklesiastika boställens skogsfond.			Till Elfdals pastorats lönerregleringsfond.		Summa.
	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Karlstads revir.	Arvika revir.	Elfdals revir.	Kronor.	
1896	1,707.88	11,105.09	23,133.43	5,302.10	7,186.31	4,332.69	431.37	—	162.12	15,167.04	98,539.56	
1897	1,758.85	10,923.02	27,222.27	25,169.11	9,009.10	13,131.19	—	796.72	1,127.27	25,334.89	114,729.63	
1898	1,080.18	5,687.60	26,105.25	12,314.73	—	3,387.16	622.43	383.00	—	24,009.54	74,820.21	
1899	3,323.08	3,039.80	35,945.49	12,108.13	4,705.49	9,172.17	—	352.72	396.55	31,753.85	101,807.79	
1900	1,641.39	7,741.44	32,833.47	961.81	7,984.69	6,655.82	—	1,121.57	—	15,499.86	74,711.45	
Summa 1896—1900	9,511.38	39,306.95	145,239.91	55,877.18	29,271.23	37,589.43	1,053.80	2,894.01	1,389.24	112,385.59	434,719.64	
» 1891—1895	8,361.17	31,949.27	91,463.09	29,537.31	21,827.97	25,946.69	731.68	390.17	3,771.81	1)	216,719.92	

¹⁾ De härifrån inplutna medlen ingår uti den för prästerskapets lönerregleringsfond intagna uppsifften.

Af förestående tabell öfver de allmänna skogarnas i länet areal vid 1900 års slut framgår, att kronoparkernas ytvidd under femårsperioden genom köp m. m. ökats från 9,039⁰⁹ hektar till 16,883⁸⁹ eller med 7,844²⁰ hektar, hvarigenom de numera utgöra 27⁵² % af samtliga allmänna skogarnas ytvidd mot endast 17²² % vid 1895 års slut.

Deremot hafva de utarrenderade kronoegenödmarnas skogar genom försäljningar minskats från 7,930⁷⁹ hektar till 7,161⁹³ eller med 768⁸⁶ hektar och utgöra nu 11⁰⁷ % af de allmänna skogarnas hela ytvidd.

Samtliga kronoskogarnes ytvidd har under femårsperioden ökats från 52,507⁰⁷ hektar till 61,350⁵⁷ hektar eller med 8,843⁵⁰ hektar. Icke desto mindre utgör dessas sammanlagda areal icke mer än 4¹¹ % af länets hela fasta utmarksareal, som beräknats till 1,491,671 hektar, hvaruti impedimenten, undantagandes vatten, äro medräknade. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vill med anledning häraf fortfarande liksom i föregående underdåniga berättelser uttala den förhoppning, att kronoparkerna äfven framdeles måtte genom köp mera utvidgas för att genom den skötsel och vård, som å dem ega rum, maua kringboende skogsegare att å sina skogar införa en bättre hushållning såväl genom förnuftiga huggningar, genom hvilka tillväxten ej oväsentligt kan ökas, som ock genom skogsodlingar, der sådana synas nyttiga och ekonomiska och mången gång aldeles nödvändiga.

Virkesafverkningarna å de allmänna skogarna inom länet hafva under femårsperioden enligt tabell I. omfattat inalles 222,868⁰¹ kubikmeter eller 44,573⁰⁰ kubikmeter per år, hvaraf från Elfdalens revir 93,190 kubikmeter, från Karlstads revir 58,460¹⁶ och från Arvika revir 71,217⁸⁵ kubikmeter. Inom de olika skogarna omfattade afverkningarna följande virkesbelopp:

Från kronoparker och utarrenderade hemmans skogar . . .	64,473 ¹¹ kubikmeter.
• ecklesiastika och allmänna iarrätningars skogar . . .	145,383 ⁹⁰ »
• bergverkskogor	13,011 ⁰⁰ »
	Summa 222,868 ⁰¹ kubikmeter.

Dessa siffror motsvara en årlig afverkning af resp. 12,894⁰², 29,076⁷⁸ och 2,602²⁰ kubikmeter eller inalles 44,573⁰⁰ kubikmeter.

Om å de allmänna skogarna minst 10 % af hela utmarksarealen beräknas vara impediment, skulle den skogsproducerande marken derinom belöpa sig till cirka 55,215⁵¹ hektar. Den årliga afverkningssatsen härå eller 44,573⁰⁰ kubikmeter har sålunda varit 0⁸¹ kubikmeter per hektar, som i intet hänseende kan öfverstiga den tillväxt, som kan påräknas från dessa skogar, ehuru väl marken å till exempel den 6,248 hektar stora stomskogen Laggåsen är ganska oväxtlig, belastad med stora impediment (16 %) och mycket stenig, och en del af de nyinköpta kronoparkerna ej egde alla åldersklasserna inom skogen jemnt fördelade och delvis förut varit ganska hårdt afvorkade. Då ju god skötsel förefinnes och skogsodlingar vidtagas å alla kalmarkerna, torde för framtiden dubbelt så stort afverkningsbelopp kunna påräknas inom kronoskogarna. De största virkesmassorna torde förefinnas å de stora ecklesiastika skogarna, hvaraf 15,512 hektar äro ställda under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, samt å kronoparkerna.

För de från allmänna skogarna inom länet under åren 1896—1900 influtna *skogsmedlen* redogöres i tabell M. Häråf

framgår, att under ofvan sagda tid inalles influtit 434,719⁶⁴ kronor, hvaraf 194,148²⁴ kronor från kronoparkerna och de utarrenderade kronohemmanen samt 240,571⁴⁰ kronor från de ecklesiastika skogarna. I medeltal hafva sålunda årligen influtit:

Från kronoparkerna m. m.	38,829 ⁶⁵ kronor.
• de ecklesiastika skogarna	48,114 ²⁸ »
	Summa 86,943 ⁹³ kronor.

Från de skilda reviren hafva af skogsmedel under femårsperioden influtit:

Elfdala revir inalles 178,831 ⁶⁷ kronor och årligen 35,766 ³³ kronor.	
Karlstads » » 71,562 ¹⁹ » » » 14,312 ⁴⁴ »	
Arvika » » 184,325 ⁷⁸ » » » 36,865 ¹⁶ »	
Summa 434,719 ⁶⁴ kronor och årligen 86,943 ⁹³ kronor.	

De allmänna skogarna skötas i allmänhet efter fastställda hushållningsplaner, och den *skötsel och vård*, som med de skilda skogsförhållandena kunna vara förenliga och möjliga, komma dem i allmänhet till del. Å kronoparkerna och de större ecklesiastika boställenas skogar, hvilka äro ställda under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, sker antingen viss bestämd årlig utstämpling af timmerträd, som i regeln försäljas å rot vid allmän auktion, eller ock uttages afverkningen deraf för flere år på en gång med motsvarande hvilotid. Beredningshyggen för återväxtens befrämjande eller rensningshuggningar af döda, döende, skadade eller i sin tillväxt starkt afstannade träd eller af fröträd, som förut qvarlemnats för den naturliga återväxtens uppspirande, verkställas allmänt. Likaledes afverkas mindre grantimmer eller s. k. granslan till pappersmasseberedning ej sällan, der dylikt virke, såsom mångenstädes är fallet, är efterfråadt och hetas relativt väl. Deremot förekommer sällan försäljning af pitpropsvirke utan i sammanhang med totalafverkning. Försäljning af kolskog vare sig å rot stående eller bestående af toppar eller skadade träd efter timmerafverkning eger äfven rum. Stundom upphugges sådant virke i s. k. res före försäljningen. Försäljning af dylikt virke, då det är af större myckenhet, sker vanligen efter uppgift i länkungörelserna vid utlyst auktion, oftast i sammanhang med årets timmerutstämplingar från samma eller annan allmän skog. Mindre kvantiteter eller sådana, för hvilka ej vid auktionen afgifvits antagligt anbud, vanligen per långved (motsvarande omkring 1,650 kubikfot fast mått), säljas stundom med vederbörligt tillstånd under hand af revirförvaltaren. Äfven vidtagas å dessa skogar hjälpallringar eller ljushuggningar inom skogsbestånden i ändamål att derigenom höja tillväxten. Vid afverkningarna qvarlemnas ofta efter revirförvaltarens beprövande lämpliga fröträd, eller ock sörjes för återväxt genom skogsodling, hvarvid skogsfrösådd såsom billigare verkställas i större utsträckning än plantering. Äfven afdikning af syrländ mark förekommer.

Den vård, som genom skogstjenstemännens försorg kommer de allmänna skogarna till del, finner sålunda Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vara ändamålsenlig och tillfredsställande, om än skogsskötseln å en del utarrenderade egendomars eller å vissa boställens skogar, hvilkas speciella vård ligger i arrendators eller innehafvares händer, i några fall torde kunna vara bättre.

Angående arealen af *enskildes skogar* inom skilda delar af länet hänvisas i hufvudsak till förut lemnade tabell I. Ut i denna ingå visserligen äfven de allmänna skogarnas ytvidd, hvilken dock, såsom förut uppgifvits, endast utgör 4,11 % af länets hela utmarksareal. De enskilda skogarna skulle sålunda omfatta 95,89 % af länets utmark. Då hela den inom densamma befintliga, till skogsbörd dugliga mark enligt tabell I skulle uppgå till 1,358,207 hektar eller 78 % af länets hela fastmark, så skulle de enskildes skogar omfatta här af inemot 1,303,000 hektar, när den skogsproducerande arealen å de allmänna skogarna, såsom förut uppgifvits, ansetts upptaga omkring 55,215 hektar.

De skogrikaste trakterna inom länet förefinnas inom Elfdalen, der Uddeholms aktiebolags stora skogsdomäner till större delen äro belägna, Fernebo, Nordmarks och Jösse härad, alltså i länets östliga, norra och västra delar. De södra och mellersta delarna af länet äro i stort sedt mera uppodlade och i följd deraf samt af en riklig befolkningens virkesbehof mindre skogrika och mera hårdt afverkade. Allenast undantagsvis torde emellertid husbehofsvirke saknas.

För den fasta berggrundens inom länets skilda delar petro-genetiska beskaffenhet och utsträckning, för de lösa jordarternas egenskaper och utbredning äfvensom för de båda vanliga barr-trädsarternas, tallens och granens, till stor del af jordmånen beroende utbredning och fördelning inom de skilda större områdena samt slutligen äfven för deras undersökta tillväxt inom länet redogjordes ganska utförligt uti Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes senaste femårsberättelse, hvarför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vågar hänvisa till densamma, då ju dessa allmänna faktorer ej kunna sägas hafva sedan dess undergått någon väsentligare förändring.

Uti samma femårsberättelse lemnades äfvenledes utredning öfver de större flottledernas inom länet belägenhet och utsträckning, och torde det därför kunna anses öfverflödigt att ånyo upprepa densamma. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vill dock i det följande lemna en redogörelse för de mängder af olika slags virke, som framflottats uti flere af dem.

De enskilda skogarnas tillgodogörande inom länet sker hufvudsakligast medelst afverkning af sågtimmer, mestadels i och för export, granslanors nedhuggning och framforsling till trämassfabriker samt kolning för jernbrukens behof. Dessutom har beklagligt nog under den tid denna berättelse omfattar en högst betydligt ökad afverkning af grufstolpar (pitprops) egt rum i och för export, hufvudsakligast till England. Husbehofvet, såväl hus- och byggnadstimmer samt brännved som gårdselvirke och stör, medtager äfven en stor del af den årliga skogstillväxten.

Att mera noggrant kunna uppgifva storleken af den årliga afverkningssatsen från länets samtliga enskilda skogar är för enadt med stor svårighet, då dels husbehofvets kubikinnehåll ej kan utrönas och dels mycket virke går direkt till export utan att förädlas inom länet, liksom ock mycket virke, som afverkats inom Dalarna eller Norge, undergår förädling inom länet.

Då *sågverksrörelsen* bland de i det föregående nämnda sätt att förädla virke onekligen intager främsta rummet, lemnas i *tabell N* (sid. 20) en uppgift om det ganska stora sågningsmaterial, uppgående årligen till i medeltal inemot 3 millioner timmerstockar, som försägs vid länets uppgifna 161 olika sågar. I denna tabell har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inregistrerat

äfven en del mindre sågar, som delvis kunna hafva varit endast husbehofvsågar eller legosågar, men som dock förädlat virke, afverkad inom länets skogar, och därför ansetts böra medtagas, äfven om ej allt derstädes sågadt virke gått till utlandet, utan sålts till andra förädlingsverk, såsom hyllrier, eller användts till större industriella byggnadsföretag m. m. inom länet.

Af tabellen framgår, att medelförsågningen vid länets sågar för åren 1896—1900 utgjort 2,978,480 timmerstockar samt att minsta antalet, 2,564,722 stockar, gått igenom sågramarna år 1896, under det största antalet försägs åren 1900, nämligen ej mindre än 3,646,071 timmerstockar. Ehuru det har sina stora svårigheter att uppgifva medelstockens groflek för detta stora sågningsmaterial, hyser dock Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande den åsigten, att denna torde hafva uppgått till $20' \times 8\frac{1}{2}''$, i synnerhet som 40 stycken af de större sågarna, hvarje med minst 20,000 timmers sågning och inalles med i medeltal per år 2,600,000 timmer, försägs timmer af ännu gröfre medeldimension. Då en dylik stock har ett kubikinnehåll af omkring 9 kubikföt och 61 % eller 5½ kubikföt anses vara sågfallande, skulle af hela årsågningen erhållits omkring 100,000 Pet. standard. Här af torde omkring 25 % användts inom länet till byggnader och annat husbehof inom städerna eller vid de stora industricentra m. m. samt i öfrigt till försäljning i orterna. I och för export skulle sålunda återstå 75,000 Pet. standard sågadt virke, som vid förädlingsorten eller jernvägsstation inom länet eller vid Venershamn kunna anses egt ett värde af 92 kronor per Pet. standard eller inalles 6,900,000 kronor. Kommerskollegium uppgifver i sina berättelser tillverkningsvärdet i runda tal vid länets hufvudsakligen till export afsedda sågverk och hyllrier för åren 1896—1900 sålunda:

År 1896	vid 83 fabriker	5,542,000 kronor
» 1897	» 82	7,515,000 »
» 1898	» 81	7,199,000 »
» 1899	» 90	7,586,000 »
» 1900	» 101	9,569,000 »
Medeltal 57 fabriker		7,482,000 kronor,

hvilket värde i det närmaste sammanfaller med det ofvan för exportvirket beräknade.

Hela landets trävarurörelse hade att under femårsperioden glädja sig åt ett starkt uppsving, i det både efterfrågan på dess alster var liflig och prisen voro nästan i ständigt stigande. En följd här af var helt naturligt en ökad afverkning i skogarna. Hvad särskildt angår försägs trävaror, synes af de lemnade tabellerna, att såväl det från sågarna utfallande virkesmaterialet som de därför influtna medlen fortfarande ökas. Ett under femårsperioden särskildt anmärkningsvärdt och i förväg föga anadt förhållande inträffade, nämligen att efterfrågan och pris å de smärre virkeslagen, i synnerhet smalare bräder, väsentligt stego. En följd här af visade sig deri, att medan procenten af de inom länet utfallande plank och battens höll sig under de trenne första åren vid omkring 55 %, densamma plötsligt nedgick under år 1899 till 45 %, under det samtidigt afsättningen af ohyllade bräder steg med 8 % och hyllade med 5 %. Mot slutet af perioden föllo dock prisen å granbräder. De enda land, dit en väsentlig minskning i utförseln kunde iakttagas, voro Norge i följd af mellanrikslagens upphäfvande och Kaplandet i följd af det der uppblösende kriget.

Tab. N.

Antal timmerstockar, som försägs inom Vermlands län åren 1896—1900.

Sågens namn.	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.	Medeltal.	Sågens namn.	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.	Medeltal.	
<i>Östersjölets fjärdar.</i>														
Billinge	950	1,100	1,050	910	1,190	1,040	Edsvalla o. Torshy	82,992	82,056	105,168	85,548	99,000	90,952	
Björneborg	1,425	31,479	—	1,637	2,069	7,022	Fryksta	110,039	114,841	80,993	97,471	98,132	100,305	
Björkenäs	60,000	112,500	100,400	71,600	105,000	89,780	Forshaga	97,281	94,173	43,292	33,770	81,633	70,030	
Blaxmo	200	200	400	300	400	300	Gruftån	—	—	6,000	12,000	14,400	10,800	
Bosjön	4,314	7,855	3,059	2,647	3,634	4,302	Gunnarshyttorp	—	—	—	—	11,760	11,760	
Brattfors o. Storkärr	8,000	8,140	8,500	9,500	10,500	8,028	Hannäs	99,611	86,795	84,518	68,316	68,286	81,501	
Drögsforsen	—	—	900	850	1,200	983	Hult	245,400	254,800	232,000	246,300	215,000	238,700	
Fogdhyttan	240	170	220	180	270	216	Karlstads ängsäg	91,600	95,500	129,024	153,200	368,320	167,520	
Hennickehammar	—	—	—	2,300	7,600	4,950	Klarstjärn	—	—	—	6,000	12,000	9,000	
Hakanbol	3,600	7,056	1,776	6,720	7,476	5,326	Leno	—	—	—	—	4,800	4,800	
Krontorp	5,069	6,501	5,802	6,045	5,882	5,860	Segmon (Liljedal)	2,856	—	3,503	2,958	16,260	6,304	
Kunnskögen	4,000	4,500	—	—	—	4,250	Lällnor	15,804	15,720	14,556	15,288	17,340	15,742	
Lesjöfors	4,222	12,150	9,149	8,908	11,973	9,440	Maljö	7,500	6,360	4,080	2,760	4,080	4,056	
Molkom	4,800	5,000	5,000	4,500	5,000	4,860	Munkfors	159,076	208,289	140,548	189,456	147,623	158,908	
Niklasdam	—	—	—	—	6,000	6,000	Orrholmen	60,000	59,640	79,872	89,808	98,700	77,604	
Norra Råfverud	400	400	500	600	600	500	Skoghäll	90,400	79,819	83,718	63,678	91,503	81,823	
Norrm	1,220	1,680	1,464	1,778	1,644	1,457	Skäre	24,362	33,458	123,359	78,409	156,806	82,279	
Näs	—	—	—	—	6,000	6,000	Slotshörsn	35,520	31,848	33,782	23,866	29,804	30,064	
Reparetorp	1,027	762	967	676	1,215	929	Sundholmen	—	—	—	—	53,199	53,199	
Rud	—	360	1,440	800	1,000	900	Valum	—	—	31,500	51,100	67,200	50,933	
Rüglanda, A. Lindqvist	40	60	1,000	50	70	304	Välberg	24,000	24,500	42,360	32,550	28,551	30,394	
Rüglanda, J. Håkanson	—	—	—	9,600	8,450	9,023	Summa (25 sägar)	1,546,706	1,588,975	1,647,005	1,529,868	2,009,763	1,664,583	
Rumen	45,487	42,484	3,167	3,715	4,315	19,824	<i>Fryksdals fjärdar.</i>							
Skattkärr	20,200	19,500	19,200	22,000	21,800	20,510	Bäckstugun	774	2,859	2,736	250	1,000	1,484	
Storfors o. Gammelkroppa	28,572	52,821	17,259	12,696	12,250	24,720	Buda	6,000	4,500	3,192	4,056	2,916	4,133	
Stöpsjöhyttan	—	1,053	3,449	3,695	2,482	2,705	Björkeholm	1,787	1,467	4,898	3,794	5,550	3,487	
Torfors	859	910	967	833	398	799	Ekeblads	—	—	—	94,750	120,000	107,375	
Torkebläcksbyttan	50	1,543	70	78	272	403	Gylleby	81,356	28,188	7,632	9,156	11,844	17,635	
Årå-Säby	—	3,510	2,900	2,400	2,600	2,860	Hänsjön	—	—	6,198	3,376	2,714	2,458	
Öfre Qvarn, Vassgården	12,287	13,171	7,979	10,237	13,568	11,448	Korabol	4,800	20,400	36,000	20,600	24,000	21,160	
Örenäs	1,200	1,700	950	1,000	1,800	1,332	Kristinefors o. Gustafsdal	60	139	71	68	101	88	
Östana	—	—	9,200	11,800	7,800	9,600	Notnäs	57,200	66,000	79,200	66,000	66,000	66,800	
Summa (32 sägar)	208,212	340,408	207,078	197,455	254,358	211,514	Oleby	21,100	25,000	30,100	35,000	38,400	29,920	
<i>Elfilols fjärdar.</i>														
Enn	986	1,161	1,680	1,200	1,540	1,318	Stöpsfors	10,500	30,000	26,000	18,000	25,500	22,000	
Femtan	—	—	5,300	9,600	16,210	10,400	Sundsvik	—	—	—	20,000	40,000	30,000	
Föskefors	2,412	2,785	1,772	2,729	2,646	2,469	Svenneby	—	—	22,018	11,129	20,382	17,840	
Grundfors	—	—	—	—	2,606	2,606	Sjöbucken	10,377	24,113	24,356	11,543	8,510	15,780	
Gustafsfors	1,140	1,668	1,860	2,100	2,195	1,781	Viggafors	260	240	270	220	190	236	
Hagfors	8,633	8,640	10,060	12,280	17,741	11,531	Summa (15 sägar)	144,214	292,706	242,671	297,873	367,107	250,914	
Likenäs	—	—	—	—	1,450	1,450	<i>Södersjölets fjärdar.</i>							
Nackån	600	1,200	2,400	3,600	3,600	2,280	Brundabö o. Hallsbäck	11,100	16,200	16,019	13,050	13,122	13,808	
Öfver-Berga	—	512	1,120	298	317	562	Elofshyn	629	710	1,147	491	387	663	
Summa (9 sägar)	14,071	15,969	24,252	31,807	48,295	29,879	Emilsdal	6,480	9,120	4,200	10,880	42,720	14,080	
<i>Mellansjölets fjärdar.</i>														
Asphatmar	113,868	107,785	119,952	96,340	97,661	107,122	Gäpserhäll	9,000	10,000	12,000	8,000	12,000	10,200	
Bergsholmen	144,018	148,088	129,000	124,836	87,780	125,750	Gälfva	21,587	41,897	25,937	29,774	41,474	32,194	
Borevik	88,698	78,327	76,803	51,134	82,300	75,452	Hällringsberg	68,618	130,949	131,141	123,505	124,644	115,779	
Dejefors	53,568	71,976	83,668	62,080	57,672	63,733	Hällsbäck	—	20,922	18,428	21,396	19,587	20,083	
							Kyrkebo	1,200	800	1,000	700	900	920	
							Kolsäter	4,240	4,781	2,262	1,889	5,023	3,800	
							Lofterud	7,351	3,310	4,224	2,312	3,460	4,172	

Tab. N. (Forts.)

Antal timmerstockar, som försägs inom Vermlands län åren 1896—1900.

Sågens namn.	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.	Medelpr.	Sågens namn.	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.	Medelpr.
Mässvik	360	300	372	360	1,860	638	Skyberz	8,400	11,508	7,304	7,020	8,580	8,574
Saudåna	300	1,000	—	3,000	6,000	2,575	Skällarbyn	8,900	10,350	18,800	10,350	12,300	12,140
Sefle	12,000	30,000	36,400	36,400	44,400	31,840	Slobyn	15,801	—	1,200	600	2,100	4,941
Sillingsfors	13,200	16,800	19,200	20,400	22,800	18,460	Södra Emterud	18,580	19,885	10,053	12,175	32,008	18,500
Sparrerud	7,618	8,545	7,844	6,366	4,985	7,031	Vestra Brevik	—	—	—	1,200	9,600	5,400
Svanholm	—	27,800	13,200	19,250	10,430	17,685	Summa (20 sågar)	376,052	395,969	340,695	353,467	400,292	372,475
Stämne	—	—	—	—	40,594	40,594	<i>Nordmarks fögleri.</i>						
Sölje	—	—	—	—	4,382	4,382	Amunderud	—	—	—	100	100	100
Torp	4,200	4,320	3,600	4,800	6,000	4,584	Bergerud	1,164	780	1,080	888	760	934
Ökne	27,600	24,000	20,400	30,000	36,000	27,600	Böda, J. Olsson	560	600	1,800	2,100	2,400	1,480
Ö. Hugavik, N. Janson	—	—	—	7,260	30,236	18,748	Böda, Ax. Olsson	320	340	636	1,210	1,300	764
Ö. Hugavik, J. Hansson	8,500	10,500	8,000	4,000	4,000	7,000	Böda	1,300	1,100	1,000	1,200	1,500	1,220
Summa (22 sågar)	204,581	362,001	325,774	343,833	475,504	342,339	Dammen	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500
<i>Jösse fögleri.</i>							Djurskog	1,086	1,291	791	531	452	831
Adolfstors	8,000	8,000	9,000	9,000	8,000	8,400	Edabäcken	1,500	1,000	965	230	220	643
Brunnsberg	900	950	875	1,000	180	941	Holmerud (A. & J. Skalleborg)	320	300	400	225	450	347
Byn	—	—	—	4,000	6,000	5,000	Holmerud, J. Jonsson	1,440	1,440	1,400	1,500	1,160	1,440
Edane	—	6,000	9,600	9,600	16,800	10,550	Hångstadsfors	—	2,000	2,400	2,500	2,600	2,225
Edgrens	—	—	10,800	13,200	14,400	12,800	Högsäter	—	—	—	—	1,000	1,000
Elgå	22,757	3,492	3,900	6,720	6,944	8,581	Hån	480	263	268	102	50	239
Fjälle	—	—	—	10,000	12,000	11,000	Karlsfors	1,164	1,018	4,925	4,115	3,835	3,650
Fubyna	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	Koppom	18,373	15,017	19,470	14,935	17,119	15,135
Fångnäs	195	450	320	714	212	378	Korsbyn	1,470	1,470	1,686	1,520	1,650	1,538
Gate	400	380	168	340	360	330	Pikstad	220	96	145	245	60	454
Jonsbol	500	550	800	750	600	640	Skillingsfors	6,408	1,191	—	1,320	—	2,044
Jösefors	42,000	42,000	36,216	26,256	35,160	36,326	Skönnerud	2,114	3,000	3,480	3,696	2,760	3,010
Kjelkerud	3,600	4,049	1,688	639	651	2,136	Släppestäret	—	10,148	5,820	6,370	12,706	8,761
Kronan	—	350	—	—	—	350	Smolmark	765	320	570	456	600	556
Kruppstadsfors m. fl.	98,611	110,922	89,663	116,472	83,157	99,771	Snarkil	9,667	9,625	9,658	5,159	4,162	7,718
Lerboda	1,476	1,644	1,140	1,045	1,023	1,266	Stommen	20	215	200	120	175	191
Lerbol	6,118	4,638	4,625	2,433	2,113	3,984	Sueka	300	444	144	228	284	280
Morast	41,388	26,040	11,028	11,741	14,592	20,358	Sunds-lögen	—	—	—	—	1,000	1,000
Mossagen	16,800	21,600	12,000	15,600	13,400	15,880	Täckfors	20,205	28,750	30,818	11,694	21,767	23,087
Noreborg o. Åmot	48,000	48,000	48,000	48,000	48,000	48,000	Årstad	—	500	528	588	485	535
Norra Emterud (Edna B.)	21,798	23,293	26,431	11,982	22,317	21,162	Åsby	—	—	3,152	5,773	5,555	4,983
Ruckstad	1,200	12,000	6,000	5,400	5,100	5,940	Summa (28 sågar)	70,886	86,170	83,480	67,569	99,752	79,775
Rinnens	—	29,424	17,004	15,980	25,032	21,035	Summa för hela länet (161 sågar)	2,564,722	2,902,249	2,867,484	2,821,872	3,646,071	2,978,480
Segersfors	8,135	8,250	8,200	8,600	9,200	8,477							
Sjövik	—	—	—	—	7,200	7,200							

Samma lifliga efterfrågan med höjda pris, som rönts beträffande sågade trävaror, var äfven att inkttaga rörande *pappersmassa*. *Tabell O* (sid. 22) redogör utförligt för tillverkningen häraf inom såväl träcellulosa- som träsliperifabrikerna inom Vermlands län under åren 1896—1900. Hvad sulfatfabrikerna beträffar, ökades deras produktion från 17,317 ton torr massa under år 1896 till 32,555 ton under år 1900. Sulfatfabrikerna inom länet höllo sig vid ungefär samma årliga tillverkningsmängd eller omkring 8,000 ton. De inom länet befintliga 30 sliperifabrikerna ökade sin tillverkning under försämsperioden med omkring 5,000 ton.

Medelprisen för alla tre slagen af pappersmassa stego med omkring 2 kronor per år och ton och kunna sägas per ton torr massa hafva varit omkring 125 kronor för sulfat, 120 kronor för sulfit och 70 kronor för sliperimassa vid närmaste jernvägsstation inom länet.

Vermlands län intager i denna fabrikation ett framstående rum, och torde omkring 28 % af hela landets tillverkning falla på detta län. Årliga försäljningssumman torde hafva uppgitt till minst 6,000,000 kronor eller till omkring 22 % och, om papp- och pappersfabrikerna medräknas, till 25 % af samtliga inom

Tab. O.

Träcellulosafabriker och träsliperierna i Vermlands län åren 1896—1900.

Fabrikernas namn.	Fogderi.	År 1896.			År 1897.			År 1898.			År 1899.			År 1900.			Medeltal per år.		
		Till- verkad trä- massa (torr). Ton.	Åtgång i fast mätt af		Till- verkad trä- massa (torr). Ton.	Åtgång i fast mätt af		Till- verkad trä- massa (torr). Ton.	Åtgång i fast mätt af		Till- verkad trä- massa (torr). Ton.	Åtgång i fast mätt af		Till- verkad trä- massa (torr). Ton.	Åtgång i fast mätt af		Till- verkad trä- massa (torr). Ton.	Åtgång i fast mätt af	
			pappers- ved. Kbm.	bränn- ved. Kbm.		pappers- ved. Kbm.	bränn- ved. Kbm.		pappers- ved. Kbm.	bränn- ved. Kbm.		pappers- ved. Kbm.	bränn- ved. Kbm.		pappers- ved. Kbm.	bränn- ved. Kbm.		pappers- ved. Kbm.	bränn- ved. Kbm.
Solfotfabriker.																			
Årås	Elfdala	2,828	16,321	9,780	2,162	12,691	6,760	3,827	22,553	9,392	4,113	25,089	8,970	5,003	31,122	8,959	3,593	21,536	8,642
Forsbaga	Mellansyslets	6,001	51,051	7,000	6,198	51,556	11,200	5,420	44,707	22,000	6,160	50,443	7,300	6,715	57,159	10,700	6,099	50,983	11,640
Slottsbron	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,690	25,178	9,000	8,950	45,179	17,000	6,820	35,176	13,000
Hillerud	Södersyslets	5,488	23,581	1)	7,317	31,716	1)	8,092	36,114	1)	4,036	18,255	1)	8,267	36,782	1)	6,644	20,290	1)
Stömme	"	3,000	16,000	5,300	2,400	13,400	3,500	2,250	13,000	2,600	3,400	19,000	3,300	3,600	20,000	1,800	2,930	16,280	3,300
Summa (5 fabriker)		17,317	106,856	22,030	18,077	109,306	21,460	19,589	116,374	33,992	22,429	137,960	28,570	32,555	190,242	37,859	21,993	132,160	28,782
Solfotfabriker.																			
Räckhammar	Östersyslets	1,166	6,634	5,804	1,029	6,432	4,775	1,169	8,918	3,462	1,411	8,751	3,150	1,240	7,812	3,210	1,269	7,709	4,080
Klarfors	Mellansyslets	2,792	21,600	7,200	1,858	18,100	5,250	2,801	28,800	4,225	3,018	32,800	4,080	1,312	31,200	2,050	2,368	27,100	4,681
Stjern	Elfdala	4,359	27,268	10,445	4,704	20,312	12,071	4,665	28,379	13,673	4,768	29,537	12,726	5,292	32,185	11,439	4,775	29,396	12,071
Summa (3 fabriker)		8,317	55,502	23,449	7,681	53,844	22,096	8,638	66,097	21,360	9,227	71,088	19,956	7,874	71,497	17,209	8,407	64,205	20,832
Träsliperier.																			
Bosjö	Östersyslets	656	3,504	1)	774	3,590	1)	815	3,890	1)	628	2,737	1)	547	2,573	1)	684	3,250	1)
Liljedal	"	722	2,580	742	418	1,408	314	1,315	5,012	713	1,565	5,249	1,180	184	686	220	811	2,979	634
Norrum	"	220	583	735	267	699	602	281	814	473	238	703	539	225	612	717	246	682	613
Oforsen	"	2,005	6,605	1,067	1,771	5,611	995	2,396	7,902	1,398	2,121	7,245	1,306	1,272	4,274	811	1,913	6,327	1,115
Dejefors	Mellansyslets	4,021	18,671	1,508	3,896	13,246	1,378	3,604	12,253	1,285	4,010	13,634	1,402	4,840	16,456	1,605	4,074	13,852	1,435
Edavalla	"	860	2,890	860	890	3,027	900	880	2,900	900	755	2,570	800	926	3,150	1,000	860	2,925	892
Frykfors	"	1,309	5,722	1,964	1,330	5,718	1,281	1,370	4,271	1,290	877	3,339	1,149	943	3,129	1,290	1,166	4,436	1,395
Klarfors	"	400	1)	1)	400	1)	1)	400	1)	1)	—	—	—	1,200	1)	600	1)	1)	
Maljö	"	400	1,575	400	500	2,000	500	650	2,400	675	600	2,300	610	600	2,300	620	550	2,115	561
Mölnbarka	"	2,174	10,297	2,588	2,398	10,962	2,431	2,707	12,176	2,920	2,540	11,667	2,097	2,483	11,822	2,405	2,460	11,385	2,488
Näfors	"	58	1,458	1,344	—	928	1,314	23	947	747	—	940	960	291	950	1,188	122	1,045	1,111
Qvarntorp	"	400	1,851	448	471	2,231	500	501	2,674	560	864	1,800	400	420	2,273	450	431	2,166	472
Ransberg	"	1,023	3,212	911	967	3,409	2,161	910	4,237	3,621	984	3,930	3,256	933	3,653	2,028	961	3,688	2,396
Bada	Frykdala	—	—	—	300	1,300	290	500	2,020	475	300	1,280	300	300	1,275	280	350	1,469	336
Kjumsberg	"	601	2,525	730	595	2,320	700	870	2,810	1,000	462	1,425	460	474	1,600	540	602	2,142	686
Rottne	"	2,056	8,060	2,050	2,130	8,520	2,100	2,447	9,800	2,340	1,911	7,500	1,900	2,217	8,610	2,180	2,152	8,504	2,114
Torsby	"	1,450	4,930	2,000	1,400	4,760	2,000	1,520	5,170	2,200	1,890	6,420	2,600	1,420	4,830	2,100	1,586	5,222	2,180
Hillringsberg	Södersyslets	3,630	9,120	3,500	3,850	10,647	3,800	4,316	11,707	4,200	3,871	10,545	3,700	4,200	10,704	4,000	3,979	10,545	3,840
Kolsäter	"	740	3,128	1,466	883	3,740	1,470	865	3,666	1,424	590	2,248	930	937	3,958	1,605	791	3,318	1,379
Svanholm	"	210	1,092	850	570	4,390	3,380	845	4,100	3,950	595	3,250	2,600	746	3,700	3,100	633	3,306	2,776
Adolfors	Jüsse	350	1,090	300	650	2,030	780	1,000	3,120	1,170	1,100	3,430	1,290	1,126	3,510	1,330	815	2,636	992
Brättne	"	2,312	6,000	2,400	2,902	7,450	3,000	3,201	8,970	3,300	2,283	5,870	2,300	2,382	6,310	2,500	2,616	6,926	2,700
Charlottenberg	"	597	1,466	600	698	915	700	915	2,232	1,000	485	1,365	500	435	1,133	450	626	1,422	650
Jüs-fors	"	3,250	13,000	1)	4,710	13,840	1)	4,380	17,520	1)	4,310	17,360	1)	4,600	18,400	1)	4,256	17,024	1)
Kroppstadfors	"	2,093	5,186	1)	2,747	7,064	1)	2,618	6,730	1)	2,120	5,452	1)	2,372	6,099	1)	2,390	6,166	1)
Noreborg	"	2,200	6,600	1)	2,200	6,600	1)	2,200	6,600	1)	2,200	6,600	1)	2,200	6,600	1)	2,200	6,600	1)
Hån	Nordmarks	386	1,251	17	243	916	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	315	1,085	16
Koppom	"	1,081	3,760	15,536	1,361	4,720	4,332	1,419	4,916	5,592	1,098	3,812	5,960	1,650	5,720	5,576	1,322	4,585	5,309
Lennart-fors	"	3,479	13,900	4,228	3,462	13,850	3,450	3,482	13,900	1,295	3,315	13,400	2,663	3,422	13,700	2,575	3,438	13,750	2,812
Tockfors	"	528	1,606	12	515	1,596	28	470	1,479	880	531	1,673	880	581	1,831	818	525	1,637	524
Summa (30 fabriker)		30,207	136,974	36,316	43,588	152,487	38,423	46,930	161,336	43,408	41,743	117,742	39,782	43,926	149,868	39,388	43,079	150,281	39,469
Summa för länet (28 fabriker)		64,841	302,332	81,825	69,316	315,097	81,079	75,457	346,807	98,790	73,399	350,790	88,308	84,355	411,007	94,546	73,480	346,647	89,084

1) Till brände användes stenkol. — 2) Till ved användes barken och annat snitt. — 3) Åtgången af pappersved och brännved har medräknats i uppgiften för Forsbaga — 4) solsfabrik. Vedåtgången stor, när papp tillverkas af större delen af trämassan. — 5) Häraf 517 ton brun papp. — 6) Vedåtgången ej uppgifven.

länet befintliga fabrikers tillverkningsvärde. Sågarnas och hyffleriernas fabrikat uppgå äfvenledes till omkring 25 %, och hela trävarurörelsens tillverkningar till omkring 52 % af länets årliga hela tillverkningsvärde, som i medeltal under femårsperioden torde hafva uppgått till 29 å 30 millioner kronor.

Tabell O redogör äfven för den virkesmängd af hufvudsakligast granslan och bränsle, som åtgått vid länets hela pappersmasseberedning. I stort sedt torde man kunna säga, att till hvarje ton torr massa åtgår vid cellulosa-fabrikerna omkring 6 kubikmeter fast massa barkad granslan, något mera vid sulfat-än vid sulfitmetoden, samt 3½ kubikmeter till hvarje ton torr slipmassa. Vedbehovvet till bränsle vid dylika fabriker torde ungefär vara 2¼ kubikmeter fast massa för hvarje ton sulfit-, 2½ kubikmeter till sulfat- samt 1 å 1½ kubikmeter till slipmassa förutom den bark, som faller vid den för fabrikationen nödvändiga och ytterst sorgfälliga barkningen. Brännveds-åtgången är naturligtvis mycket beroende på huruvida våt eller torr massa tillverkas, om massan vid samma bruk förädlas till papp eller papper och om bränslesurrogat, såsom torf eller till och med stenkol, delvis användas eller från närliggande sågverk affall tillföres verket, hvarför de ofvan lemnade siffror endast kunna betraktas som approximativa.

Priset å pappersgran, utkörd i form af slonor på eller invid de flottbara vattnen eller levererade vid jernvägsstation, steg under femårsperioden 1896—1900 från 12 öre per kubikfot fast mått vid dess början till 14 å 14½ öre vid dess slut, utgörande sålunda 5·35 å 5·54 kronor per kubikmeter.

Afverkningen och exporten af *grufstolpar* eller s. k. pitprops hafva liksom annan virkesomsättning varit betydligt större under senare hälften af 1890-talet än under den förra. Priset per kubikfot fast mått af dylikt virke fluktuerade äfven å de flottbara vattnen eller vid jernvägsstation efter för utlandet gällande pris. Sålunda betaltes på Klarelfven år 1891 endast 10 å 11 öre per kubikfot, men under åren 1899 och 1900 ända till 14 öre per kubikfot. Under vintern 1900—1901 blef dock efterfrågan på grufstolpar mindre, och priset föll i väsentlig grad.

Inom länet har under femårsperioden 1896—1900 afverkningen af grufstolpar eller pitprops varit större än någonsin, och särskildt efter Klarelfven, der detta virkesslag under föregående perioder varit relativt mindre representeradt bland flottgodset än i länets vestligare delar, tog afverkningen af pitprops mot slutet af perioden rent af oroväckande dimensioner. Under vintern 1900—1901 hejdades dock afverkningen äfven här i följd af prisfall.

För Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har det icke varit möjligt att kunna lemna någon mera speciel redogörelse för hela afverkningsmassan af pitprops, till en del af skäl att den ej till vederbörande flottningsbestyrelser uppgifves, utan går under flottningen tillsammans med pappersved, och är flottnings-nfgälden i många fall lika för dessa båda virkesslag, men torde man dock af de uppgifter om *flottgodset* i de skilda vattendragen under femårsperioden, som Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande infordrat från flottningsbestyrelserna och sammanfört uti *tabell P* (sid. 24), kunna bilda sig en någorlunda tillförlitlig uppfattning om pitpropsafverkningens omfång inom skilda delar af länet. De uti sagda tabell upptagna kubikinnehåll (kbn.) fast mått såväl för pitprops som för annat uppgifvet flottgodset kunna dock icke betraktas annat än som i hög grad approximativa,

ehuru de i hufvudsak äro grundade på flottningsbestyrelsernas beräkningar och uppgifter.

Angående *skötseln och vården af enskildes skogar* inom länet har ingen väsentligare förändring inträdt under femårsperioden, hvarför Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anser sig kunna i hufvudsak åberopa den mera utförliga skildring deraf, som lemnats i de tre närmast förut afgifna femårsberättelserna, hvori framhållits, att en stor del af aktiebolagens och de större enskilda egendomar-nes skogar skötas forstmässigt på ett praktiskt och ekonomiskt sätt. Utan tvifvel torde man kunna säga, att bland de större mera skogrika länen Vermlands län intager ett framstående rum beträffande både det tidigare införandet och utsträckning af skogs-skötsel och skogsodling. De under femårsperioden rådande goda virkeskonjunkturerna hafva visserligen äfven gjort sig känbara för länets större enskilda skogar, i det egarne helt naturligt genom en något ökad afverkning sökt tillgodogöra sig desamma, men säkerligen nedsattes afverkningen der, då sämre trävarutider inträda, hvilka redan kännas vara i annalkande.

De mindre skogsegarnes skogar skötas visserligen icke lika forstmässigt som de störras, men insigt om deras stora värde är allmänt känt, och befolkningen börjar få klart för sig den ekonomiska fördel, som en säker skogsafsättning innebär för hemmansegare. I följd af den lilliga efterfrågan å nästan alla slag af virke och höga pris derå hafva dock afverkningarna å dessa skogar varit under femårsperioden mycket starka, och betydliga skogsmedelssummor hafva influtit. Den mycket stora, ja man vore nästan frestad säga osunda konkurrens, som under de senare åren egt rum mellan virkesuppköpare, har framkallat eftergifter i själfva intunnings-sättet af virke, som i viss mån kunna anses framkalla demoralisation hos befolkningen. Dessa eftergifter bestå deri, att virkesförsäljarne tillåtas att lemna en rand af bark kvar å det eljest barkade timret just vid de ställen, der inmärkning och intumning kontraktensligt skola ega rum, vidare uti att sågtimren eller annat försäljningsbart virke läggas så, att intummarne blifva nödsakade att verkställa inmätningen på virkets bredaste sida, samt slutligen uti att vid intumningen stockens diameter höjes ½ verktum eller mera utöfver den verkliga. I följd häraf mottager virkesköparen vid sägen ett timmerparti, hvars medeldiameter är omkring 1 tum lägre än det, för hvilket han erlagt betalning. Dessa oförsvarliga eftergifter, hvilka ej alltid lära vara af köparen kända, anses uppkomma derigenom, att virkesköparnes ombud erhålla arvode i form af viss provision å de inmärkta partiernas storlek. En ändring uti detta numera ganska allmänt antagna intunnings-sätt är i hög grad behöflig.

De goda tiderna för afsättning af skogs-alster hafva dock äfven haft sin ljusa sida. Ökad insigt om skogarnas värde har framkallat ett stegradt intresse för deras skötsel i allmänhet och särskildt för skogsodling. Denna tidens strömning har af länets landsting och hushållningssällskap med framsynthet beaktats, och dessa myndigheter ökade redan år 1899 sina årliga anslag till skogsodlingens befrämjande inom länet från 750 till 900 kronor, hälften af hvardera myndigheten. För år 1900 har sagda anslag ökats till den ganska betydliga summan af 4,000 kronor. Ut i Hushållningssällskapets årsberättelse för år 1899 säges derom följande: Ehuru sålunda anslagen för år 1899 ökats mot föregående år med 300 kronor, hafva desamma visat sig

Tab. P.

Virkesflottning uti reglerade vattendrag inom Vermlands län åren 1896—1900.

Vattendrag.	Mätt.	S å g t i m m e r .					P a p p e r s g r a n .					P i t p r o p a .				
		1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
<i>Alsterselfvens:</i>																
Gäpern	stycken	5,136	22,956	18,636	9,288	21,600	—	—	—	—	—	15,900	23,800	20,285	7,714	42,571
	kub.-meter	1,598	6,817	5,531	2,758	6,415	—	—	—	—	—	1,693	2,617	2,186	831	4,589
Alsterselfven	stycken	8,400	25,000	30,000	35,000	—	2,000	4,000	5,000	6,000	—	6,000	27,000	26,000	27,000	—
	kub.-meter	1,900	5,600	7,000	7,400	—	200	400	500	600	—	700	3,200	3,000	3,200	—
<i>Klarelfvens:</i>																
	stycken	1,033,355	1,284,718	1,166,011	1,093,296	1,198,364	190,018	663,120	871,665	935,540	896,000	35,000	120,000	131,000	273,000	318,000
	kub.-meter	341,200	407,500	384,500	360,800	395,600	75,438	115,738	158,115	168,940	197,400	5,600	19,200	20,960	43,680	63,600
<i>Fågelflorens:</i>																
Ljusnan	stycken	103,221	110,676	94,080	111,801	113,100	7,236	16,080	23,748	19,296	16,548	13,104	61,536	23,928	47,736	96,924
	kub.-meter	25,806	27,669	23,520	27,951	28,275	1,206	2,680	3,958	3,216	2,758	1,638	7,692	2,991	5,967	12,115
Torshyelfven	stycken	93,324	113,268	165,780	88,152	175,764	43,368	42,312	27,372	36,204	68,820	11,220	26,052	13,380	41,406	23,988
	kub.-meter	23,330	28,317	41,445	22,038	43,911	7,228	7,052	4,562	6,034	11,470	1,402	3,256	1,672	5,187	2,998
Badelfven	stycken	600	700	600	800	1,200	1,000	1,500	1,500	2,000	3,000	1,200	1,600	1,200	1,800	—
	kub.-meter	200	230	200	360	400	100	150	150	200	300	150	180	150	200	—
Björkån ¹⁾	stycken	81,000	22,912	12,444	20,712	17,852	86,000	22,000	10,000	20,000	20,000	80,000	22,000	10,000	19,000	20,000
	kub.-meter	21,000	6,000	3,200	5,200	4,500	9,000	2,800	1,200	2,300	2,300	8,000	2,200	1,000	1,900	2,000
Rottna elf	stycken	47,796	89,568	46,638	64,536	80,604	122,172	101,280	92,976	98,172	99,756	87,792	97,548	28,310	43,452	45,000
	kub.-meter	11,560	22,442	11,667	13,632	20,166	15,100	13,000	11,500	12,000	12,100	8,700	9,300	2,800	4,300	4,400
Norselfven	stycken	108,000	110,400	130,400	121,200	134,400	20,400	22,800	24,000	24,000	24,000	36,000	50,400	151,200	123,600	230,400
	kub.-meter	27,000	27,600	35,100	30,300	36,500	3,400	3,800	4,000	4,000	4,000	3,000	4,200	12,600	10,300	19,200
<i>Vermlas:</i>																
Storndselfven	stycken	12,648	7,392	5,100	5,892	18,600	15,000	5,300	5,400	6,500	12,870	11,000	15,000	3,480	900	10,740
	kub.-meter	3,200	2,100	1,400	1,500	4,500	950	280	290	340	590	550	700	200	80	530
Brunsbergselfven	stycken	22,272	26,418	25,452	16,146	26,010	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	kub.-meter	4,000	4,765	4,581	2,906	4,882	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Gilafjordens:</i>																
Vrångselfven	stycken	36,432	1,524	1,620	5,040	3,948	26,298	11,340	2,839	25,704	10,800	—	—	—	—	—
	kub.-meter	5,585	249	251	606	611	1,480	592	150	1,400	585	—	—	—	—	—
Skillingen (Nysockensjö)	stycken	173,014	181,989	157,138	188,167	156,276	150,000	180,000	180,000	160,000	180,000	—	—	—	—	—
	kub.-meter	43,000	45,400	39,200	47,000	39,000	15,846	18,384	18,246	15,864	17,819	—	—	—	—	—
Jönsforsen	stycken	42,000	42,000	30,000	20,000	30,000	125,000	150,000	150,000	63,700	225,000	—	—	—	—	—
	kub.-meter	10,500	10,500	7,500	5,000	7,500	15,000	18,000	18,000	8,344	27,000	—	—	—	—	—
Elsån	stycken	26,450	45,695	62,220	57,711	72,055	36,460	74,200	92,492	71,240	81,910	—	—	—	—	—
	kub.-meter	5,290	9,139	12,444	11,542	14,411	4,500	9,000	11,300	8,900	10,000	—	—	—	—	—
Yxjöelfven-Guån	stycken	33,336	31,908	30,756	35,724	36,048	10,138	10,956	9,544	10,166	17,533	—	—	—	—	—
	kub.-meter	6,000	6,308	5,536	6,430	6,488	1,520	1,613	1,432	1,525	2,630	—	—	—	—	—
Borlinghultselfven	stycken	5,460	3,396	4,152	852	2,328	2,307	2,910	1,220	291	636	—	—	—	—	—
	kub.-meter	982	611	747	153	419	346	440	183	41	96	—	—	—	—	—
Söjreelfven	stycken	900	6,240	3,576	1,200	16,416	16,700	13,830	2,160	7,980	20,820	—	—	—	—	—
	kub.-meter	280	2,000	1,100	375	4,000	1,670	1,883	216	793	2,082	—	—	—	—	—
Stånneelfven	stycken	2,832	3,100	4,104	2,888	15,144	8,700	4,600	4,370	6,777	4,160	—	—	—	—	—
	kub.-meter	600	550	700	520	2,500	870	460	437	577	416	—	—	—	—	—
Gillbergselfven = Lillelfven	stycken	9,924	25,088	24,680	31,140	49,728	7,116	131,791	152,812	113,513	189,825	42,600	63,974	91,533	103,381	118,112
	kub.-meter	1,679	3,980	3,925	4,356	7,915	165	3,142	3,562	2,616	4,262	893	1,761	1,919	2,168	2,477
<i>Silsjörens:</i>																
Åsbyelfven	stycken	9,033	10,235	15,305	14,017	11,475	8,455	9,035	10,418	14,873	23,210	1,355	2,984	592	1,697	5,094
	kub.-meter	1,393	2,565	4,445	3,825	3,003	2,100	2,269	2,400	3,700	5,800	150	330	75	165	410
Sandsselfven	stycken	30,082	15,619	23,462	18,628	23,692	66,312	27,672	21,881	14,835	18,568	21,023	5,457	7,047	7,607	5,699
	kub.-meter	8,660	4,495	6,754	5,824	7,412	16,578	8,918	5,471	3,700	4,312	1,866	438	465	542	398

¹⁾ Uppgifterna ytterst approximativa, enär af flottningsstyrelsen allt dottgod af olika slag för hvarje år upptogits i en gemensam summa utan angifvande af kubik-innehållet.

Tab. P. (Forts.)

Virkesflottnng uti reglerade vattendrag inom Vermlands län åren 1896—1900.

Vattendrag.	Mått.	S å g t i m m e r .					P a p p e r a g r a n .					P i t p r o p a .				
		1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Jernsjön	stycken	44,782	31,320	45,051	28,912	38,818	116,172	94,821	81,032	63,176	90,588	23,778	8,955	8,940	10,004	13,966
	kub.-meter	15,550	10,570	15,330	8,630	14,130	18,580	14,840	10,210	8,700	12,190	2,165	1,115	730	1,000	1,170
Silbodalselven	stycken	4,293	14,603	5,991	6,417	5,994	2,525	9,198	5,673	2,412	1,876	725	1,456	1,385	2,027	185
	kub.-meter	1,865	6,950	2,605	2,800	2,605	630	2,300	1,420	600	470	80	160	155	225	20
<i>Fozen-Lelångens:</i>																
Blomsjön	stycken	13,093	9,608	4,628	3,540	6,431	7,010	5,960	6,000	4,840	6,760	6,300	9,000	4,185	5,450	17,055
	kub.-meter	5,695	4,175	2,010	1,540	2,795	1,760	1,490	1,500	1,210	1,630	700	1,000	465	610	1,805
Olerudsjön	stycken	4,923	6,192	1,255	1,570	2,968	2,160	3,480	1,200	1,700	2,760	1,215	1,215	1,800	2,115	6,165
	kub.-meter	2,140	2,690	545	680	1,275	540	870	300	440	690	135	135	200	235	685
Lillbergselven (1:a distr.)	stycken	—	8,187	5,297	7,200	13,777	—	3,584	8,418	5,284	21,512	—	1,581	644	671	1,567
	kub.-meter	—	2,491	1,548	2,022	3,320	—	895	2,112	1,346	5,378	—	127	84	87	292
Karlanda-Holmedalselven .	stycken	29,478	40,168	31,428	19,553	22,354	27,791	27,193	38,804	29,828	42,417	8,102	31,632	27,739	21,900	37,026
	kub.-meter	12,500	17,500	14,600	8,500	9,500	7,000	7,000	9,500	7,500	10,500	1,000	3,500	2,500	2,000	3,500
Tücksforsälven	stycken	79,749	189,380	119,726	110,679	183,480	61,257	85,603	79,433	85,423	129,352	16,757	87,749	83,578	99,939	176,400
	kub.-meter	33,500	60,000	50,000	46,000	80,000	16,000	21,500	20,000	21,500	30,000	2,500	9,500	9,500	10,000	18,000
Sammandrag.																
Ungefärligt kubikinnehåll																
Alsterselvens	kub.-meter.	3,500	12,400	12,500	10,200	6,400	200	400	500	600	—	2,400	5,800	5,200	4,000	4,000
Klarelvens	»	341,200	407,500	381,500	360,800	395,500	75,400	115,700	158,100	169,000	197,400	5,600	19,300	20,500	43,600	63,000
Frykenvattens	»	109,286	112,258	115,132	99,481	133,882	36,084	29,482	25,370	27,750	32,928	22,800	26,826	21,213	27,854	40,713
Vermlens	»	7,200	6,900	6,000	4,406	9,200	950	280	220	340	500	500	700	200	80	500
Glafsfjordens	»	78,700	78,700	71,400	76,700	82,800	41,400	53,000	53,500	40,000	61,900	833	1,761	1,919	2,108	2,177
Silsjörnens	»	28,000	24,000	28,700	21,100	27,150	37,900	28,300	19,700	16,800	23,100	4,300	2,010	1,420	1,592	2,000
Fozen-Lelångens	»	53,800	86,900	68,600	58,700	96,900	25,300	31,800	33,400	32,000	48,200	4,320	14,320	12,756	12,920	21,200
Summa kubikmeter	—	616,686	728,658	686,832	631,387	751,932	217,184	258,902	290,860	284,490	367,218	40,963	70,580	63,932	92,704	138,300

otillräckliga, hvilket förhållande otvetydigt angifver ett stegradt intresse för skogsodling. Detta intresse har äfven på annat sätt tagit sig uttryck, i det länets landsting och hushållningssällskap ökat sina respektive anslag till 2,000 kronor, eller tillsammans 4,000 kronor. Detta belopp jemte det statsunderstöd, som på grund häraf kan förväntas, utgöra så kraftiga medel för skogsodlingens befrämjande, att förvaltningsutskottet hyser de bästa förhoppningar om en kraftig och betydande utveckling å detta område.»

Hushållningssällskapets här nedan lemnade uppgift om de *skogsodlingar*, som genom dess försorg egt rum å enskildes marker, jäfvar oj heller denna åsigt. Plantering af skogseplanter eller sådd af skogsfrö samt utgifterna eller anslagen dertill uppgifvas af Hushållningssällskapet sålunda:

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Statens anslag kronor	750	750	750	900	3,014
Landstingets anslag »	375	375	375	450	2,000
Hushållningssällskapets anslag »	375	375	375	450	2,000
Summa kronor	1,500	1,500	1,500	1,800	7,014
Härför skogodlad areal . . . hektar	307.66	201.5	223.5	284.5	516.6

¹⁾ Hushållningssällskapet har under år 1900 i och för skogsodlingarnas rätta utförande inköpt och utdelat till skolor och enskilda skogsägare 2,000 exemplar af skogshäften Uddeholm, doktor F. Lovéns utgifna »Råd vid skogsodling af barrträd».

Dessutom hafva i och för skogsingenjörers verksamhet inom länet följande medel under femårsperioden anslagits:

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Landstingets anslag kronor	250	250	250	250	250
Hushållningssällskapets anslag »	250	250	250	250	250
Summa kronor	500	500	500	500	500
Antal förrättningsdagar	30	29	35	19	12

För att bibringa befolkningen bättre kunskap i kolningens praktiska och rätta utförande har en utaf Jernkontorets båda *kolareskolor* under femårsperiodens alla år varit förlagd i olika delar af länet.

Sedan den af statsmedel understödda, för Vermlands och Örebro län gemensamma enskilda *skogsskola* vid Presterud inom länet för några år sedan genom indraget statsanslag upphörde med sin verksamhet, har år efter år svarigheten att erhålla nödig förberedande undervisning för blifvande skogvaktare gjort sig alltmera kämbär. En hos Jernkontoret från länet ingången ansökan om anslag till upprättandet och underhållet af en ny dylik skola hade till följd att Bruks societeten år 1890 beslöt att anslå årligen under tvenne år, räknadt från den 1 november 1900, 3,000 kronor, under förutsättning att återstående erforder-

liga beloppet — 3,000 kronor — kunde erhållas från Vermlands och Örebro läns landsting och hushållningssällskap. Nämnda myndigheter hafva sedermera beviljat dessa medel, men skolans verksamhet har ej kunnat börja förr än år 1901.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vill slutligen i likhet med hvad i flere föregående femårsberättelser varit fallet, lemna en redogörelse för den omfattande skogshandtering, som egt rum vid länets största enskilda skogskomplex, tillhörigt *Uddeholms aktiebolag*.

På anmodan har nämnda bolag till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande öfversänt följande *tabeller Q, R, S, T och U* häröfver.

C) Bergs- och brukshandtering. I *tabell V* (sid. 27) lemnas en summarisk öfversigt af bergshandterings resultat under perioden.

Uppsvinget i jernhandteringen med stigande priser och större lätthet att afsätta de framställda produkterna har fortfarit under

hela den nu ifrågavarande perioden. Sälunda har det angifna medelvärdet per ton *jernmalm* vid grufvorna ökat från 8.45 kronor under år 1896 till 10.85 kronor år 1900 (*tabell X*, sid. 28).

Fördelaktigare konjunkturer inom bergshandteringen medföra alltid en stegrad spekulering i malmfyndigheter, hvilket återigen gifver anledning till uttagande af ett större antal *mutsedlar*. De utfärdade *mutsedlarna*, *tabell Y* (sid. 29), inom Vermlands län å såväl jernmalm som andra malmer inskränkte sig år 1896 till 37, men steg under de följande åren och uppgick år 1900 till 120. De tilldelade utmälen inom länet utgjorde under de fem åren respektive 1, 2, 4, 9 och 7 eller tillsammans 23, deraf 13 för jernmalmsfyndigheter och 10 för andra malmer. För *arbetskyldighetens fullgörande vid utmälen* inom länet redogöres i *tabell Z* (sid. 29).

Någon ny *masugn* har under perioden icke tillkommit, och af de vid dess början befintliga och i brukbart skick varande hafva Sunnemo och Svartå masugnar ej under någon del af tiden varit i verksamhet. En af de två masugnarna vid Björneborg

Tab. Q. Uddeholms aktiebolags hela afverkning å egna skogar inom Vermland åren 1896—1900.

År	Afverkning af växande skog i kubikmeter fast mätt.								Torrt virke.		
	Såg- och byggnads-timmer.		Pappersgran.		Telegraf-stolpar, allprar, alenor.	Brännved.	Kolved.	Diverse.	Summa råvirke.	Stubbar.	
	Stycken.	Kbm.	Stycken.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kbm.	Kastar.	Kbm.
1896	196,787	67,878	158,081	18,869	3,128	86,498	199,972	10,442	385,772	37,678	50,112
1897	196,057	67,355	146,519	17,582	3,429	105,392	178,945	6,581	379,284	36,251	48,214
1898	144,151	49,026	125,885	15,107	3,642	104,889	163,240	8,288	344,141	35,410	47,096
1899	142,551	48,461	179,152	20,767	3,546	119,688	155,763	6,916	355,171	26,914	35,941
1900	135,448	46,118	155,984	18,252	2,817	100,253	153,127	6,846	327,413	44,070	58,613
Summa	814,004	278,332	760,601	90,077	16,557	516,065	851,047	39,103	1,791,781	160,323	239,976
Medeltal	162,999	55,667	152,120	18,015	3,311	103,233	170,209	7,821	358,356	32,065	47,995
%	—	15.68	—	5.08	0.92	28.84	47.50	2.18	1)100	—	2)11.81

1) Af hela afverkningen 88.10 %. — 2) Af hela afverkningen.

Tab. R. Uddeholms aktiebolags afverkning af sågtimmer å egna skogar i Vermland åren 1896—1900.

År.	Sågtimmer.	Summa längdfot.		Summa diameter i topp.		Medelstockens dimensioner i engelskt mätt.		Gran, procent.
		Stycken.	Svenska fot.	Svenska verkum.	Fot.	Tum.		
	1896	141,702	3,106,896	1,353,657	21.14	9.20	26.02	
1897	1)216,640	4,657,030	2,022,184	21.04	9.14	32.12		
1898	123,185	2,684,043	1,174,323	21.23	9.28	29.05		
1899	109,953	2,376,069	1,030,493	21.06	9.18	37.14		
1900	1)137,029	2,813,637	1,300,021	20.20	9.28	33.95		
Summa	727,579	15,007,735	6,880,081	—	—	—		
Medeltal	145,516	3,133,547	1,376,186	20.97	9.22	28.55		

1) Att detta antal öfverstiger antalet såg- och byggnadstimmer för året enligt tab. Q, beror på att i senare fallet räknats kalenderår och i förra fallet driftning(vinter)-år.

Tab. S. Uddeholms aktiebolags köptimmer inom Vermland åren 1896—1900.

År.	Sågtimmer.	Summa längdfot.		Summa diameter i topp.		Medelstockens dimensioner i engelskt mätt.		Gran, procent.
		Stycken.	Svenska fot.	Svenska verkum.	Fot.	Tum.		
	1896	92,638	2,072,527	897,901	21.79	9.44	31.84	
1897	76,710	1,696,591	723,284	21.55	9.19	30.26		
1898	49,623	1,091,651	469,818	21.49	9.23	36.95		
1899	73,608	1,597,070	684,709	21.14	9.06	51.79		
1900	106,474	2,168,586	932,067	19.85	9.08	48.30		
Summa	399,053	8,629,425	3,767,779	—	—	—		
Medeltal	79,811	1,725,885	753,556	21.06	9.20	40.24		

har hvilat ett år, de vid Brattfors och Gammelkroppa i två år samt de vid Elfsjöhyttan och Råmen under de fyra sista åren af femårsperioden.

Hela tackjernsproduktionen och från masugnarna direkt framställt gjutgods, tabell A (sid. 30), som år 1896 utgjorde

54,926 ton till angifvet medelvärde af 59⁰¹ kronor per ton, belöpte sig år 1900 till 55,154 ton å 94⁹⁹ kronor.

Vid masugnarna förbrukadt träkol framgår af tabell A (sid. 31).

Mängden gjutgods, framställt efter tackjerns omsmältning, upptages i tabell I (sid. 31).

Tillverkningen af smältstycken, råskenor, bensemer- och martingötmetsall, skrotadt gjutgods af smidbart jern och stål samt blåstål eller oräckt brännstål har enligt tabell Aa (sid. 32) ökats från 47,622 ton år 1896 till 55,108 ton år 1900, under det att angifna värdet i medeltal stigit från 107²⁸ kronor till 142⁸⁸ kronor per ton. Under hela perioden utgjorde tillverkningen 259,072¹⁰⁸ ton till ett värde af 30,890,739 kronor 54 öre. Antal begagnade verk och ugnar för beredande af smidbart jern och stål framgår af tabell Bb (sid. 33).

En jämförelsevis något större ökning har egt rum beträffande mängden af stång-, fason- och jern samt andra gröfre tillverkningar af smidesjern och stål (tabell Cc, sid. 33), nämligen från 38,149 ton år 1896 till 46,007 ton år 1900 och till angifna medelvärdet per ton af respektive 145⁷⁴ samt 194³⁸ kronor.

Den jämförelsevis största ökningen belöper sig dock på jern- och stålmanufaktur-tillverkningen, tabell Dd (sid. 33). År 1896 var denna nämligen 6,946 ton till angifvet värde af 2,144,836 kronor och uppgick år 1900 till 10,334 ton med ett värde af 4,556,160 kronor. I tabell Ee (sid. 34) finnes närmare angifvonen beskaffenheten af jern- och stålmanufaktur-effekterna.

Beträffande de vid grufvorna och bruksrörelsen använda motorerna, tabell Ff (sid. 35), har vattenhjulens och turbinernas antal ökats från 216 till 224, under det att deras sammanlagda effekt stigit från 10,461 till 12,013 hästkrafter. Ångmaskinkraften, som för bergshandteringen inom länet eger en jämförelsevis obetydlig användning, har dock något ökats. Sålunda utgjorde år 1896 ångmaskinernas antal 8 med sammanlagt 176 hästkrafter, och år 1900 var antalet 12 med 236 hästkrafter.

I och vid grufvorna har, enligt tabell Gg (sid. 35), ökning af arbetarnes antal egt rum först under periodens sista år, under det att användningen i arbete dels af kvinnor, dels af män och kvinnor under 18 år under hela femårsperioden undergått endast obetydliga ändringar. Vid jernverkstäderna utgjorde arbetare-

Tab. T. Uddeholms aktiebolags kolningar åren 1896—1900.

År.	Antal milar.	Kolvedens kubik- innehåll i löst mått. Kbm.	Erhållna kol. Hektoliter.	Ved- ätgång per hektoliter kol. Kbm.	Kostnad i sin helhet.			Kostnad	
					Kol- ningen.	Fors- lingen.	Summa.	per hektoliter.	per stor- stig å 40 hl. Kr.
1896 .	1,852	339,803	1,607,556	0 211	174,629	109,032	283,661	17 68	7 06
1897 .	2,024	409,793	1,886,330	0 217	204,549	131,163	335,712	17 80	7 12
1898 .	1,774	332,906	1,534,330	0 217	166,758	97,283	264,046	17 21	6 88
1899 .	1,597	316,510	1,404,527	0 225	174,419	109,859	284,278	20 24	8 10
1900 .	1,600	310,752	1,465,880	0 212	176,189	125,698	301,887	20 60	8 21
Summa	8,847	1,700,764	7,898,673	—	896,539	573,035	1,469,574	—	—
Medeltal	1,769	341,953	1,579,735	0 216	179,308	114,607	293,915	18 61	7 44

Tab. U. Uddeholms aktiebolags skogsodlingar åren 1896—1900.

År.	Besädd areal. Hektar.	Fröutsäde.			Kostnad.			Kost- nad per hektar. Kr.	Frö- ätgång per hektar. Kg.
		Tall.	Gran.	Sum- ma.	Sånings- arbetet. Kronor.	Fröet. Kronor.	Summa. Kronor.		
1896 .	1,905	581	1,024	1,605	5,326	6,788	12,114	6 86	0 84
1897 .	2,040	829	783	1,612	5,771	9,109	14,880	7 29	0 79
1898 .	1,257	440	608	1,048	3,980	5,019	8,999	7 16	0 83
1899 .	1,381	563	631	1,194	5,247	6,119	11,366	8 23	0 86
1900 .	1,387	557	609	1,166	5,771	7,336	13,110	9 45	0 84
Summa	7,970	2,970	3,635	6,625	26,098	34,371	60,469	—	—
Medeltal	1,594	594	731	1,325	5,220	6,874	12,094	7 59	0 83

Tab. V. Bergshandteringen i Vermlands län åren 1896—1900.

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.	Åren 1896—1900	Åren 1891—1895.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton i medeltal.	
<i>Malmbrytning:</i>							
Jernmalm	78,772 2	84,925 15	89,131 9	75,865 8	73,537 7	78,369 75	85,440 37
Mangannmalm	1,564	2,368	1,944	2,245	2,192	2,062 60	1,934 60
Kopparmalm	—	—	794	527	—	264 29	266 80
<i>Tillverkning af:</i>							
Tackjern	54,925 739	58,257 399	56,378 309	54,632 773	55,153 974	55,849 743	55,661 943
Gjutgods, framställt efter tackjerns omsmältning	1,738 893	2,080 298	1,871 967	2,069 967	2,175 293	1,961 844	1,461 112
Smältstycken, råskenor och g6t m. fl. mellanprodukter ¹⁾	47,621 878	50,539 308	50,062 182	55,711 045	55,107 675	51,814 422	47,382 399
Stång-, fason- och snjern samt -stål ²⁾	38,148 716	36,338 725	37,081 188	44,891 269	46,007 278	40,531 435	37,087 038
Manufaktur vid jern- och stålverken	6,946 351	7,257 388	9,207 446	11,064 329	10,334 391	8,562 022	5,865 828

¹⁾ Här i ingå äfven skrotadt gjutgods af smidbart jern och stål samt oräckt brännstål. — ²⁾ Här i ingå äfven andra gröfre tillverkningar af smidesjern och stål.

stocken år 1896 3,086 män, deraf 245 under 18 år, och 120 kvinnor, deraf 20 under 18 år, samt år 1900 3,404 män, hvaraf 426 under 18 år, och 116 kvinnor, hvaraf 72 under 18 år. Hela arbetsstyrkan vid bergshandteringen i dess helhet inom länet belöpte sig år 1900 till 4,085 män, hvaraf 466 under 18 år, och 156 kvinnor, hvaraf 78 under 18 år.

Vid bergshandteringen i dess helhet hafva enligt *tabell Hh* (sid. 35) under femårsperioden timat 14 *olycksfall* med dödlig utgång och 560 olycksfall sådana, att deraf uppstått oförmåga till arbete under minst 14 dagar.

För bevilning *uppskattad inkomst* af grufvornas och jernverkens drift framgår af *tabellerna Ii och Kk* (sid. 35).

Tab. X.

Jernmalmsuppföringen i Vermlands län åren 1896—1900.

	År 1896.			År 1897.			År 1898.			År 1899.			År 1900.		
	An- tal gruf- vor.	Erbullen skrädd malin.		An- tal gruf- vor.	Erbullen skrädd malin.		An- tal gruf- vor.	Erbullen skrädd malin.		An- tal gruf- vor.	Erbullen skrädd malin.		An- tal gruf- vor.	Erbullen skrädd malin.	
		Ton.	Värde. Kronor.		Ton.	Värde. Kronor.		Ton.	Värde. Kronor.		Ton.	Värde. Kronor.		Ton.	Värde. Kronor.
<i>Fernebo socken:</i>															
Per-berga- och Ynga- hyttefältet	9	27,099 ⁵	275,000	10	28,114 ⁶	275,000	13	29,062 ⁰	280,000	14	28,101 ⁰	300,000	12	28,346 ⁶	300,000
Holande-grufvan . . .	1	2,471 ⁰	19,989	1	3,927 ⁰	38,824	1	4,304 ⁰	40,840	1	4,410 ⁰	43,820	1	1,998 ⁰	22,315
Ulrik-grufvan	1	46 ³	250	—	—	—	—	—	—	1	123 ⁶	741	1	589 ⁰	4,712
Långbansfältet	3	5,767 ⁰	48,000	3	5,723 ⁶	49,000	3	7,609 ⁰	78,000	3	6,628 ⁰	75,000	3	6,694 ⁰	87,000
Enggrufvorna	1	653 ⁰	4,188	1	338 ⁰	1,856	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nyäng-grufvan	1	2,637 ⁰	20,425	1	7,911 ⁰	69,680	1	5,712 ⁰	50,430	1	3,180 ⁰	31,800	1	2,540 ⁰	25,400
Jakobsgrufvan	1	779 ⁰	4,800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Limkärsgrufvan	1	1,665 ⁰	14,715	1	2,715 ⁰	22,790	1	1,449 ⁶	11,507 ⁵⁰	1	1,927 ⁰	19,270	1	2,054 ⁰	20,510
Agegrufvan	1	1,703 ⁰	10,653	1	51 ⁰	207	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nordgrufvan	1	783 ⁶	2,350	1	72 ⁰	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjöggrufvan på Gefön .	1	66 ⁰	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gefö Storgufva	—	—	—	1	60 ⁷⁶	219 ⁹¹	—	—	—	—	—	—	1	2,529 ⁰	43,186
Lilla Stennäsgrufvan .	—	—	—	—	—	—	1	2 ⁰	16	—	—	—	—	—	—
Stora Mysäsgrufvan . .	—	—	—	—	—	—	1	25 ⁰	125	1	50 ⁰	200	1	30 ⁰	150
Igeletrömsgrufvan . . .	—	—	—	—	—	—	1	75 ⁰	675	—	—	—	—	—	—
Skrubgrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	86 ⁰	860	—	—	—
Käringsberg-grufvan . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10 ⁰	100	—	—	—
Kokärsgrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36 ⁰	450
<i>Kroppa socken:</i>															
Nykroppafältet	2	44 ⁰	440	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tattermossgrufvan . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	49 ⁰	344	1	100 ⁰	—
<i>Gäsborns socken:</i>															
Yagerberggrufvan	1	3,029 ⁰	12,100	1	5,037 ⁰	20,108	1	1,656 ⁰	8,280	1	2,212 ⁰	11,000	1	1,916 ⁰	9,500
Lim- o. Gustafgrufvan .	—	—	—	—	—	—	1	69 ⁰	276	1	185 ⁰	740	1	189 ⁰	756
Stalmalmgrufvan	—	—	—	—	—	—	1	50 ⁰	200	1	17 ⁰	68	1	25 ⁰	100
Jakob-Pergrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	210 ⁰	1,050	1	179 ⁰	716
<i>Nordmarks socken:</i>															
Tabergs grufvor	2	7,555 ⁴	60,440	2	6,429 ⁹	51,440	2	7,193 ²	57,545	2	7,081 ³	70,813	2	6,813 ⁷	74,950
Nordmarks grufvor	8	8,002 ⁶	60,000	8	7,780 ⁶	58,353	2	7,276 ⁶	51,373	3	5,185 ⁰	50,665	3	4,535 ⁰	45,350
Finnosse grufvor	1	16,388 ⁰	131,000	1	15,334 ⁶	122,670	1	15,262 ⁰	122,100	1	15,880 ⁰	158,800	1	12,429 ⁰	136,719
Snösöckeberggrufvan . .	1	10 ⁰	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Björnberggrufvan	1	80 ⁰	610	1	737 ⁶	6,637 ⁵⁰	1	386 ⁷	3,380 ³⁰	1	296 ⁰	2,960	1	648 ⁰	6,480
Penggrufvorna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200 ⁰	2,400	2	464 ⁰	4,640
Thorslogrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	38 ⁰	380	1	32 ⁰	320
Norra Hultkärsgrufv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	431 ⁵	4,780
Gånggrufvan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	272 ⁰	2,720
Summa	32	78,772 ²	665,560	28	84,225 ¹⁶	716,370 ⁴¹	31	80,131 ⁹	707,947 ⁸⁰	38	75,865 ³	770,511	30	72,853 ⁷	790,814
Per ton skrädd malin	—	—	8.46	—	—	8.50	—	—	8.83	—	—	10.16	—	—	10.81

D) **Jagt.** För inom länet under perioden *dödade rofåglar samt skottpenningar* därför lemnas redogörelse i följande tabell:

År.	Björnar.	Vargar.	Lodjur.	Rävar.	Mårdar.	Örnar, ufvor och hökar.	Kråkor.	Skottpenningar	
								af statsmedel. Kronor.	af andra medel. Kronor.
1896 . .	—	1	2	2,038	—	346	5,847	100 00	6,559 88
1897 . .	—	—	2	786	8	723	1,448	—	768 86
1898 . .	1	—	2	864	—	737	3,862	50 00	3,169 20
1899 . .	—	—	—	2,176	—	373	3,811	1,318 80	5,882 60
1900 . .	—	—	—	2,236	13	233	4,110	—	7,170 40
Summa	1	1	6	8,100	21	2,412	19,078	1,468 80	23,590 78

Vargen och björnen skötos båda inom Dalby socken. Elgjagten omfattas under den korta tid den är tillåten med lifligt intress. Den alltmer minskade tillgången på hare och skogsfogel har deremot minskat jagtlusten efter dessa villebråd.

E) **Fiske.** Tre *öfveruppsyningsmän* öfver fisket och fiskerinstruktören hafva under perioden tjänstgjort inom länet, en i Visnuns härad, en i Ölne och Väse härad samt den öster om Klarelfven belägna delen af Karlstads härad med Hammarön och en i länets öfriga delar. Dessas verksamhet har afsett dels att öfvervaka fiskredskapens lagliga beskaftenhet, dels att utstaka och öfvervaka de rännor i elfmyningarna, som lagenligt skola hållas öppna för fiskens uppgång, äfvensom att förhindra ingångssundens i Venern och mindre strömmars öfverstående medels fiskredskap samt att meddela undervisning åt fiskare i afscende på såväl fiskets rätta bedrivande som dess värdande.

Då Hushållningssällskapet *laxodlingsanstalt* vid Årås befinns hafva ett olämpligt läge, har den förflyttats till Gullspång, der gynsamare förhållanden för stamlaxars infångande och för anstalten i dess helhet förefinnas. Från denna anstalt hafva under perioden utsläppts i Gullspångselven cirka 150,000 st. laxyngel årligen och i Klarelfven årligen under de två sista åren 20,000 st.

Vid Jöseforsens laxodlingsanstalt har deremot under de två sista åren någon laxromkläckning ej egt rum, enär man der ej lyckats erhålla lämpliga stamlaxar.

Vid Långbanshyttans enskilda *karpodlingsanstalt* — den nordligaste i Sverige — bedrivs fortfarande karpodling med

stor framgång, och har genom anstaltens egare ett betydligt antal karp yngel under femårsperioden utplanterats i närliggande tjärn och sjöar. Björkebols karpodlingsanstalt har deremot efter en tynande tillvaro nedlagts.

Af Hushållningssällskapen i Vermlands och Skaraborgs län anlades år 1899 vid Trollhättan en s. k. *åltrappa* i och för ålynglets uppgång i Göta elf och Venern, hvilket utan tvifvel kommer att i betydlig grad öka denna fisksorts förekomst i Venerns vattensystem.

Någon ens tillnärmelsevis fullständig statistik öfver *fiskfångsten* inom länet har oakadt fiskeriöfveruppsyningsmännens aktningvärda bemödanden ej kunnat upprättas, utan får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande inskränka sig till meddelande af de strödda värdeuppgifter, som i detta afscende inkommit:

År.	Lax.	Annat fisk.
1896	kr. 16,950 00	319,800
1897	42,067 00	268,000
1898	41,134 39	271,250
1899	72,817 13	260,116
1900	69,313 88	372,638

I Hammarö församling utöfva många fisket såsom hufvudsakligt näringsfång, men i öfriga delar torde fisket vara endast en binäring, likvisst på sina ställen af icke ringa betydelse.

¹⁾ Fiket i Venern ej inbegripet.

Tab. Z. *Arbetskyldighetens fullgörande i utmälen i Vermlands län åren 1896—1900.*

År.	Arbetskyldigheten fullgjord genom					Under hvilostånd.	Summa utmälen.
	arbete under året		arbete under föregående år.		erläggande af afgift.		
	med	utan	inom	andermåln.			
	malmfångst.	måln.	gränd.	utmälen.			
1896	23	5	3	4	25	43	103
1897	16	8	3	7	19	48	101
1898	19	9	1	2	20	49	100
1899	25	13	1	3	17	41	103
1900	24	9	2	3	45	22	105

Tab. Y.

Utfärdade mutsedlar i Vermlands län åren 1896—1900.

År.	Jernmalm.	Jern- och mangannalm.	Mangannalm.	Kopparmalm.	Zinkmalm.	Svafvelkis.	Molybdennalm.	Vismutmalm.	Silfvermalm.	Bly- och kopparmalm.	Silfver- och kopparmalm.	Summa.
1896	26	—	—	¹⁾ 9	—	—	—	—	—	²⁾ 1	—	37
1897	44	1	—	1	—	—	—	—	—	—	³⁾ 1	47
1898	33	1	—	⁴⁾ 9	—	4	—	—	⁵⁾ 3	—	⁶⁾ 3	53
1899	78	—	—	⁷⁾ 14	⁸⁾ 1	—	⁹⁾ 2	—	3	—	—	96
1900	68	—	—	43	¹⁰⁾ 5	1	¹¹⁾ 1	—	1	1	—	120

¹⁾ Deraf 1 med svafvelkis. — ²⁾ Med guld och silfver. — ³⁾ Med svafvelkis. — ⁴⁾ Deraf 1 guld- och kopparmalm. — ⁵⁾ Deraf 1 silfver- och blymalm samt 1 zink- och silfvermalm. — ⁶⁾ Deraf 2 med svafvelkis. — ⁷⁾ Deraf 1 molybdenn- och kopparmalm. — ⁸⁾ Deraf 1 med svafvelkis. — ⁹⁾ Zink- och blymalm. — ¹⁰⁾ Deraf 1 zink- och kopparmalm, 1 zink- och blymalm samt 1 zink-, bly- och kopparmalm. — ¹¹⁾ Molybdennmalen, jern och svafvelkis.

Öfveruppsyningsmännen hafva tillhandagått med råd och undervisning dels i fiskets rätta bedrivande, dels i tillverkning af lämplig fiskredskap, vasars utsättande m. m. Äfven hafva öfveruppsyningsmännen, hvar och en inom sitt distrikt, nitiskt och samvetsgrant öfvervakat nedanstående ådror och utlopp: Gullspångselfven med utlopp, Stesundet vid ingången till Kilsviken i Venern, Ölman och djupa ådran af Ölmeviken, Klar-elfvens utloppsgrnar, Slottsbrösundet och Ransundet, hvarjemte utstakning af ådror skett på alla dessa ställen.

Förseelser mot gällande fiskestadga hafva blifvit allt färre. De förekomma hufvudsakligen i Gullspångselfvens utloppsvik på vestgötasidan och bestå i att redskap utsättas på fredade platser. Åtskillig redskap har der tagits i beslag. För öfrigt klagas öfver att denna utloppsvik stänges så helt af s. k. båsnät för lax, att blott en ringa del af denna fisksort kan uppgå i sjelfva elfven.

Från länets östra del och från den till länet hörande Venerstranden har en betydande export af fisk egt rum öfver Göteborg, om ock största delen af utbytet transporterats till inrikes ort eller användts för platskonsumtion. Några tillförlitliga siffror i detta hänseende hafva varit omöjliga att erhålla.

Sedan länets fiskeristyreelse år 1898 hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anmält, att vid Klarafors sulfatfabrik s. k. mesa eller affall utsläpptes i Klar-elfven i stor mängd, samt anhållit om vidtagande af åtgärd till vinnande af rättelse härutinnan, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ålagt vederbörande att, vid vito af 400 kronor hvarje gång sådant uraktlättes, låta omförmälda affallsämnen med det från fabriken afgående turbinvattnet kontinuerligt i vattendraget utmotas.

Äfven vid Billeruds sulfatfabrik hafva, sedan fiskeristyreelsen påkallat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes ingripande,

åtgärder vidtagits för fiskets skyddande mot skadliga affallsämnen, och har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande funnit skäligt låta vid dessa åtgärder tillsvidare bero.

F) Fabriker, manufakturver och handverk. Fabriksverksamheten inom länet har under denna period varit stadd i raskare utveckling än under föregående perioder. Sålunda hade, enligt Kungl. Kommerskollegii underdåniga berättelser, de inom länets städer och köpingar äfvensom på landet anmälda fabriker, hvilkas antal år 1885 utgjorde 156 med ett tillverkningsvärde af 4,473,105 kronor och år 1895 uppgick till 232 med ett tillverkningsvärde af 13,556,667 kronor, år 1900 stigit till 545 med ett tillverkningsvärde af ej mindre än 37,844,665 kronor. Såsom af nedanstående tabell framgår, tillkommer ökningen i främsta rummet landsbygden, hvilket torde bära tillskrifvas trämasseindustrien och trävarurörelsen:

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
<i>Antal fabriker.</i>					
Karlstad	36	37	43	42	44
Kristinehamn . .	20	26	27	28	30
Filipstad	12	13	16	16	18
Landsbygden . .	380	357	420	456	453
Summa	448	433	506	542	545
<i>Tillverkningsvärde i kronor.</i>					
Karlstad	2,331,924	2,651,666	3,545,137	4,151,605	5,249,570
Kristinehamn . .	656,964	874,059	970,068	1,067,241	1,406,036
Filipstad	492,833	264,012	357,760	441,377	367,052
Landsbygden . .	18,198,551	21,550,092	24,131,123	25,988,689	30,822,007
Summa	21,680,272	25,339,829	29,004,088	31,648,912	37,844,665

Tab. Å. Tackjernstillverkning och direkt från masugn framställt gjutgods i Vermlands län åren 1896—1900.

	Antal begagnade masugnar.					År 1896.		År 1897.		År 1898.		År 1899.		År 1900.	
	År 1896	År 1897	År 1898	År 1899	År 1900	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
Björnsborg . . .	1	2	2	2	2	4,491.376	269,483.00	6,027.978	389,860.00	6,676.186	400,853.00	7,528.715	535,368.00	6,471.315	589,762.00
Borgvik	1	1	1	1	1	2,783.435	168,548.00	3,122.640	182,861.00	3,629.980	219,943.00	3,929.200	277,895.00	3,545.376	356,373.00
Brattfors	—	1	1	1	—	—	—	833.168	50,022.00	847.879	50,921.00	913.600	54,814.00	—	—
Edavalla	1	1	1	1	1	4,192.224	233,410.00	4,805.186	298,560.00	4,479.329	273,400.00	3,854.330	254,240.00	4,402.904	333,930.00
Elfsjöbyttan . .	1	—	—	—	—	2,159.485	102,000.00	—	—	—	—	—	—	—	—
Finsjöbyttan . .	1	1	1	1	1	2,127.800	127,648.00	2,811.600	174,313.00	3,059.300	214,151.00	2,531.000	189,825.00	2,953.000	344,000.00
Gammelkroppa . .	1	1	—	—	1	1,231.830	78,837.12	1,984.165	138,890.85	—	—	—	—	1,618.000	161,800.00
Gustafors	1	1	1	1	1	3,780.000	220,910.00	4,436.000	268,612.00	4,204.000	256,490.00	4,374.000	310,464.00	4,263.000	324,065.00
Hazfors	2	2	2	2	2	9,714.300	679,800.00	9,086.600	726,100.00	10,057.510	681,590.00	9,250.180	740,689.00	9,234.290	890,471.00
Långbanshyttan .	1	1	1	1	1	3,053.269	182,586.30	4,174.015	267,435.00	3,614.285	232,525.73	2,962.877	218,692.08	3,593.266	361,585.84
Mokärnsbyttan .	1	1	1	1	1	3,841.460	—	3,963.600	257,884.00	3,878.300	233,370.00	3,874.400	271,810.00	3,779.800	284,128.00
Nordmarksbyttan .	1	1	1	1	1	1,183.688	65,094.00	1,675.994	108,989.61	1,522.163	91,347.45	1,162.042	83,842.91	1,227.985	129,902.65
Nykroppa	2	2	2	2	2	9,921.974	728,800.00	9,244.921	632,250.00	9,477.050	656,065.00	9,234.831	708,429.00	9,716.609	990,296.00
Ramsbyttan . . .	1	—	—	—	—	885.087	47,100.00	—	—	—	—	—	—	—	—
Saröbyttan . . .	1	1	1	1	1	1,771.641	113,292.46	1,807.668	146,536.76	1,404.637	118,317.00	1,356.099	116,300.00	1,683.000	168,300.00
Storbroyttan . .	1	1	1	1	1	3,151.000	185,486.00	2,801.179	176,652.00	2,630.641	171,000.00	3,069.919	221,000.00	2,076.678	290,720.00
Torskebäckshyttan	1	1	1	1	1	610.500	38,430.00	879.700	59,819.00	737.650	51,635.50	591.600	44,370.00	588,855	73,600.00
Summa	18	18	17	17	17	51,923.769	3,241,244.88	58,257.999	3,873,685.22	56,278.309	3,651,608.68	54,632.773	4,027,669.02	55,153.974	5,238,933.49
Per ton	—	—	—	—	—	—	59.01	—	66.49	—	61.88	—	73.72	—	94.99

För trämassfabrikerna och sågverksrörelsen inom länet har här ofvan under rubriken Skogshushållning och trävarurörelse närmare redogjorts. Under perioden har en större sulfitsfabrik anlagts vid Slottsbron.

Nya pappersbruk hafva tillkommit år 1897 vid Hånsfors, med en tillverkning till 1900 års slut af 1,294 ton, och år 1898 vid Åmotsfors, hvarest från fabriken öppnades den 1 maj till periodens slut tillverkats 5,210 ton. Vid Klarafors pappersbruk hafva under perioden tillverkats 12,986 ton, vid Koppoms pappersbruk 7,166 ton och vid Bäckhammars pappersbruk 2,460 ton.

Ej mindre än 13 ångsågar hafva under perioden tillkommit,

deraf 6 i Mellansysslets, 1 i Elfdals, 2 i Södersysslets och 4 i Jösse fögderi.

Snickerifabrikerna inom länet hafva ökat med Svenska guldstadfabriken i Karlstad, hvars tillverkningsvärde år 1900 uppgick till 150,000 kronor, samt med Skäre skidfabrik och Lundby snickerifabrik i Mellansysslets fögderi, Dalby såg- och snickerifabrik i Elfdals fögderi, äfvensom Hagvikens snickerifabrik, Sjöviks stol- och träförädlingsverk samt Norra Boda snickerifabrik i Jösse fögderi.

Bland orgelfabriker intager Östlind & Almqvists i Arvika ett framstående rum. Dess tillverkningsvärde uppgick år 1900 till 285,000 kronor.

Af qvarnar och grynverk hafva tillkommit Lindfors elektriska valsqvarn och Väse grynverk i Östersysslets fögderi samt Gårdsjö valsqvarn i Fryksdals, Rinnfors valsqvarn i Jösse och Sillingsfors valsqvarn i Södersysslets fögderi.

Inom textilindustrien hafva tillkommit Arvika ullspinneri- och väfveri samt i Karlstad Karlstads spinneri- och väfveriaktiebolag med ett tillverkningsvärde år 1900 af 182,000 kronor och N. Felländers trikotfabrik med ett tillverkningsvärde samma år af 200,000 kronor. Den i förra femårsberättelsen omnämnda Karlstads yllefabrik har ytterligare förkofrats, så att tillverkningsvärdet, som år 1895 uppgick till 225,000 kronor, år 1900 stigit till 325,000 kronor.

Främst bland Karlstads industrigrenar står fortfarande Karlstads mekaniska verkstad, hvars tillverkningsvärde utgjorde år 1896 628,778 kronor, år 1897 822,370 kronor, år 1898 954,629 kronor, år 1899 844,344 kronor och år 1900 937,906 kronor. Verkstaden, som sysselsätter omkring 300 arbetare, har dessutom från och med år 1893 en filial i Kristinehamn, med en arbetsstyrka af omkring 200 arbetare och ett tillverkningsvärde år 1896 af 308,619 kronor, år 1897 af 408,128 kronor, år 1898 af 449,382 kronor, år 1899 af 481,954 kronor och år 1900 af 530,543 kronor.

Äfven Arvika mekaniska verkstad, hvilken grundades år 1889, har under perioden betydligt utvecklats. Dess tillverkning, hufvudsakligen slättermaskiner, uppgick år 1896 till ett värde af 150,000 kronor och år 1900 till ett värde af 450,000 kronor.

Tab. Å. Vid masugnarna i Vermlands län förbrukade träkol åren 1898—1900.

	År 1898.		År 1899.		År 1900.	
	Hekto- liter.	Värde. Kronor.	Hekto- liter.	Värde. Kronor.	Hekto- liter.	Värde. Kronor.
Björneborg	473,860	236,930	450,235	247,629	415,998	291,199
Borgvik	371,899	187,129	386,267	189,270	361,582	216,950
Brattfors	85,247	40,000	86,788	34,698	—	—
Edsvalla	414,800	197,030	436,400	218,200	454,920	272,952
Finshyttan	287,839	112,106	178,472	89,236	205,898	144,129
Gammekroppa	—	—	—	—	108,192	75,735
Gustafsfors	365,542	109,660	340,849	85,212	354,469	106,330
Hagfors	884,926	309,720	815,824	281,934	856,218	342,487
Långbanshyttan	220,304	103,543	194,555	87,600	209,048	160,967
Mokärnsbyttan	270,000	81,000	269,000	67,250	819,051	95,715
Nordmarkshyttan	99,888	49,170	74,887	36,185	78,467	52,927
Nykroppa	628,392	314,196	611,712	305,856	670,851	469,595
Saxåhyttan	118,000	56,500	114,000	51,300	123,585	86,510
Storbrohyttan	196,000	98,000	197,204	107,500	153,000	114,750
Torskebyttan	51,399	24,158	41,292	18,581	51,456	36,019
Summa	4,417,041	1,808,692	4,106,030	1,819,446	4,362,735	2,466,265
Per hektoliter	—	0.48	—	0.43	—	0.57

Tab. Ö.

Gjutgods, framställt efter tackjerns omsmältning i Vermlands län åren 1896—1900.

	År 1896.		År 1897.		År 1898.		År 1899.		År 1900.	
	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
Hjörneborg	248.433	29,812	167.832	22,427	309.610	40,300	342.650	51,447	288.825	43,324
Borgvik	18.298	2,195	17.631	2,104	16.222	2,433	21.891	3,284	25.225	4,288
Charlottenberg	—	—	—	—	46.290	5,554	49.123	5,530	39.155	5,920
Edsvalla	—	—	—	—	—	—	—	—	11.400	1,560
Finshyttan	558.278	262,042	668.592	120,346	681.584	122,685	715.638	143,127	664.610	132,950
Hagfors	527.686	63,000	796.200	119,400	567.219	76,090	633.009	91,560	715.345	107,301
Leasjöfors	200.300	24,000	158.400	18,300	139.917	17,000	139.503	17,000	125.417	18,000
Nykroppa	185.908	40,000	271.713	54,350	179.163	34,030	191.862	38,372	301.225	76,230
Summa	1,738.893	421,949	2,080.298	337,527	1,871.067	228,002	2,083.967	354,110	2,175.203	320,183
Per ton	—	242.65	—	162.25	—	159.32	—	169.11	—	179.04

Tab. Aa. Tillverkning af smältstycken, råskenor, bessemer- och martingötmell, skrotadt gjutgods af smidbart jern och stål samt blästål eller oräckt brännstål i Vermlands län åren 1896—1900.

	År 1896.		År 1897.		År 1898.		År 1899.		År 1900.	
	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
A. Hela tillverkningen.										
Björneborg	2,247-471	202,272-00	1,994-745	179,527-00	1,811-135	131,114-00	678-048	67,805-00	1,462-547	231,008-00
Borgvik	2,944-665	303,300-00	2,838-739	283,874-00	3,535-842	388,887-00	3,830-114	459,613-00	3,628-404	514,260-00
Brattfors	722-746	68,661-00	650-893	65,089-00	675-197	67,520-00	649-718	64,972-00	433-800	65,070-00
Charlottensberg	1,791-367	152,265-00	2,399-738	203,978-00	2,699-121	212,713-00	2,701-411	251,612-00	2,741-173	308,886-00
Edsvala	3,230-485	290,740-00	4,255-224	425,500-00	4,342-805	434,280-00	4,477-558	447,755-00	4,631-407	555,770-00
Gustafström	1,200-715	96,000-00	—	—	—	—	—	—	—	—
Gustafsfors	—	—	1,487-649	148,765-00	1,561-983	156,200-00	485-852	60,731-00	817-445	114,442-00
Hagfors	8,851-860	1,008,000-00	11,052-990	1,602,500-00	9,550-060	1,215,500-00	12,472-800	1,751,838-00	12,501-320	1,959,977-00
Lesjöfors	3,145-765	315,633-02	3,829-900	384,273-86	3,757-061	377,131-64	3,919-701	393,315-02	3,981-692	444,900-00
Munkfors	12,330-805	1,424,000-00	11,718-638	1,643,900-00	11,437-609	1,624,970-00	11,269-048	1,627,208-00	10,630-127	1,668,586-00
Nykroppa	10,075-829	1,144,100-00	9,515-044	813,980-00	10,946-018	939,940-00	15,138-654	1,370,661-00	14,276-860	1,966,700-00
Storfors	1,080-670	108,000-00	795-748	87,532-00	185-836	20,442-00	118-181	16,545-00	—	—
Summa	47,621-878	5,107,971-02	50,530-308	5,838,918-86	50,062-162	5,568,697-61	55,741-085	6,512,553-02	55,107-675	7,862,599-00
Värde per ton	—	107-26	—	115-53	—	111-24	—	116-84	—	142-68
B. Tillverkning af smältstycken och råskenor, orädda och erhållna på lancashire-metod.										
Borgvik	2,944-665	303,300-00	2,838-739	283,874-00	3,535-842	388,887-00	3,830-114	459,613-00	3,628-404	544,260-00
Brattfors	722-746	68,661-00	650-893	65,089-00	675-197	67,520-00	649-718	64,972-00	433-800	65,070-00
Charlottensberg	1,791-367	152,265-00	2,399-738	203,978-00	2,699-121	212,713-00	2,701-411	251,612-00	2,741-173	308,886-00
Edsvala	3,230-485	290,740-00	4,255-224	425,500-00	4,342-805	434,280-00	4,477-558	447,755-00	4,631-407	555,770-00
Gustafström	1,200-715	96,000-00	—	—	—	—	—	—	—	—
Gustafsfors	—	—	1,487-649	148,765-00	1,561-983	156,200-00	485-852	60,731-00	817-445	114,442-00
Lesjöfors	313-045	1) —	169-079	16,907-90	206-694	20,659-40	13-656	1,648-72	—	—
Munkfors	5,786-626	1) —	5,100-081	586,500-00	5,287-143	608,020-00	5,130-200	641,275-06	4,401-702	616,238-00
Storfors	1,080-670	108,000-00	795-748	87,532-00	185-836	20,442-00	118-181	16,545-00	—	—
Summa	17,070-319	1,018,966-00	17,697-101	1,818,145-90	18,494-021	1,908,721-40	17,406-690	1,944,151-72	16,653-931	2,204,666-00
C. Tillverkning af orädd bessemergötmell samt skrotadt gjutgods af samma metall.										
Björneborg	2,247-471	202,272-00	1,994-745	179,527-00	1,811-135	131,114-00	678-048	67,805-00	1,462-547	234,008-00
Hagfors	6,235-980	1) —	6,071-000	880,300-00	5,201-895	650,170-00	5,672-000	765,720-00	4,023-100	603,510-00
Nykroppa	2) 4,979-508	1) —	3) 4,010-692	315,215-00	4) 4,150-170	353,980-00	5) 3,286-028	295,742-00	6) 5,300-757	795,150-00
Summa	13,462-959	202,272-00	12,106-437	1,405,042-00	10,662-700	1,135,264-00	9,636-076	1,129,267-00	10,786-704	1,632,668-00
D. Tillverkning af orädd martingötmell samt skrotadt gjutgods af samma metall.										
Hagfors	2,615-430	23) 1,008,000-00	4,981-990	722,200-00	4,348-655	565,330-00	6,800-800	986,116-00	8,477-920	1,356,467-00
Lesjöfors	1) 2,832-720	23) 315,633-02	24) 3,660-821	367,365-96	25) 3,550-467	356,472-24	26) 3,908-045	392,166-30	27) 3,984-692	444,900-00
Munkfors	8) 6,313-789	9) 1,421,000-00	10) 6,155-962	963,100-00	11) 5,782-546	922,810-00	12) 5,751-463	896,835-00	13) 5,690-360	923,213-00
Nykroppa	14) 5,096-321	15) 1,144,100-00	16) 5,474-362	468,765-00	17) 6,795-843	585,960-00	18) 11,852-626	1,074,919-00	19) 8,976-103	1,171,550-00
Summa	16,858-260	3,880,733-02	20,273-125	2,521,430-96	20,477-621	2,430,572-24	28,310-934	3,350,036-30	27,128-975	3,806,130-00
E. Tillverkning af blästål eller oräckt brännstål.										
Munkfors	230-390	1) —	462-645	94,300-00	427-920	94,140-00	387-385	89,008-00	538-005	129,135-00

1) Ingår i värdet af orädd martingötmell m. m. — 2) Deraf skrotadt gjutgods 824 ton. — 3) Do 8168 ton. — 4) Do 4587 ton. — 5) Do 0927 ton. — 6) Do 0363 ton. — 7) Do 52826 ton. — 8) Do 214633 ton. — 9) Do 0848 ton. — 10) Do 64193 ton. — 11) Do 277098 ton. — 12) Do 16046 ton. — 13) Do 71277 ton. — 14) Do 330743 ton. — 15) Do 31365 ton. — 16) Do 78090 ton. — 17) Do 357298 ton. — 18) Do 31473 ton. — 19) Do 38897 ton. — 20) Do 318000 ton. — 21) Do 38850 ton. — 22) Tillammans med 6,235-930 ton bessemergöt. — 23) Tillammans med 313-045 ton smältstycken m. m. — 24) Tillammans med 5,786-626 ton smältstycken och 230-390 ton blästål. — 25) Tillammans med 4,979-508 ton bessemergöt m. m.

d. *Begagnade verk och ugnar för beredande af smidesjern och stål i Vermlands län åren 1896—1900.*

r.	Verkens antal.	Härdar för förskning och skrotsmältning.			Ugnar för gjutmetall.			Brännståls-ugnar.
		Lancashire.	Skrotsmältning.	Summa.	Bessemer.	Martina.	Summa.	
	11	29	1	30	6	6	12	2
	11	29	1	30	6	6	12	2
	11	29	1	30	6	6	12	2
	11	28	2	30	6	6	12	2
	10	25	2	27	6	6	12	2

Bland under perioden nyanlagda jernmanufakturverk inom länet torde särskildt böra framhållas Hagfors rörvälsverk, Munklors stål-federfabrik samt Åras sågbladsfabrik.

Nya tegelbruk hafva anlagts vid Skattkärr i Östersysslets fögderi, vid Hjerpetan, Skifed och Kil (cementtäcktegel-fabrik) i Mellansysslets fögderi och vid Karlsfors i Nordmarks fögderi.

Fors Haga glasbruk har under perioden nedlagts, men deremot har ett nytt glasbruk anlagts i Karlstad, som år 1900 sysselsatte omkring 100 arbetare samt uppnådde ett tillverkningsvärde af 257,734 kronor. De äldre glasbruken inom länet — vid Eda, Glafva och Liljedal — hafva under perioden utvidgat sin tillverkning.

e. *Stång-, fason- och finjern af välljern, gjutmetall och brännstål jemte andra gröjre tillverkningar af smidesjern och stål i Vermlands län åren 1896—1900.*

	År 1896.		År 1897.		År 1898.		År 1899.		År 1900.	
	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
	1,427,935	428,381	1,002,732	373,037	1,014,181	389,426	1,717,684	417,726	731,870	220,161
	2,796,253	362,505	2,993,987	316,970	3,160,145	431,015	3,460,629	559,220	2,856,770	511,224
berg	1,785,470	230,003	2,023,886	262,852	1,611,458	206,833	1,633,120	279,811	1,408,010	281,608
	3,192,048	415,809	3,344,244	492,897	3,495,880	514,675	3,998,710	531,335	3,864,253	639,291
	3,172,657	430,000	4,904,024	755,650	3,707,313	565,510	6,277,775	1,050,420	7,805,218	1,414,837
	2,808,466	402,800	2,954,852	441,800	2,842,111	402,200	4,020,859	620,500	3,759,354	729,750
	13,831,293	2,029,300	12,432,806	2,352,000	12,774,827	2,390,180	13,631,970	2,720,163	14,226,914	3,222,705
	8,169,734	1,101,400	6,746,462	1,053,220	8,247,200	1,205,815	10,506,260	1,536,110	10,651,827	1,919,000
	964,860	156,500	735,732	110,400	178,071	29,380	5,862	1,290	—	—
Summa	38,148,716	5,550,698	37,138,725	6,158,836	37,051,186	6,084,034	44,881,269	7,796,095	46,007,278	8,942,903
Per ton	—	145.74	—	165.83	—	161.07	—	173.72	—	194.34

f. *Tillverkning af jern- och stålmanufaktur i Vermlands län åren 1896—1900.*

	År 1896.		År 1897.		År 1898.		År 1899.		År 1900.	
	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.	Ton.	Värde. Kronor.
n och Åminnefors	—	1,500	—	1,700	—	1,000	—	1,000	—	—
	—	—	—	—	—	11,000	—	12,500	—	13,000
	4,438	2,802	1,970	2,761	1,200	2,163	3,300	5,554	5,100	1,128
berg	633,688	97,833	551,338	92,028	716,928	114,708	869,301	153,767	712,651	213,615
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,000
	—	—	—	307,675	—	313,194	—	355,561	—	343,793
im	9,589	2,300	7,713	1,900	—	—	—	—	—	—
	995,030	401,000	947,670	312,800	1,042,007	628,920	1,128,024	710,980	963,932	626,224
	—	145,601	—	169,322	—	—	—	—	—	—
	3,096,287	825,000	3,500,668	980,000	4,038,217	1,107,000	4,338,634	1,268,500	3,795,691	1,242,750
	2,161,255	618,000	1,958,529	671,800	2,618,695	867,120	2,907,619	1,188,600	2,619,782	1,228,110
	46,104	20,800	43,109	18,200	56,321	37,405	37,671	27,912	7,129	11,200
	—	—	181,000	29,000	803,945	257,244	1,750,500	545,218	2,320,000	870,000
Summa	—	2,144,836	—	2,577,856	—	3,370,074	—	4,278,731	—	4,526,100

Uppgifter ej erhållna för åren 1898—1900.

Vajtas Befallningshafvandes femårsberättelser 1896—1900. Vermlands län.

Bland nyanlagda fabriker torde vidare Forshaga linoleum-fabrik, såsom varande den första och enda af sitt slag inom riket, vara att särskildt bemärka. Den anlades år 1898.

Tobaksfabrikerne inom länet intaga fortfarande ett framstående rum.

Äfven maltdrycksfabrikerna inom länet hafva under perioden utvidgat sin verksamhet, och 8 nya svagdricksbryggerier hafva under perioden tillkommit.

Antalet arbetare vid fabrikerne i städerna äfvensom på landet, hvilka år 1895 utgjorde 5,679, hvaraf 553 män och 166 kvinnor voro under 18 år, har årligen ökat och utgjorde år 1900 11,265, nämligen i städerna 1,926, hvaraf 225 män och

70 kvinnor voro under 18 år, samt på landet 9,339, hvaraf 1,317 män och 246 kvinnor voro under samma åldersgräns.

Antalet idkare af handverk och vissa andra dermed jemförliga näringar inom länet utgjorde vid 1895 års slut 870 män och 26 kvinnor jemte 370 manliga och 74 qvinliga handverksarbetare. År 1900 uppgick antalet handverkare till 1,957 män och 24 kvinnor och handverksarbetarnes antal till 704 män och 71 kvinnor.

Den bevällning, hvartill fabrikanter samt idkare af handverk och andra dermed jemförliga näringar inom länet blifvit under sista året af nästföregående och nu ifrågvärande period taxerade, utgjorde resp. 20,033 kr. 83 öre och 29,981 kr. 67 öre.

4. Kommunikationsanstalter och varuutbyten.

A) Landtkommunikationer. Säsom i förra femårsberättelsen omförmäldes, hafva väghållningsdistrikten inom länet ordnats så, att hvarje härad eller tingslag bildar eget väghållningsdistrikt. Under perioden hafva vägdelningar pågått inom Elfdals härads Öfre tingslag, Fernebo härad, Fryksdals härads Öfre och Nedre tingslag samt Grums, Jösse, Karlstada, Kils, Nordmarks, Nyeds, Näs, Visnums, Väse och Öhne härad, hvaraf de i Fryksdals härads Öfre tingslag samt Grums, Visnums, Väse och Öhne härad före periodens utgång vunnit laga kraft. För Gillbergs härad har under perioden vägdelning begärts, men frågan om hvilka vägar skola i vägdelningen ingå var vid periodens slut ännu ej afgjord. Af väghållningsdistrikten inom länet är det sålunda numera allenast Elfdals härads Nedre tingslag, der vägdelning enligt nya väglagen ej ännu påkallats.

För landsvägarnas och hygdevägarnas längd inom länet, de olika vägfyrkarnas antal, den uppskattade kostnaden för vägunderhållet den tid marken är bar, vägskatten per fyrk inom de olika väghållningsdistrikten samt vägkassornas inkomster och utgifter, allt för år 1900, äfvensom för de under perioden verkställda väganläggningar med kostnaderna dertill, för skjutsanstalter och skjutsleja vid 1900 års utgång samt för antalet under perioden utgångna hästar redogöres i tabell 2.

Enligt denna tabell skulle längden af allmänna vägar inom länet utgöra 331,526 nymil. Då emellertid i några distrikt den nya vägdelningen icke afslutats och trädt i kraft under nu ifrågvärande period, grundar sig en del uppgifter om väglängden på äldre förhållanden, hvadan först i en kommande berättelse de allmänna vägarnas inom länet längd i enlighet med de af den nya väglagen föranledda vägdelningarna och deri ingående vägar, som förut varit enskilda, kan exakt uppgifvas. De under perioden nyanlagda vägarna uppgå till 9,349 nymil.

Af tabellen framgår vidare bland annat, att för hela länet den uppskattade kostnaden för vägunderhållet in natura den tiden marken är bar år 1900 utgjort 259,968 kronor. Jemväl med afseende å denna uppgift är att bemärka, att vid nämnda års slut uppskattningen icke inom alla väghållningsdistrikt var afslutad, hvadan först i en följande berättelse ifrågvärande kostnad för länets samtliga allmänna vägar kan meddelas. Ytterligare gifver tabellen vid handen, att ersättningen till ploglagen år 1900 utgätt med 40,937 kronor samt att vägskatten, som samma år utgjorde för hela länet 126,807 kronor, uppgick per vägfyrk å jordbruksfastighet med vägunderhåll in natura till högst 18 öre (i Jösse härads samt Fryksdals härads Nedre tingslags väghållningsdistrikt), hvaremot någon utdebitering å

Tab. Ee. Den i Vermlands län åren 1896—1900 tillverkade jern- och stålmanufakturens beskaffenhet.

År.	Hästskinn och produkter.		Lånor.	Kallrebeck och kallriggt jern och stål (i ton).	Rör af smidbart jern och stål.	Jernstavs- och järnspjånor.	Teflonrör och spjånor.	Härfjällspinnar.	Kedjor och kettningar.	Diverse jernmanufaktur.	Diverse smiddgods.	Stycken, spindlar, grepar och bogar (i stycken).	Andra ej specificerade handredskap för handtraktat.	Värdet af reparations- och diverse maskin gods.	Summa.						
	Ton.	Ton.														Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
1896	71.5	195	800.0	3,826.3	191.0	—	—	—	—	1.2	992.8	—	141,088	—	—	868.0	0,046.4	2,144,836			
1897	80.9	210	737.1	3,118.8	288.8	563.3	184.0	392.0	60.8	145.2	475.0	—	251.0	17.1	145,322	5,898	131,785	9,000	793.4	7,317.4	2,577,856
1898	32.3	268	771.0	3,512.0	280.2	988.4	803.9	514.0	70.0	160.0	560.0	6.8	262.2	19.0	—	—	423,194	11,000	1,025.7	0,307.4	3,370,074
1899	33.8	299	822.0	3,689.6	314.4	1,108.4	1,722.1	780.3	56.3	191.4	626.8	3.3	249.5	13.2	—	—	355,561	12,500	1,147.2	11,064.5	4,278,731
1900	3.8	293	610.0	3,155.0	322.0	1,470.8	1,930.8	823.8	39.5	170.2	350.0	3.3	173.9	11.5	—	—	343,703	19,000	936.0	10,334.4	4,550,160

1) Uppgifter ej erhållna för åren 1898—1900.

Tab. Ff. Motorer använda vid bergs- och brukshandteringen i Vermlands län åren 1896—1900.

År.	Vid grufvorna.		Vid bruksrörelsen.		Vid gjutgods- och manufaktur-tillverkning.		Tillsammans.									
	Vattenhjul och turbiner.	Ångmaskiner.	Vattenhjul och turbiner.	Ångmaskiner.	Vattenhjul och turbiner.	Ångmaskiner.	Vattenhjul och turbiner.	Ångmaskiner.								
	Antal.	Hästkrafter.	Antal.	Hästkrafter.	Antal.	Hästkrafter.	Antal.	Hästkrafter.								
1896	34	376	1	12	148	8,469	4	89	39	1,616	3	75	216	10,461	8	176
1897	31	392	2	18	140	8,989	5	99	42	1,833	4	85	216	10,614	11	202
1898	31	372	6	52	137	8,369	6	128	37	1,918	3	54	205	10,659	15	324
1899	32	390	5	34	151	9,255	6	128	41	2,138	2	50	224	11,753	13	212
1900	35	415	5	72	145	9,270	5	114	44	2,328	2	50	224	12,013	12	236

Tab. Gg. Vid bergs- och brukshandteringen i Vermlands län använda arbetare åren 1896—1900.

År.	Jerngrufvor.			Andra grufvor.			Jernverkstäder.			Tillsammans.				
	Under jord.	I dagen.	Summa.	Under jord.	I dagen.	Summa.	Män.	Qv.	Summa.	Män.	Qv.	Summa.		
	Män.	M. Q.		Män.	Män.									
1896	383	221	35	638	—	—	—	—	3,086	120	3,206	3,689	155	3,844
1897	319	219	37	605	—	—	—	—	3,012	115	3,127	3,580	152	3,732
1898	362	213	31	609	26	63	89	1	2,651	101	2,755	3,315	138	3,453
1899	358	248	34	635	31	41	72	2	3,228	103	3,333	3,901	139	4,040
1900	381	292	40	716	1	4	5	—	3,404	116	3,520	4,085	156	4,241
Deraf under 18 år:														
1896	21	30	2	46	—	—	—	—	245	20	265	289	22	311
1897	22	15	1	38	—	—	—	—	243	42	285	280	43	323
1898	20	13	3	36	—	—	—	—	347	54	401	390	57	447
1899	17	17	2	36	—	—	—	—	371	50	421	414	52	466
1900	25	15	6	46	—	—	—	—	426	72	498	466	78	544

1) Deraf 10 vid Stern Mangens kopparhytta. — 2) Deraf 8 vid do.

Tab. Hh. Olycksfall vid bergs- och brukshandteringen i Vermlands län åren 1896—1900.

År.	Vid grufvor.		Vid bruksrörelsen.		Vid gjutgods- och manufaktur-tillverkning.		Tillsammans dödade och skadade arbetare.
	Dödade.	Skadade ¹⁾	Dödade.	Skadade ¹⁾	Dödade.	Skadade ¹⁾	
1896	2	28	3	82	—	—	115
1897	1	35	2	97	—	—	137
1898	—	19	—	74	2	—	112
1899	1	26	2	61	—	—	105
1900	—	18	1	62	—	—	105
Summa	4	126	8	376	2	58	574

1) Med oförmåga till arbete under minst 14 dagar.

Tab. H. För beräkning uppskattad inkomst af grufvornas drift i Vermlands län åren 1896—1900.

	År 1896	År 1897	År 1898	År 1899	År 1900
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Perabergs- och Yngshyttefalten	22,848	26,091	48,059	39,545	45,600
Bolandsgrufvan	1,000	3,000	6,000	26,500	20,000
Långbansfältet	11,450	13,610	2,000	15,000	24,000
Länkärnsgrufvan	—	—	33,990	—	16,500
Nyågsgrufvan	—	—	—	19,900	—
Enggrufvorna	—	3,000	—	—	—
Age- och Tallgrufvorna	—	—	—	—	—
Nordgrufvan	—	—	—	—	—
Fagerberggrufvan	3,810	3,020	7,540	3,312	4,424
Lim- och Gustafsgrufvan	—	—	—	—	1,500
Jakob-Pergrufvan	—	—	—	—	2,100
Taherzs grufvor	7,150	8,800	7,500	18,615	30,043
Nordmarks grufvor	14,220	7,120	6,870	9,558	1,510
Finnossegrufvan	50,075	67,100	81,200	85,318	111,147
Summa för länet	113,583	142,650	193,919	217,748	219,574

Tab. Kk. För beräkning uppskattad inkomst af jernverkens drift i Vermlands län åren 1896—1900.

	År 1896	År 1897	År 1898	År 1899	År 1900
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Björneborg	76,186	60,300	69,276	53,000	65,590
Borzvik	9,414	4,296	43,681	35,068	61,305
Brattfors	2,500	3,670	3,210	4,614	4,614
Charlottenberg	10,000	5,000	10,000	10,000	10,000
Edsalla	—	13,802	43,000	47,811	43,243
Elfsjöhyttan	7,112	—	—	—	—
Finshyttan	10,300	17,000	29,200	54,408	50,200
Gustafsors	5,590	6,660	21,000	37,233	28,000
Gustafsstrom	3,544	—	—	—	—
Hagfors	48,000	70,205	170,007	113,000	135,116
Koppom ¹⁾	5,000	10,000	—	—	—
Lesjöfors	41,317	66,748	39,589	115,980	122,985
Långbanshyttan	—	11,041	6,422	11,300	26,130
Mekärnsyttan	21,000	21,000	19,815	27,027	27,146
Munkfors	36,803	50,000	200,000	140,000	130,346
Nordmarksyttan	—	5,510	8,000	3,010	5,810
Nykroppa	—	—	—	149,200	65,000
Storfors	—	86,346	60,163	—	19,500
Bjurbacken	—	—	—	—	—
Ranshyttan	1,854	—	—	—	—
Saxhyttan	10,000	8,000	17,000	14,000	16,000
Stjernfors	2,000	2,000	5,100	2,919	1,300
Sörbröhyttan	2,000	7,000	7,000	8,500	18,500
Torskebackhyttan	000	000	1,000	1,000	6,000
Summa för länet	317,120	491,761	816,963	822,203	842,825

1) Uppgifter ej erhållna för åren 1898—1900.

dylik vägfyrk icke egde rum i Fernebo härads väghållningsdistrikt, och per annan vägfyrk till högst 37° öre (i Jösse härads väghållningsdistrikt) och lägst 9 öre (i Visnums härads väghållningsdistrikt).

Vägarnas beskaffenhet inom länet lemnar i allmänhet ännu mycket öfrigt att önska. Bristen på tjenligt väglagningsämne gör sig på många håll rätt känbar, och på åtskilliga vägsträckor kan ett tillfredsställande vägunderhåll icke åstadkommas med mindre grundförbättringar företagas, i synnerhet der jäslera eller en ökad trafik försämrar vägarna.

Tiden för vägsyners hållande är af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom utslag den 8 december 1896 och (be- träslande Eldfalds härads Öfre tingslag) den 24 januari 1898 bestämd till vissa tider på våren inom Eldfalds, Fryksdals, Nordmarks, Näs, Gillbergs, Karlstads, Grums, Kils, Jösse och Nyeds härard samt på hösten inom Fernebo, Väse, Visnums och Ölne härard.

De statsanslag, som af Eders Kungl. Maj:tt blifvit under perioden till vägarbeten inom länet anvisade, hafva varit följande:

År 1896.

1:o) Till anläggning af väg mellan Vaggeforsen och Ottebohs station inom Jösse härard	7,600 kr.
2:o) Till omläggning af vägen mellan Nysockensjön och Sjöboda bruk inom Jösse härard	18,300 "
3:o) Till anläggning af väg mellan vägporten vid Vik och Högeruds sockens gräns vid Kälkerudsbäckens inom Jösse härard	14,500 "

År 1897.

4:o) Till omläggning och förbättring af den mellan Kindsjön och torpet Midten fallande delen af väg mellan Elgsjön och Bograugen i Eldfalds härard	12,700 "
5:o) Till fort-ättning af den under 3:o) bifrofan omnämnda väg från Högeruds sockens gräns till Södra Hög inom Gillbergs härard	18,700 "
6:o) Till anläggning af väg mellan Edebäckes station och Sälje färja inom Eldfalds härard	20,500 "

År 1898.

7:o) Till omläggning af vägen mellan Allstrum och Norra Forsnäs inom Väse härard	5,100 "
8:o) Till anläggning af den mellan Uddhedens bro och Udden vid sjön Rotten fallande delen af tillinnad väg mellan Gräsmark och Sunne inom Fryksdals härard	12,300 "
9:o) Till anläggning af den mellan torpet Midten och Bograugen fallande delen af under 4:o) här ofvan omnämnda vägen mellan Elgsjön och Bograugen inom Eldfalds härard	8,900 "
10:o) Till omläggning af den inom Grums socken fallande delen af väg mellan gås-igfvarögårdarna Mal-jö och Norra Fjölde inom Grums och Gillbergs härard	18,800 "

År 1899.

11:o) Till omläggning af landsvägen vid hemmanet Lond i Väse socken och härard	2,900 "
12:o) Till anläggning af väg från Brunsbergs station till Hortan inom Jösse härard	8,000 "
13:o) Till omläggning af den mellan Udden och Skinnarögården fallande delen af under 8:o) här ofvan omnämnda vägen mellan Gräsmark och Sunne inom Fryksdals härard	21,000 "

14:o) Till omläggning af den mellan Hvittjärnsbron i Lekvaltnets socken och Döcklägan i Fryksände socken fallande delen af väg från riksgränsen mot Norge till Toraby inom Fryksdals härard	28,500 kr.
15:o) Till omläggning af vägen öfver hemmanet Aspätters skog i Gillbergs socken och Gillbergs härard	1,400 "
16:o) Till omläggning och förbättring af den inom By socken och Näs härard fallande delen af vägen mellan Sefse och Ökne	13,600 "

År 1900.

17:o) Till omläggning af vägen vid Löfedsbackarna i Grafva socken och Karlstads härard	2,300 "
18:o) Till om- och anläggning af den del af vägen från Sküggegård i Lysviks socken till Myra anhaltstation i Norra Båda socken, som faller inom Eldfalds härard	34,300 "
19:o) Till omläggning af inom Fryksdals härard fallande del af vägen vid Fallbacken å ömse sidor om gränsen mellan Fryksdals och Jösse härard	300 "
20:o) Till omläggning af den inom Jösse härard fallande delen af samnär väg	1,800 "
	Summa 241,000 kr.

Motsvarande statsbidrag uppgingo under åren 1881—1885 till 151,432 kronor, under åren 1886—1890 till 231,900 kronor samt under åren 1891—1895 till 266,200 kronor.

Till vägundersökningar hafva under perioden anslagits:

	Af staten. Kronor.	Af Lands- tinget. Kronor.
År 1896	3,000	2,000
» 1897	3,000	—
» 1898	3,000	2,000
» 1899	2,500	—
» 1900	3,000	—
	Summa 14,500	4,000

Följande vägarbeten hafva under perioden afsynats och godkänts:

1896 ¹⁹ / ₈ . Väganläggning mellan Letafors och Brattmun i Eldfalds härard, hvartill anslag beviljats åren 1892 och 1893 med tillhopa	24,500 kr.
1896 ²¹ / ₈ . Vägomläggning mellan Sillingby och Fogdkasebacken inom Gillbergs härard af vägen mellan Håns tull och Karlstad, hvartill anslag beviljats år 1893 med	13,300 "
1896 ²¹ / ₈ . Vägförbättring vid Hönäs och Kattatjerbackarna i Eldfalds härard, hvartill anslag beviljats år 1892 med	2,100 "
1896 ²² / ₈ . Väganläggning mellan Edane jernvägsstation och Kronan i Brunsoga socken och Jösse härard, hvartill anslag beviljats år 1893 med	11,700 "
1896 ¹⁹ / ₈ . Vägomläggning mellan Kölabron och Nordbytorpet i Köla och Eda socknar inom Jösse härard, hvartill anslag beviljats år 1893 med	17,200 "

Af väganläggning från Norra Finnskoga till riksgränsen vid Långfön i Eldfalds härard:

1897 ¹⁹ / ₈ . Delen mellan riksgränsen och Varån, hvartill anslag beviljats år 1893 med	11,600 "
1897 ²² / ₈ . Delen mellan Varån och Norra Finnskoga, hvartill anslag beviljats år 1892 med	17,600 "
1897 ²¹ / ₈ . Vägförbättring mellan Bograugen och Letafors i Eldfalds härard, hvartill anslag beviljats år 1894 med	5,300 "

1897 ²⁴ / ₄ .	Vägomläggning vid Amljörby och Feinfåbackarna i Elfdals härad, hvar till anslag beviljats år 1894 med	14,200 kr.
1897 ² / ₆ .	Väganläggning från allmänna landsvägen vid Sillebottens skjutsstation till häradsvägen vid torpet Myrås i Silleruds socken och Nordmarks härad, hvar till anslag beviljats år 1895 med	3,800 »
1897 ⁹ / ₁₁ .	Väganläggning mellan Arvika köping och Fallängen i Jösse härad, hvar till anslag beviljats år 1895 med	4,200 »
1897 ⁸ / ₁₁ .	Väganläggning från Mangskogs kyrka till Lofnåsel i Mangskogs socken och Jösse härad, hvar till anslag beviljats år 1895 med	5,700 »
1897 ⁹ / ₁₁ .	Vägomläggning mellan Högvalta gästgivaregård och Venerud i Arvika socken och Jösse härad, hvar till anslag beviljats år 1895 med	3,400 »
1897 ²⁰ / ₁₁ .	Väganläggning från riksgränsen mot Norge vid rås nr 81 till häradsvägen vid Hviltjärnsbruk i Lekvattets socken å vägen riksgränsen—Torsby i Fryksdals härad, hvar till anslag beviljats år 1895 med	11,500 »

Omläggning af vägen från Asped i Fryksdals härad till Elgejön i Elfdals härad:

1897 ²⁰ / ₁₁ .	Delen mellan Nyskoga sockengräns och Larshäckstorp i Hvitsands socken, hvar till anslag beviljats år 1895 med	6,200 »
1900 ²⁵ / ₆ .	Delen mellan Snårberg i Nyskoga socken och Hvitsands sockens gräns, hvar till anslag beviljats år 1895 med	1,300 »
1900 ¹² / ₆ .	Delen mellan Snårberg och en punkt A i planen i närheten af Elgejön i Södra Finnskoga socken, hvar till anslag beviljats år 1891 med	19,300 »
1898 ¹⁰ / ₁₁ .	Väganläggning från vägporten vid Vik till Höggeruds sockens gräns, inom Jösse härad, hvar till anslag beviljats år 1896 med	14,500 »
1899 ⁴ / ₆ .	Väganläggning mellan Edebäcks station och Sälje färja i Elfdals härad, hvar till anslag beviljats år 1897 med	20,500 »
1899 ²⁰ / ₁₂ .	Vägomläggning mellan Nysockensjön och Sällhoda bruk i Jösse härad, hvar till anslag beviljats år 1896 med	18,300 »
	Vägomläggning mellan Elgejön och Bograngen inom Elfdals härad:	
1900 ¹² / ₆ .	Delen från Elgejön till avvägen till torpet Bäckela å Kindsjö egor, hvar till anslag beviljats år 1894 med	15,800 »
1900 ¹ / ₆ .	Väganläggning mellan Vaggeforsen och Ottebols station inom Jösse härad, hvar till anslag beviljats år 1896 med	7,600 »

Härförutom hafva till följande brobyggnadsarbeten inom länet under perioden beviljats statsanslag:

År 1896, att utgå med 12,000 kronor från 1896 års och 24,000 kronor från 1897 års brobyggnadsfond, till bro öfver Klarelfven vid Edebäck i Elfdals härad	36,000 kr.
År 1898 till bro öfver Sunneån vid Sundsvik i Fryksdals härad	34,400 »

Förstnämnda brobyggnad godkändes den 26 september 1898, hvarförutom under den 14 september 1896 godkänts brobyggnader dels öfver Vrångselfven eller Tälleån och dels öfver Külaelfven, båda å vägen mellan Külabron och Nordbytorpet i Jösse härad.

Färjor finnas vid Lungsund och Daglösen i Fernebo härad, Sutterselfven, Almar och Skifed i Karlstads härad, Utterud och Slottshon i Grums härad, Munkfors, Rudstorp, Olsäter, Edeby, Östra Deje, Nilsby och Rud i Kils härad, Vernskogssundet,

Skasås och Högsäter i Gillbergs härad, Sundslysundet och Stora Lee i Nordmarks härad, Rud i Jösse härad samt Sälje, Sundet, Skogsstad, Fastnäs, Osebol och Båtstad i Elfdals härad. Ransby färja i sistnämnda härad underhålles ej vidare, sedan den nya vägen Letafors—Brattmon med bro öfver Klarelfven gjort densamma obehöflig. Deremot har färjan öfver Jüsseelfven vid Ottebol under perioden tillkommit, hvarjemte färjorna vid Almar och Skifed förklarats skola till allmänt underhåll öfvertagas.

Maximilegan för skjuts, som entreprenörerna år 1900 voro berättigade upphära, utgjorde inom Fernebo härad, Fryksdals härad Öfre tingslag, Elfdals härad och staden Filipstad 1 krona 90 öre och i öfriga delar af länet 1 krona 50 öre, hvaremot, der skjutsen utgjorts af de skjutskyldige sjelfva, legan utgått med respektive 1 krona 31 öre och 1 krona 12 öre.

De till skjutsentreprenaderna under åren 1896—1900 utgångna bidrag, hvilka utgått till hälften af statsmedel och till hälften af landstingsmedel, redovisas sålunda:

	Skjut-entreprenadbidrag. Kronor.	Uttaxering i öre per beviljningskrona af	
		jordbrukfastighet.	annan fastighet och inkomst.
År 1896	17,581	4	4
• 1897	17,906	5	5
• 1898	17,906	4	4
• 1899	17,906	4	4
• 1900	18,466	5	5
Summa	80,765	—	—

Då entreprenadbidragens sammanlagda belopp under föregående period uppgick till 92,867 kronor, hafva bidragen sålunda nedgått med 3,162 kronor. Vid periodens slut uppehålls skjutsningen vid 6 skjutsanstalter af de gamla skjutslagen.

De jernvägar, som finnas inom länet, äro nordvestra stambanan, Bergslagens, Mora—Venerns, Östra Vermlands, Filipstads norra bergslags, Nordmark—Klarelfvens och Skymnäs—Munkfors jernvägar samt den inom länet fallande delen af Nora—Karlskogabanans fortsättning till Otterbäcken. Härjemte finnes en jernväg från Glafva glasbruk till Bergeviken i Glafvårdalen, hvilken jernväg, enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga resolution den 8 augusti 1896, får af egaren, Glafva glasbruks aktiebolag, under månaderna maj—december till allmän godstrafik upplåtas.

Beträffande trafiken å nordvestra stambanan får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till Kungl. Jernvägsstyrelsens berättelser.

Till belysning åter af trafikens omfattning å jernvägslinierna Nordmark—Klarelfvens och Skymnäs—Munkfors jernvägar samt Filipstads norra bergslags, Östra Vermlands och Mora—Venerns jernvägar får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande åberopa bifogade tabell II (sid. 38). Särskild redogörelse för Östra Vermlands jernväg ingår der allenast för år 1896, enär denna jernväg den 1 januari 1897 genom köp öfvergått till Mora—Venerns jernväg, hvars redogörelse från och med sistnämnda år derfor omfattar båda banorna.

En i Karlstad och i trakterna utefter Klarelfven länge närd önskan att genom anläggning af *jernväg från Karlstad till Munkfors* åstadkomma en närmare förbindelse mellan nämnda stad och länets norr derom liggande delar samt en bekvämare utfartsväg för de stora Uddeholmsverken har under perioden allt lifligare framträdt, och sedan Karlstads stad genom val af komiterade och styrelsen för Uddeholms aktiebolag visat sig komma att understödja företaget, blefvo undersökningar verkställda och på allmänt möte med för frågan intresserade en interimsstyrelse utsedd, hvars medlemmar, på underdånig ansökning, den 19 oktober 1900 af Eders Kungl. Maj:t erhöilo koncession å jernvägsanläggningen och derefter konstituerade sig till stiftare af Karlstad—Munkfors jernvägsaktiebolag. Frågans vidare utveckling tillhör innevarande period; Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vill här endast anteckna, att jernvägen, som med en längd af 59,940 kilometer och en spårvidd af 0,891 meter enligt koncession beräknats kosta 2,352,000 kronor, är ämnad att från Munkfors framdragas utefter Klarelfven till Deje och derifrån öfver Forshaga genom vstra delen af Alsters socken till stadsdelen Herrlagen i Karlstad med bispår till Kanikenäset, der Karlstads stad förväntas komma att vidtaga nödiga hamnförbättringar, samt att förslaget upptager, förutom föreningsstationer vid Munkfors, Deje och Karlstad, mellanstationer vid

Olsäter, Forshaga och Ulfsbyn samt hållplatser vid Rudstorp, Edeby, Dejefors, Skifed och Edsgatan.

Äfven på andra håll inom länet hafva under perioden jernvägsfrågor varit å bane. Så hafva planer och kostnadsförslag för anläggning af en smalspårig *jernväg i Elfdals härad* utefter Klarelfven från Slättne till Edebäcks jernvägsstation upprättats och koncession derå begärts. Vid af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande verkställd utredning, huruvida nödiga medel till företaget, som med en längd af 91,116 kilometer beräknats kosta 2,820,000 kronor, vore att påräkna, visade flere af Elfdalens kommuner ett synnerligt lifligt intresse för saken, i det på af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i november 1900 hållna kommunalstämmor bidrag under vissa villkor stüldes i utsigt af Dalby socken med 300,000 kronor, af Norra Ny socken med 200,000 kronor, af Ekshärads socken med 150,000 kronor och af Norra Finnskoga socken med 30,000 kronor, men då några väsentligare bidrag derutöfver icke kunde för det dåvarande förväntas, blef koncessionsansökningen återkallad.

I *Fryksdalen* har frågan om Sunnes förenande med stambanan eller bergslagsbanan kommit allvarligare på tal, och i *Nordmarks härad*, som i likhet med Fryksdalen är utan jernvägsförbindelser, hafva medel insamlats för verkställande af undersökningar rörande tre olika jernvägsförslag, nämligen dels fortsättning af Uddovalla—Lelångsbanan från Bengtsfors till Åmot å nordvestra stambanan, dels jernväg från Karlstad genom Grums, Gillbergs och Nordmarks härad till Norge och dels från Malung i Dalarna genom Elfdals, Fryksdals, Jösse och Nordmarks härad till Skee i Bohuslän. Sistnämnda förslag har med intresse omfattats af riksdagsmännen från de trakter, som af jernvägen skulle beröras, och Kungl. Jernvägsstyrelsen har på deras begäran föranstaltat om undersökning i ämnet.

De i föregående femårsberättelser omnämnda *hästbanor* emellan sjöarna Yngen och Saxån, emellan Lesjöfors och Blockenhus, emellan Geijersdals station och sjön Alstern samt emellan sjöarna Stora Bör och Öster-Silen hafva fortfarande varit i bruk. Den sistnämnda har numera öfvergått i Gustafsfors fabrikers aktiebolags ego.

Under perioden hafva inrättats 17 nya *poststationer*, nämligen år 1896 Stömmen, Holmedal, Månserud, Likenäis, Syslebäck och Fastnäs, år 1897 Fölsbyn, år 1898 Karud, Lenungshammar och Bjurberget samt år 1900 Långbansände, Gäsbornshyttan, Skagern, Lungsund, Helgebodafors, Slottsbron och Trångstad. Följande poststationer hafva under samma tid fått sina namn förändrade: Holmedal till Holmedals—Bergerud, Högsätersby till Heljebol och Jernskog till Beted.

Nya *telegrafstationer* hafva under perioden öppnats i Katrineberg och Arvika, hvarjemte telegramexpeditioner inrättats vid telefonstationerna i Molkom, Nor, Kil, Ottebol, Åmot, Köla, Glafva, Högsätersby, Nordmarken, Visnum och Rudskoga. Telegraminlämningsställe har öppnats å telefonvexelstationen vid Charlottenberg. Under perioden hafva utvexlats 336,191 med afgift belagda telegram.

Centraltelefonstationer, som vid periodens början endast funnos i Karlstad och Kristinehamn, hafva inrättats i Filipstad, Arvika, Katrineberg och Seffle, hvarjemte vaxeltelefonstationer, som vid periodens början saknades, anlagts i Grums, Molkom, Nor, Kil, Nordmarken, Persberg, Nykroppa, Rudskoga, Storfors, Visnum, Charlottenberg, Glafva, Köla, Ottebol, Åmot och Hög-

Tab. Ll. Jernvägstrafik i Vermlands län åren 1896—1900.

	Resande.		Bruttoinkomst.	Driftkostnad.	Nettoinkomst.
	Antal.	Befordradt gods. Ton.			
Kronor.					
<i>Nordmarks—Klarelfvens och Skyanäs—Munkfors jernvägar:</i>					
År 1896	35,442	126,210	453,169	205,812	247,357
• 1897	38,795	112,328	489,892	205,547	274,345
• 1898	46,936	138,472	493,911	233,253	260,658
• 1899	71,514	141,518	528,045	276,544	251,501
• 1900	83,441	142,810	557,120	304,409	252,711
<i>Filipstads norra bergslags jernväg:</i>					
År 1896	22,226	66,986	98,759	51,956	46,803
• 1897	23,963	71,316	108,636	52,386	56,250
• 1898	27,107	71,654	106,796	57,398	49,398
• 1899	31,803	81,563	120,202	60,795	59,407
• 1900	35,723	82,069	125,160	69,525	55,635
<i>Östra Vermlands jernväg:</i>					
År 1896	46,824	138,511	470,196	181,897	288,299
<i>Mora—Veners jernväg:</i>					
År 1896	55,438	126,211	453,558	261,046	192,512
• 1897	120,002	336,732	1,228,690	432,355	496,335
• 1898	130,276	378,789	1,019,317	543,638	505,700
• 1899	146,218	383,515	1,056,202	607,456	448,746
• 1900	162,868	385,650	1,086,790	632,195	454,595

sätersby. Vid 1900 års utgång stodo rikstelefonens stationer dessutom i enkeltrådig förbindelse med Fryksdalens, Hammarö, Skifeds, Skäre, Forshaga, Uddeholms, Vermskogs, Brunskogs och Nordmarkens telefonföreningar samt med abonnenter å privata linierna Björkefors, Stöpafors, Östra Emtervik, Bäckebron, Hånsjö, Östmark, Lekvattnet, Fensbol och Hvitsand. Rikstelefonapparaternas antal var vid periodens början 193 och vid dess slut 1,242. Under perioden hafva hållits 269,728 rikstelefonantal belagda med afgift och omkring 5,490,000 utan afgift.

B) Sjökommunikationer. Med Göteborg har under denna likasom under föregående perioder en lillig samfärdslinje sjöledes uppehållits såväl från Karlstad, Kristinehamn, Sefle och andra vid Venern befintliga lastageplatser som och genom Byelfven från Arvika och lastageplatser vid Glafsforden, genom Norselven från Edsvalla och genom Dalslands kanal från åtskilliga platser i Nordmarks härad. Varutransporter ske i allmänhet medelst lastångare, men mycket virke bogseras i stora s. k. mosor öfver Venern.

Venershamnarna hafva ock med hvarandra stått i regelbunden ångbåtsförbindelse, och på Byelfvens vattendrag har mellan Arvika och Sefle regelbunden ångbåtstrafik egt rum.

Trafiken på Fryksjöarna har uppehållits af 9 ångbåtar, deraf en ny tidsenlig passagerarebåt, och 23 lastbåtar. Å sjön Rotten har sjötransport fortfarande egt rum medelst en ångfärja.

Mellan Bengtsfors samt Lennartsfors, Töckfors och Årjeng har regelbunden ångbåtstrafik uppehållits.

Trafiken på Klarelfven mellan Karlstad och ofvanför liggande orter till Munkfors, hvilken förmedlas genom Forshaga kanal och slussverk i förening med hästbana förbi Dejeforsfallen, har mestadels uppehållits genom prämar. Mellan Deje och Munkfors har dock regelbunden kommunikation medelst en mindre ångare egt rum, och elfvens nedre lopp mellan Forshaga och Karlstad har trafikerats af mindre ångslupar.

Även mellan Karlstad och närliggande delar af Väse härad samt Hammarön har en lillig ångslupstrafik egt rum.

Den i Elfdals härad mellan Edebäcks jernvägsstation och Vingång i Dalby socken liggande delen af Klarelfven har ock trafikerats. Mot slutet af perioden insattes der en ny ångare, särskildt bygd med hänsyn till elfvens der ofta låga vattenstånd. Regelbunden trafik förekommer dock endast kortare tider af året.

Jemväl å Vermeln har ångbåtstrafik varit under perioden ordnad.

Den i föregående berättelser omförmälda *Veners seglationsfond*, som vid 1895 års slut utgjorde 417,310 kronor 7 öre, uppgick vid 1900 års utgång till 494,568 kronor 55 öre, deri inberäknadt värdet af lotsångaren Polstjernan och fyrskeppet Medgrundet, och har sålunda ökat med 77,258 kronor 48 öre. De af styrelsen för fondens förvaltning lemnade uppgifter på fondens inkomster och utgifter under perioden samt tillgångar vid 1900 års slut återfinnas i *tabell Mm*.

Å *Sefle kanal*, som år 1895 trafikerades af 401 segelfartyg och båtar samt 1,079 ångfartyg och hvars trafik- och slussinkomster samma år uppgingo till 36,364 kronor 34 öre, har trafiken under nu ifrågakommande period icke obetydligt ökat, enligt hvad följande tabell utvisar:

	Antal prämar.	Antal segelfartyg.	Antal ångfartyg.	Trafik- och slussinkomster. Kronor.
År 1896	146	258	996	38,646 78
» 1897	126	267	1,223	51,403 37
» 1898	167	300	1,154	50,302 64
» 1899	173	311	1,166	56,277 16
» 1900	181	221	1,579	63,293 25

Trafiken å *Forshaga kanal* under perioden och deraf uppburna afgifter framgår af följande tabell:

	Antal prämar.	Antal fartyg och bogserångslupar.	Afgifter af frakter. Kronor.
År 1896	169	152	3,157 96
» 1897	216	114	5,168 08
» 1898	166	157	4,152 27
» 1899	187	155	2,955 87
» 1900	182	150	4,199 20

Trafiken å *Filipstads bergslags kanal* har under perioden alltmör nedgått. Till Filipstad användes den mest för vedtransporter.

Tab. Mm. *Veners seglationsfonds inkomster och utgifter åren 1896—1900 samt tillgångar år 1900.*

	År 1896	År 1897	År 1898	År 1899	År 1900
<i>Inkomster:</i>					
Af fartyg och gods	56,631	61,380	64,024	61,472	67,125
Afgår uppbörsprovision	5,759	6,222	6,428	6,459	6,814
Nettoppörs	50,895	55,758	57,596	58,013	60,311
Räntemedel	8,577	9,471	10,312	12,047	13,438
<i>Utgifter:</i>					
Aföning	14,963	14,862	15,215	15,028	17,476
Ljshållningsmateriel	1,168	1,012	1,146	1,337	1,315
Fyror och sjömärken	3,919	3,830	2,923	6,110	3,669
Diverse	4,514	3,795	4,463	3,819	3,828
Lotsfartyget Polstjernans omkostnader	9,465	9,069	8,707	10,062	10,845
Fyrskeppet Medgrundets omkostnader	2,172	2,363	2,454	3,034	2,320
Underhåll af fyror och boställen	3,583	2,843	4,669	3,792	4,342
Afskrifning å fyror, bysagnar och fartyg	11,155	10,566	11,534	10,096	10,661
Undersökning af ny farled till Mariestad	—	—	—	—	725
<i>Tillgångar vid 1900 års slut:</i>					
Kassabehållning	—	—	—	—	2,924
Obligationer och inlåsta i bank	—	—	—	—	310,216
Fyror, boställen, fartyg och inventarier	—	—	—	—	152,220
Summa tillgångar	—	—	—	—	494,568

Under ifrågavarande femårsperiod har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat utslag i fråga om *reglering för allmän flottning* uti följande vattendrag:

	Beräknad kostnad. Kronor.
Kjesselfven, Greån, Yxsjöelfven m. m. i Jernskogs, Elgå och Glafva socknar	5,995 67
Norselvens vattendrag från Frykensjöarna till Venern	14,000 00
Vattendraget från och med Ösjön genom Gatuvattnet öfver Jernsjön och derifrån genom Snarkilselven till Öster-Silen	15,700 00
Vattendraget från Utgård-sjön vid gränsen mot Norge förbi Säboda till Glafs-fjorden i Jösse härad jemte bivattendrag från Stora Eken, Mangen och Trehörningen till Vasbotten samt från Nord-sjön och Rök-öken till Bergsjön	77,750 00
Ufåns vattendrag från och med Holmsjödammen i Dalarne jemte bildöden till Klarelfven	36,161 46

Af dessa har förstnämnda vattendrag, för hvilket jemväl flottningsreglemente under perioden faststälts, blifvit till allmän flottning upplätet; beträffande de öfriga hafva regleringarna uppehållits genom att antingen ofvannämnda utslag eller seder-

mera meddelade utslag angående flottledernas afsyning och reglementens fastställelse blifvit öfverklagade. Af liknande skäl hafva ej heller Tåsa elf, Rottna elf och Bada elf, om hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat utslag under föregående period, ännu blifvit reglerade. Deromot hafva i förra femårsberättelsen oförmälda Barlingshultselven och Sanda-elfven blifvit under perioden till allmän flottning upplätta. Frågan om reglering af Vikselven synes hafva förfallit.

C) *Sjöfart och handel.* Enligt Kungl. Kommerskollegii årsberättelser var antalet inom Vermlands län af de till in- och utrikes sjöfart använda *handelsfartyg* om 20 ton och derutöver år 1895 84 segel- och ångfartyg om tillhopa 8,403 ton och år 1900 35 segelfartyg om 1,920 ton och 57 ångfartyg om 7,839 ton.

I likhet med hvad i föregående femårsberättelser egt rum, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beträffande *införseln* storlek af från utrikes ort till Karlstad införda och tullbehandlade varor lemna följande, från Karlstads tullkammare inkomna *tabell Nn.*

Tab. Nn.

Till Karlstad från utrikes ort införda hufvudsakliga varor åren 1896—1900.

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.		År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Bomull, färgad o. ofärgad kg.	213	519	154	20	2,869	Talg kg.	39,774	15,616	26,612	3,478	4,966
Brännvin och sprit:						Tjerna och järnbärna . . .	30	—	—	190	440
på fat: af öad etc. . . liter	118	2,819	2,188	3,294	5,053	Tobak, oroblad, blad och stjck	293,215	656,811	350,262	399,211	478,441
arrak	4,915	2,803	3,547	3,537	5,436	Superfosfat	—	—	—	121,527	73,580
rom	767	726	1,529	432	432	Kött, alla slag	10,668	4,348	2,161	1,740	1,542
konjak	5,943	6,899	12,558	15,910	15,023	Maskiner, redskap och verktyg, ej spec. (ej ång- och symmaskiner) kr.	169,614	321,424	265,535	411,082	332,503
på andra kärl, allaslag . .	105	677	661	178	219	Metaller, jern och stål:					
Fisk, salt, torr etc.:						tack- och ballastjern . kg.	17,500	145,740	169,785	524,429	529,778
sill kg.	1,911,761	2,314,382	2,112,489	1,656,990	1,654,412	jernvägsakener	216	104,047	450	16,190	—
sej	244,634	197,262	323,316	159,342	231,676	stångjern	4,612	6,017	41,145	142,819	12,614
Fläsk, alla slag	937,447	78,716	192,370	224,682	88,515	Oljor, fossila etc., renade . .	770,123	629,742	407,758	244,144	281,721
Gödningsämnen, ej spec. . .	243,797	251,859	140,185	20,262	4,500	Ost, alla slag	4,246	20,470	632	1,008	1,057
Hudar och skinn, ej pels- verk, oberedda	290,625	375,966	371,492	339,431	305,073	Papper, alla slag	354,705	461,591	5,217	5,377	3,531
Kaffe	339,587	251,668	261,023	153,925	148,312	Pappersmassa:					
Kreatur:						kemisk, torr	10,000	40,489	55,500	241,126	268,000
hästar, alla slag nt.	451	449	339	422	589	våt	—	—	—	96,400	310,000
nöt	22	14	56	14	18	mekanisk, torr	—	—	10,000	11,000	—
får	6	3	4	4	13	våt	—	—	200	—	100,000
svin	130	43	17	53	28	Salt, kok-, alla slag . . . hl.	3,125	3,420	7,500	2,157	1,541
kg.	1,142	568	150	359	488	Smör, naturligt kg.	473	7,162	55	14	11
Socker, raff., alla slag . .	2,919	72	898	858	1,486	konstgjordt	364,108	308,069	122,589	227,894	291
Sirup och melass	7,857	23,711	30,713	6,244	8,178	Ull, ofärgad och färgad . .	13,216	13,303	10,245	3,746	3,489
Spanmål:						Vin, på fat	5,762	6,498	6,833	8,428	9,097
omalen, hvete	9,602	6,437	—	325	465	andra kärl liter	1,175	1,296	1,250	1,151	1,083
korn	751	35,566	40,725	1,031	155	Väfnader:					
majs	—	—	1,080	6,844	1,704	siden-, alla slag . . . kg.	134	393	491	1,005	601
råg	564,293	18,365	8,031	685,116	459,576	ylle-,	285,372	250,642	28,899	21,971	20,732
malen, hvitemjöl	94,306	43,954	250,802	257,200	182,561	bomulle-,	411,180	432,217	17,013	14,350	14,652
rågmjöl	226,667	162,287	136,567	189,868	174,706	linne-,	3,916	4,957	5,065	4,916	3,392
Stenkol och koks hl.	25,148	35,709	59,601	66,088	45,707						

De till Karlstads stad influtna *tolagsmedlen* hafva utgjort:

År 1896	27,036-24 kronor.
» 1897	28,665-89 »
» 1898	30,343-78 »
» 1899	30,894-17 »
» 1900	29,305-63 »

eller tillhoppa 146,245-71 kronor, utgörande i medeltal per år 29,249 kronor 14 öre mot 23,065 kronor 75 öre under föregående period. Om användandet af ifrågakvarande medel, som under den nu gångna perioden tagits i anspråk hufvudsakligen till gatuförbättringar och till amortering af stadens fonderade skuld, afgifves särskild redovisning till Kungl. Kommerskollegium.

För trafik och inkomster vid *Karlstads hamn* redogöres i efterföljande *tabell Oo*. Till jämförelse får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ur föregående femårsberättelse anteckna, att

hamnen år 1895 anlöpdes af 220 pråmar, 142 segelfartyg och 469 ångfartyg samt att hamnafgifterna det året uppgingo till 21,518 kronor.

Trafiken och inkomsterna vid *Kristinehamns hamn* under perioden framgå af *tabell Pp*. Under år 1895 anlöpdes denna hamn af 419 segelfartyg och 198 ångfartyg; hamnafgifterna samma år utgjorde 22,368 kronor 89 öre.

Antalet *handlande*, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe, utgjorde, enligt Kommerskollegii berättelser, under sista året af föregående period 786, deraf 71 kvinnor, med en betjening af 369 män och 70 kvinnor samt uppgick år 1900 till 903, deraf 89 kvinnor, med en betjening af 447 män och 112 kvinnor. Den bevilling, som påförts dylika handlande inom länet och som år 1895 utgjorde 1,062,519 kronor, uppgick år 1900 till 1,594,339 kronor, hvaraf belöpte sig på Karlstad 506,487 kronor, på Kristinehamn 166,634 kronor, på Filipstad 117,099 kronor, på Sefle köping 38,050 kronor, på Arvika köping 79,350 kronor och på landsbygden 686,719 kronor.

Landthandeln, som fortfarande utöfvas i länets alla socknar, har under perioden tilltagit, och eger en stark omsättning rum bland dem, som utöfva dylik rörelse. Ur det hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förla handelsregister kan sålunda antecknas, att under perioden ej mindre än 572 nya firmor registrerats, under det 155 anmält, att de upphört med sin verksamhet. Tyvärr idkas landthandeln ej sällan af personer, som icke kunna anses besitta dertill nödiga insigter. Den stora konkurrensen mellan dem, som idka grosshandel, gör ock, att landthandlarna lättare än förr få kredit af dessa och derigenom förlidas att till skada både för dem och för sig sjelfva göra större skuldsättning, än deras rörelse i längden förmår bära.

Tab. Oo. *Trafik och inkomster vid Karlstads hamn åren 1896—1900.*

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
<i>Varutrafiken:</i>					
Trävaror, huggna . . . kbm.	53,492	78,825	72,019	97,994	116,998
sågade . . . »	27,805	32,478	44,999	57,781	60,606
ved och andra slag . . . »	7,431	5,795	10,933	9,226	19,290
Jernvaror, tackjern . . ton	450	470	844	434	576
gjutgods . . . »	78	61	24	25	31
jern, smidt o. valsadt . . . »	105	138	205	59	—
maskiner . . . »	84	384	190	145	91
andra slag . . . »	73	194	114	251	340
Spannmål, molen och gryn . »	2,240	1,856	2,303	2,965	2,658
omalen . . . »	524	510	661	565	887
Trämassa »	4,147	3,910	5,178	5,743	5,606
Foderämnen »	963	910	1,020	1,453	1,187
Gödningämnen »	618	690	606	569	618
Kol »	7,048	9,619	12,086	15,315	18,483
Kalk »	2,709	3,237	3,185	3,182	2,733
Soda och glaubersalt . . . »	340	820	1,136	1,048	643
Salt »	837	697	462	910	786
Tobak »	275	513	338	472	479
Svafvel »	413	683	971	711	150
Oljor »	199	511	569	568	775
Papper »	481	753	892	724	1,402
Tegel »	2,033	4,303	2,628	3,276	2,227
Cement »	391	280	313	494	585
Diverse »	4,157	3,996	6,718	7,963	7,876
<i>Fartygstrafiken:</i>					
Pråmar »	308	672	604	767	946
Seglare »	162	255	183	220	225
Ångare »	530	507	561	1) 1,296	700
Upphördens hela belopp . kr.	21,561	24,825	27,655	32,947	31,449

1) Anledningen till den väsentliga ökningen är, att en hamnen flere gånger dagligen anlöpande ångslup för det året måtte mer än 10 registeren.

Tab. Pp. *Trafik och inkomster vid Kristinehamns hamn åren 1896—1900.*

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
<i>Varu- o. fartygstrafiken:</i>					
Trävaror kbm.	87,893	79,643	101,069	90,435	91,191
Stenkol kg.	17,953,100	15,777,700	19,096,900	25,021,700	22,252,100
Stångjern och skrot . . . »	5,532,950	4,443,294	3,289,526	5,901,413	4,291,802
Tackjern »	5,161,220	7,714,570	11,250,587	9,369,729	3,021,182
Malm »	1,895,200	4,720,910	4,091,100	1,574,400	3,244,300
Fartyg, seglande . . . st.	498	461	465	402	418
ångfartyg . . . »	194	183	254	251	245
<i>Afgifter för trafiken:</i>					
Trävaror kr.	4,262-07	3,945-73	5,019-82	4,490-94	4,459-56
Stenkol »	1,795-31	1,577-77	1,996-69	2,592-17	2,225-21
Stångjern och skrot . . . »	3,276-09	2,708-33	2,085-27	3,691-18	2,618-88
Tackjern »	1,992-24	1,512-91	2,259-17	1,811-91	604-23
Malm »	107-76	268-86	239-18	81-32	165-80
Spannmål, mjöl, specierier och diverse . »	9,156-44	9,988-95	11,558-87	12,164-13	10,290-52
Fartyg, seglande . . . »	2,235-55	2,114-65	2,251-60	1,869-50	1,965-35
ångfartyg . . . »	1,038-74	984-45	1,158-10	1,128-61	1,493-15
Summa kr.	23,064-19	23,111-65	26,760-70	28,143-13	24,772-67

Tillstånd att idka *gårdshandel* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden lemnat år 1896 till 110, år 1897 till 105, år 1898 till 104, år 1899 till 101 och år 1900 till 109 personer. Tillstånden hafva allenast afsett handel med varor utaf inhemsk tillverkning.

Beträffande *försäljningen af brännvin* och andra spirituösa drycker har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i tabell Qq (sid. 43) sammanfört uppgifter om antal försäljningstillfällen, erlagda för-

säljningsavgifter och dessa avgifters fördelning. Af tabellen framgår, att försäljningen, för hvilken under försäljningsåret 1894—1895 de erlagda avgifterna uppgingo till sammanlagt 272,033 kronor, under perioden varit stadd i betydande tillväxt. Siffrorna gifva i sin mån stöd åt hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förut i denna berättelse anført rörande dryckenskapens tilltagande, helst jemväl maltdrycksförsäljningen under perioden lärer hafva icke obetydligt ökats.

5. Kameralförhållanden.

I tabell 3 lemnas summarisk redogörelse för hemman och lägenheter å landet, deras kamerala natur och bruksdelar jemte taxeringsvärden äfvensom för städernas jordar, hus och tomter m. m. år 1900.

Under femårsperioden hafva följande hemman blifvit *omfördade från frälse- till skattenatur*, sedan deras räntor blifvit för statsverkets räkning inlösta:

$\frac{2}{10}$	mantal af Bergejö	n:r 1	om $\frac{1}{2}$	mantal i Varnums socken,
$\frac{1}{2}$	»	Svenserud	n:r 1	» $\frac{1}{2}$ » Ölme »
$\frac{1}{2}$	»	Skårebol	n:r 1	» i Stora Kils socken,
$\frac{3}{4}$	»	Rudstorp	n:r 1	» » » »
$\frac{1}{2}$	»	Ekebol	n:r 1	» » » »
$\frac{1}{2}$	»	Erikstad	n:r 1	» » » »
$\frac{10}{100}$	»	af Illberg	n:r 1	om 1 mantal i Stora Kils socken,
$\frac{1}{4}$	»	Skommla	n:r 1	» i Stora Kils socken,
$\frac{1}{2}$	»	Ånåntu	n:r 1	» » » »
$\frac{1}{4}$	»	Fjell	n:r 1	» Frykeruds »
1	»	Östra Glänc	n:r 1	» » » »
$\frac{3}{4}$	»	af Engebäck	n:r 1	om 1 mantal i Grafva socken,
$\frac{1}{4}$	»	Jonshol	n:r 1	» i Boda socken,
$\frac{1}{4}$	»	Elganis	n:r 1	» Väse »
$\frac{1}{4}$	»	Silkestorp	n:r 1	» » » »
$\frac{1}{2}$	»	Bårum	n:r 1	» Nors »
1	»	Södra Sjole	n:r 1	» » » »
$\frac{17}{100}$	»	af Källerud	n:r 1	om 1 mantal i By socken,
$\frac{1}{4}$	»	Tängen	n:r 1	» i Nedre Ulleruds socken,
$\frac{2}{5}$	»	af Bonserud	n:r 1	om $\frac{1}{2}$ mantal i Öfre Ulleruds socken,
$\frac{21}{100}$	»	» Östra Deje	n:r 1	» 1 » » Nedre Ulleruds »
$\frac{1}{2}$	»	Edsgatan	n:r 1	» i Karlstads socken.

Sammanlagda mantalet af skatteköpta hemman utgjorde alltså 10 $\frac{23}{114}$.

Följande hemman och lägenheter hafva blifvit *för kronans räkning* under perioden *försälda* i enlighet med deroi meddelade nädiga beslut:

	Nådiga brevfets datum.	Köpe- skilling. Kronor.
Tolerdstorp n:r 1 om $\frac{29}{100}$ mantal, f. d. kompaniechefsboställe	$\frac{10}{2}$ 1895	6,200
Östra Kurr n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal, f. d. fanjunkarboställe . . .	$\frac{1}{2}$ 1895	8,455
Vestra Torp n:r 1 om $\frac{2}{5}$ mantal, f. d. furirboställe	$\frac{24}{1}$ 1896	8,000
Stordalen n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, f. d. furirboställe	$\frac{21}{1}$ 1896	7,000
Angunerud n:r 1 om $\frac{29}{100}$ mantal, f. d. furirboställe	$\frac{22}{2}$ 1896	11,000
Norra Välsäter n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal, f. d. sergeantsboställe . .	$\frac{1}{2}$ 1896	6,000

	Nådiga brevfets datum.	Köpe- skilling. Kronor.
Södra Välsäter n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, f. d. fanjunkarboställe . .	$\frac{1}{2}$ 1896	10,135
Åstenskog n:r 1 om $\frac{17}{100}$ mantal, f. d. kompaniechefsboställe . .	$\frac{26}{2}$ 1896	12,600
Solvik n:r 1 om $\frac{9}{100}$ mantal, f. d. lönsmansboställe	$\frac{6}{11}$ 1896	6,300
Skallen vid Karlstads stad, f. d. hospitaljord	$\frac{26}{2}$ 1897	5,000
Stommen n:r 1 om 1 mantal, f. d. fanjunkarboställe	$\frac{2}{12}$ 1897	22,000
Strand n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal, f. d. regementskrivareboställe . .	$\frac{22}{4}$ 1898	34,000
Strandungen, en kyrkoäng afsöndrad från föregående	$\frac{22}{4}$ 1898	1,725
Bergerud n:r 1 om 1 mantal, f. d. sergeantsboställe	$\frac{19}{2}$ 1899	12,000
Kopperud n:r 1 om $\frac{479}{1000}$ mantal, f. d. piparboställe	$\frac{20}{12}$ 1899	3,000

Sälunda hafva försälda 13 kronohemman och 1 kronojord för tillhopa 153,415 kronor.

Kronoparkernas antal har, såsom förut i denna berättelse under rubriken Skogshushållning finnes omförmäldt, på det sätt ökats, att *för statsverkets räkning inköpts* dels på grund af nådiga brevet den 10 maj 1889 för utvidgning af Annefors kronopark den till 10 öre skatt i hemmanet Tjusterby i Sunne socken hörande andel i utskogen Burskogen för en köpeskilling af 95 kronor, dels på grund af nådiga brevet den 8 december 1899 egendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kungsskogen med underlydande $\frac{1}{2}$ mantal Gräs, $\frac{1}{8}$ mantal Björnfallat, $\frac{1}{8}$ mantal Hedås, $\frac{1}{8}$ mantal Gäddtjern, skattlagda borgstorp Qvarnfallet, $\frac{1}{8}$ mantal Stora Elgsjön, $\frac{5}{12}$ mantal Harzenstorp, skattlagda bergstorp Kalkällhult och Kulleråsen, inom Lungsunds socken, $\frac{5}{14}$ mantal Gräsbäcken och $\frac{1}{8}$ mantal Borsheden och Sjögerås, inom Ölme socken, samt $\frac{1}{8}$ mantal Sorbedalen, $\frac{23}{24}$ mantal Björkbron jemte Hammartegen, i Väse socken, för en köpeskilling af 277,000 kronor, dels ock på grund af nådiga brevet den 16 november 1900 egendomarna $\frac{1}{4}$ mantal Vassgårda, $\frac{1}{8}$ mantal Emtfalla, $\frac{1}{4}$ mantal Emten, delar af hemmanen $\frac{1}{2}$ mantal Norra Høje, $\frac{7}{8}$ mantal Mellan Høje och 1 mantal Södra Høje samt den s. k. Vassgårda köpetraktsskog, belägna i Varnums socken, jemte i Örebro län belägna 1 mantal Qväggen med hytta och allmänningsskogar i Bjurtjärns socken, allt för en köpeskilling af 357,400 kronor.

Antalet *jordafsöndringar*, som varit föremål för Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes åtgärd under femårsperioden, har varit 396, sälunda fördelade: 1 år 1896, 18 år 1897, 85 år 1898, 134 år 1899 och 158 år 1900. Af ifrågakvarande jordafsöndringar hafva 7 stycken tillkommit för upplåtande af jordområde till plats för skolhus, begravningsområde, anhaltstation vid jernväg samt vägonläggning. I jemförelse med de i näst-

föregående femårsberättelse meddelade uppgifter rörande afsöndringsförhållandena utgåra förenämnda siffror en betydande stigning i antalet, men då enligt den före år 1897 gällande lagstiftning afsöndringar icke för lagfarts vinnande behöfde underställas Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning, kan någon jemförelse i afseende å antalet före nämnda år inom länet skedda afsöndringar ej uppställas.

Sammanräknade *fastighetstaxeringsvärdet* för länet utgjorde enligt bevilningssammandragen:

År 1896	164,804,900 kr.,	hvaraf bevilningsfria	11,698,800 kr.
» 1897	166,065,800 »	»	11,786,100 »
» 1898	173,306,400 »	»	12,181,700 »
» 1899	175,638,100 »	»	12,234,000 »
» 1900	178,430,100 »	»	12,805,500 »

Tab. Qq. *Försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker i Vermlands län åren 1896—1900.*

Försäljnings- år.	Antal rättigheter till				Erlagda försäljningsavgifter, kronor.					
	minut- hand- del.	utskänkning.			A f b o l a g.					
		Overskotta till bolag.	Ständign. Overskotta till bolag.	Med burskapp eller privilegium.	Tillhörliga.	Betin- gade avgifter.	Vinst- medel.	För upp- lävna rättig- heter.	Af andra.	Summa.
1895—1896.										
I städerna ¹⁾ .	3	16	—	8	30,750	276,130	1,200	1,163	309,243	
Å landet . .	—	—	1	3	—	—	—	4,118	4,118	
Summa	3	16	1	11	30,750	276,130	1,200	5,281	313,361	
1896—1897.										
I städerna ¹⁾ .	3	16	—	8	30,750	310,711	1,200	1,050	343,711	
Å landet . .	—	—	1	3	—	—	—	2,603	2,603	
Summa	3	16	1	11	30,750	310,711	1,200	3,653	348,314	
1897—1898.										
I städerna ¹⁾ .	3	14	—	6	30,750	354,986	1,200	712	387,648	
Å landet . .	—	—	1	3	—	—	—	2,615	2,615	
Summa	3	14	1	9	30,750	354,986	1,200	3,327	390,263	
1898—1899.										
I städerna ¹⁾ .	4	14	—	5	11,700	391,640	1,200	787	405,327	
Å landet . .	—	—	1	3	—	—	—	3,364	3,364	
Summa	4	14	1	8	11,700	391,640	1,200	4,151	408,691	
1899—1900.										
I städerna ¹⁾ .	4	13	—	5	11,700	443,471	—	787	455,958	
Å landet . .	—	—	1	4	—	—	—	4,335	4,335	
Summa	4	13	1	9	11,700	443,471	—	5,122	460,293	

Försäljningsår.	Disposition af försäljningsavgifterna.						
	Stats- kon- toret.	Städer.	Lands- kom- muner (di- rekt).	Hushäll- nings- sällska- pet (direkt).	Lands- tinget (direkt).	Provi- sioner.	Summa. Kronor.
1895—1896 . .	61,725	151,319	2,877	31,273	62,517	590	313,361
1896—1897 . .	68,605	171,556	1,768	31,613	69,124	618	346,314
1897—1898 . .	77,375	198,496	1,827	38,948	77,896	781	390,263
1898—1899 . .	80,903	202,258	2,350	40,788	81,575	817	408,691
1899—1900 . .	91,009	227,523	3,028	45,957	91,875	921	460,293

¹⁾ Inräknadt köpingarna.

Taxeringsvärdena uppgingo sammanräknade till följande be-
lopp i kronor:

År.	Jordbruks- fastighet.	Annan fastighet.	Kommuners, menig- heters m. fl. fastigheter.
1895	117,726,500	36,656,450	8,080,200
1900	123,172,100	46,210,500	9,047,500

Under femårsperioden har således jordbruksfastigheternas taxeringsvärde ökat med 5,445,600 kronor, värdet å annan fastighet med 9,554,050 kronor och värdet å fast egendom, tillhörig kommuner, menigheter m. fl. med 967,300 kronor.

Rörande egendomar af *judekommisnatur* samt egendomar *tillhörande inhemska aktiebolag och främmande maktens under-
sätar* lemnas upplysningar i tabellerna 4, 5 och 6.

Följande hemman hafva undergått *ny ordinarie rotering*, nämligen:

- $\frac{1}{4}$ mantal Södra Svanshol nr: 1 i Rudskoga socken.
- $\frac{1}{8}$ » Bockäsen nr: 1 i Ölme socken.
- $\frac{1}{8}$ » Södra Näs nr: 1 i Frykeruds socken.
- $\frac{1}{4}$ » Orrretorp nr: 1 i Nedre Ulleruds socken.
- $\frac{69}{100}$ » af Angzonnerud nr: 1 om $\frac{1}{2}$ mantal i Långseruds socken.
- $\frac{230}{1000}$ » af Tolerendstorp nr: 1 om $\frac{1}{2}$ mantal i Grafva socken.
- $\frac{1}{4}$ » Östra Kurr i Väse socken.
- $\frac{17}{100}$ » af Åstenskoz nr: 1 om 1 mantal i Långseruds socken.
- $\frac{1}{8}$ » Stordalen nr: 1 i Stafväs socken.
- $\frac{1}{8}$ » Södra Valsäter nr: 1 i Stora Kils socken.
- $\frac{1}{4}$ » Norra Valsäter nr: 1 i Stora Kils socken.
- $\frac{2}{8}$ » Vestra Torp nr: 1 i Grafva socken.
- 1 » Stammen nr: 1 i Ny socken.
- $\frac{1}{2}$ » Strand nr: 1 i Långseruds socken.

För den verksamhet, som under perioden utvecklats i och för bestyret med lokalförvaltningen af länets *kronodomäner*, hvilka vid 1900 års slut uppgingo till ett antal af 51 med ett taxeringsvärde å jordbruksfastighet af 1,261,500 kronor och å annan fastighet af 21,000 kronor, lemnas följande redogörelse:

	1896. 1897. 1898. 1899. 1900.				
	Antal egendomar.				
Auktioner hafva hållits för utarrendering af	6	4	—	2	—
Do do do för försäljning af	5	4	6	—	1
Arrendouppekattningar hafva skett å	3	2	3	1	1
Laga af- och tillträdesnyer samt laga syner af annan orsak hafva förrättats å	6	8	7	8	10
Besigtningar hafva hållits å	4	5	4	9	11

Kronans inkomst inom länet af utarrenderade kronodomäner uppgick enligt 1895 års landsboksräkenskaper till 39,986 kronor 13 öre och enligt 1900 års samma räkenskaper till 35,027 kronor.

Beträffande *Landstingets finanser* hänvisas till efterföljande tabell för år 1900:

Inkomster:	
Räntor	1,731 ⁸⁴ kr
Landstingskatt	55,853 ⁶⁷ »
Sjukvårdsavgift	46,871 ⁷² »
Utakännings- och minuteringsavgifter	112,640 ⁰² »
Lego-avgifter	86,815 ⁸⁰ »
Öfriga inkomster	3,058 ¹⁶ »
Summa inkomster 256,074 ⁵¹ kr.	

Under året ökad värde å Landstingets tillhörigheter vid årets slut	28,144 ⁸² kr.
Län upptagna under året och förakott af vederbörande förvaltare	22,103 ⁸⁵ »
Skulder vid årets slut	85,103 ³⁵ »

Utgifter:	
För befrämjande af insättningar i sparbanker m. m.	146 ³² kr.
Hälsa- och sjukvård	211,167 ¹⁷ »
Undervisning, deraf 17,745 ⁴⁸ kronor till uppfostringsanstalter för blinda, döfstumma, idioter och vanskrädlade barn, 1,800 kronor till folkhögskolor, 4,000 kronor till bildande af lärare och lärarinnor	24,878 ⁸¹ »
Jordbruk och binärningar	18,267 ⁷⁰ »
Allmän ordning och säkerhet	800 ⁰⁰ »

Förvaltningskostnader	6,467 ⁵⁸ kr.
Räntor å län	3,907 ⁵⁰ »
Afakrifning å tillhörigheter	5,218 ²⁷ »
Betalning å län	7,494 ⁷⁵ »
Summa utgifter 277,248 ¹⁰ kr.	

Tillgångar vid årets slut:	
Fastigheter och inventarier	671,203 ⁰⁶ kr.
Fordringar etc.	55,442 ⁰⁵ »
Summa tillgångar 726,645 ¹⁰ kr.	
Hvaraf: Landstingets egna	108,073 ⁴⁴ kr.
länslasarettens och kurhusens	618,571 ⁶⁶ »

Under åren 1896, 1897 och 1898 har någon *landstingskatt* icke behöft uttaxeras, deremot uttogs sådan år 1899 till ett belopp af 58,709 kronor 97 öre och år 1900 till ett belopp af 60,012 kronor 77 öre med 25 öre för hvarje krona bevilning af fast egendom och inkomst af kapital eller arbete.

Under åren 1896—1900 hafva *kommunala län*, afsedda att betalas på längre tid än 2 år, blifvit på grund af Eders Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd upptagna till den omfattning, som *tabell I* (sid. 45) utvisar.

Beträffande laga skiften och hemmansklyfningar samt *landtmäteriväsendet* i öfrigt inom länet får eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigt hänvisa till Landtmätorstyrelsens årliga berättelser.

6. Politi.

A) *Undervisningsväsendet*. Liksom under föregående period utgöras de *allmänna läroverken* inom länet af ett högre och tre lägre. Om hvardera af dessa får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande lemna följande upplysningar.

Karlstads högre allmänna läroverk har fortfarande vetat att häfda det goda anseende och det stora förtroende läroverket sedan länge egt. Enligt de årligen utkommande redogörelserna för de allmänna läroverken inom stiftet utgjorde dess lärjungeantal:

	Vårterminen.	Hösterminen.
År 1896	374	408
» 1897	412	405
» 1898	391	413
» 1899	409	413
» 1900	401	420

I medeltal har lärjungeantalet sålunda utgjort 405 och visar sålunda, vid jämförelse med föregående period, då medeltalet var 380, en tendens till ökning.

Af läroverkets egna lärjungar hafva vid de årliga maturalitetsexamina förklarats mogna:

	Klassiska linien.	Reala linien.	Summa.
År 1896	18	4	17
» 1897	8	10	18
» 1898	16	7	23
» 1899	17	9	26
» 1900	15	6	21

Läroverkets stipendiifunder, hvilka redovisas i *tabell 7*, hafva under perioden ökad med »C. A. Fahlgrens fond» å 5,800

kronor, hvaraf räntan enligt donators, boktryckaren C. A. Fahlgrens testamentariska förordnande af den 24 februari 1895 skall »å årsexamina eller avslutningar i form af stipendier eller premier tilldelas lärjungar vid läroverket, som deraf må vara förtjente». Summan af stipendier, premier och understöd, som under åren 1896—1900 utdelats, utgör 20,044 kronor 75 öre, deraf i stipendier 16,669 kronor.

Läroverkets byggnader hafva under perioden undergått rätt betydande reparationer. De flesta salarna hafva omsetts och om-målats, den gamla läroverksbyggnadens yttre restaurerats samt nytt kemrum och undervisningsrum för naturhistoria er inrättats.

Till belysande af läroverkets ekonomiska förhållanden har afgifvits följande redogörelse för dess kassors ställning år 1900:

Kassor.	Debet.			Kredit.		
	Rehällning den 1/1 1900. Kronor.	Inkomster. Kronor.	Skuld d. 31/12 1900. Kr.	Skuld d. 1/1 1900. Kr.	Utgifter. Kronor.	Rehällning den 31/12 1900. Kronor.
Byggnadsfonden	2,416 ⁹⁹	3,722 ²³	—	—	4,367 ¹⁷	1,772 ⁰⁵
Ljus- och vedkassan	9,114 ⁶⁵	5,101 ⁰⁰	—	—	5,950 ³¹	8,265 ³⁴
Biblioteks- och materialkassan	1,379 ⁸⁰	2,881 ⁴⁰	—	—	2,300 ⁷⁰	1,963 ⁵⁰
Premie- och fattigkassan	787 ⁵⁴	452 ⁵¹	1 ³⁵	—	476 ⁸⁰	764 ⁰⁰
Nya bibliotekskassan	11,924 ⁶²	741 ⁹²	—	—	582 ⁰²	15,084 ⁵²
Summa	25,623 ⁶⁰	12,902 ⁰⁶	1 ³⁵	—	13,677 ⁰⁰	27,850 ⁰¹

Kristinehamns lägre allmänna läroverk (femklassigt) har under perioden besökts af följande antal lärjungar:

	Vårterminen.	Hösterterminen.
År 1896	83	92
» 1897	90	88
» 1898	87	97
» 1899	93	101
» 1900	102	100

Medeltalet har sålunda varit 93. Några nya stipendiifonder hafva under perioden icke tillkommit. I stipendier, premier och understöd hafva under åren 1896—1900 utdelats 1,835 kronor 95 öre, deraf i stipendier 1,202 kronor 50 öre.

För läroverkets kassors ställning år 1900 har lemnats följande redogörelse:

Kassor.	Debet.			Kredit.		
	Behållning den 1/1 1900. Kronor.	Inkomster. Kronor.	Skulden 31/12 1900. Kronor.	Skulden 1/1 1900. Kronor.	Utgifter. Kronor.	Behållning den 31/12 1900. Kronor.
Byggnads-fonden . . .	442 72	478 13	633 91	790 00	603 91	161 15
Ljus- och vedkassan .	252 66	1,325 55	13 12	—	1,390 97	200 36
Biblioteks- och materialkassan	214 28	761 91	—	—	544 33	461 86
Premie- och fattigkassan	422 61	94 72	—	—	110 00	406 76
Summa	1,361 70	2,690 61	647 03	790 00	2,619 21	1,230 13

Tab. Rr. Uptagna kommunala lån i Vermlands län åren 1896—1900.

Nådiga brefvets datum.	Kommunens namn.	Lånets belopp i kronor.	Det ändamål, för hvilket lånet upptagits.
21/12 1895	Nyed	4,000	Ladngårdsbyggnad vid kyrkoherdeboställe.
7/2 1896	»	27,800	Inrättande af fattiggård 13,500 kr., tinghusbyggnad 14,400 kr.
15/5 »	Karlstads stad . . .	526,000	Konvertering af äldre län.
25/9 »	Rümen	35,000	Inrättande af fattiggård.
9/10 »	Öfre Ullerud	40,000	» » »
11/12 »	Ölme	5,000	Skolhusbyggnader.
10/12 »	Stafnäs	5,000	»
2/4 1897	Bro	16,000	Uppförande af fattigstuga 2,000 kr., återstoden för konvertering af äldre län.
21/5 »	Nor	30,000	Inrättande af fattiggård.
20/5 »	Filipstads stad . . .	175,000	Byggnad af vatten- och afloppsledning samt onluande af brandväsen.
6/5 1898	Töcksmark	8,000	Skolhusbyggnad.
12/6 »	Kåla	25,000	Inrättande af fattiggård.
4/11 »	Östra Emtervik . . .	11,000	Öfvertagande af skolhusbyggnads- skyldigheten från skolornarna.
27/1 1899	Hammarö	5,000	Ordnande af fattiggård.
10/3 »	Blomskog	12,000	Skolhusbyggnader.
22/3 »	Grafva	40,000	»
2/9 »	Kristinehamns stad	300,000	Anläggning af vatten- och afloppsledning.
22/3 1900	Sunne	20,000	Skolhusbyggnader.
6/4 »	Nedre Ullerud . . .	12,000	»
27/4 »	Östmark	15,000	Inköp af fattiggård.
25/5 »	Treta	2,000	Reparation af kyrka.
27/7 »	Gillberga	60,000	Inrättande af fattiggård.
»	Nedre Ullerud . . .	53,000	» » »
2/8 »	Ek-lärad	20,000	Inköp af komministerboställe.
27/10 »	Frykände	15,000	Skolhusbyggnader.
»	»	10,000	Gäldande af skuld å boställ-köp.
»	Hvitsand	18,000	Skolhusbyggnader.
9/11 »	Lysvik	20,000	Reparation af kyrka.

Filipstads lägre allmänna läroverk har med ingången af läsåret 1897—1898 för en tid af tre år utvidgats till femklassigt, hvilken utvidgning sedermera förnyats för ytterligare tre läsår. Denna anordning har möjliggjorts genom anslag från Filipstads stad samt Filipstads sparbank. Lärjungantalet under perioden har utgjort:

	Vårterminen.	Hösterterminen.
År 1896	60	56
» 1897	57	67
» 1898	66	63
» 1899	62	73
» 1900	71	70

Lärjungarnes antal har sålunda utgjort i medeltal 64. Läroverkets stipendiifonder hafva under året ökat med Makarne Bergs stipendiifond, omförd i tabell 7. Dessutom har tillkommit en mindre donation, den s. k. musikkassan, afsedd att användas till musikens befrämjande inom skolan enligt läroverkskollegiets närmare bestämmande. Summan af stipendier, premier och understöd under åren 1896—1900 har utgjort 3,130 kronor 27 öre, förutom af anonym gifvare skänkta 25 kronor årligen. I stipendier hafva utgått 2,095 kronor 27 öre.

De ekonomiska förhållandena vid läroverket belysas af följande tablå:

Kassor.	Debet.			Kredit.		
	Behållning den 1/1 1900. Kronor.	Inkomster. Kronor.	Skulden 31/12 1900. Kronor.	Skulden 1/1 1900. Kronor.	Utgifter. Kronor.	Behållning den 31/12 1900. Kronor.
Byggnads-fonden . . .	1,270 37	575 39	1,800 00	1,800 00	124 65	1,725 91
Premie- och fattigkassan	279 24	81 89	21 12	175 00	71 59	138 63
Biblioteks- och materialkassan	3,174 89	780 94	—	—	785 69	3,469 95
Ljus- och vedkassan . .	1,575 59	744 19	—	—	779 76	1,542 99
Reparations-räntefonden	23,975 91	916 42	—	—	610 94	21,281 39
Musikkassan	110 25	4 81	20 00	—	29 99	115 06
Summa	30,635 25	3,102 67	1,841 12	1,975 00	2,380 59	31,277 33

Vid *Arvika lägre allmänna läroverk*, som på Arvika köpings bekostnad höstterminen 1897 utvidgades med en 4:de klass och höstterminen 1898 med en 5:te klass, har lärjungeantalet varit följande:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1896	47	57
» 1897	54	75
» 1898	78	99
» 1899	100	110
» 1900	112	118

Medeltalet har sålunda utgjort 84. Läroverkets stipendiefonder hafva under perioden icke ökats. Summan af stipendier, premier och understöd, som under åren 1896—1900 utdelats, utgör 609 kronor 50 öre, deraf stipendier 84 kronor.

Läroverkets ekonomiska förhållanden framgår af följande redogörelse för läroverkets kassors ställning år 1900:

Kassor.	Debet.			Kredit.		
	Behållning d. 1/1 1900.	Inkomster.	Skuld den 31/12 1900.	Skuld den 1/1 1900.	Utgiffter.	Behållning den 31/12 1900.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Byggnadsfonden	405-92	525-12	—	—	220-80	710-24
Ljus- och verkssan	3-54	796-50	—	—	760-44	39-60
Biblioteks- och materialkassan	331-38	814-15	—	—	857-29	318-24
Premie- och fattighuskassa	43-90	117-50	—	—	119-25	42-15
Summa	784-74	2,283-27	—	—	1,957-78	1,110-23

Folkskollärareseminariet i Karlstad har under perioden fortsatt genomförandet af den i nådiga kungörelsen den 16 november 1894 föreskrifna undervisningsplan, och har densamma från och med läsåret 1898—1899 tillämpats i seminariets alla klasser.

De närvarande lärjungarnes och de utexaminerades antal har varit följande:

År	Närvarande.		Utexaminerade.
	Vårterminen.	Höstterminen.	
År 1896	95	98	22
» 1897	94	95	21
» 1898	95	96	23
» 1899	95	89	28
» 1900	89	98	20

Sammanlagda antalet närvarande utgjorde alltså 944 och utexaminerade 114, utvisande således ett medeltal närvarande hvarje termin af 94 och ett medeltal utexaminerade af 23.

Antalet inträdessökande och antagna har varit:

År	Inträdesökande.	Antagna.
År 1896	60	28
» 1897	61	25
» 1898	59	26
» 1899	48	22
» 1900	51	29

Till stipendier åt eleverna hafva af statsmedel utgått följande belopp:

	Vårterminen.	Höstterminen.	Summa.
År 1896	3,338	3,290	6,628
» 1897	3,225	3,276	6,501
» 1898	3,236	3,195	6,431
» 1899	3,174	2,872	6,046
» 1900	2,903	3,312	6,215
Summa kronor	15,876	15,945	31,821

Lägsta stipendiet har utgjort 20 kronor, det högsta 55 kronor. Dessutom har år 1897 till seminariet öfverlemnats ett belopp af 5,800 kronor, hvaraf räntan, jemlikt donators, framlidne boktryckaren C. A. Fahlgrens i förut omförmälda testamente gifna föreskrift, skall i form af premier eller stipendier tilldelas någon deraf förtjent lärjunge.

Seminarierets lärosalar hafva oaktadt ökningen i lärjungeantalet varit tillräckliga, men särskild samlingssal äfvensom slöjdlokal saknas ännu.

Småskollärarinneseminariet i Karlstad har under perioden fortsatt sin för länet välbehöfliga och gagnande verksamhet. Hvarje kurs fortgår fortfarande 12 kalendermånader, fördelade i tre någorlunda lika långa terminer. Från och med år 1899 har den årliga undervisningstiden ökats från 32 till 34¹/₂ veckor, hvaraf i regeln 17¹/₂ veckor koinna på vårterminen och 17 veckor på höstterminen. Hvar tredje termin mottagas efter skedd inträdespröfning nya elever, vanligen 30 till antalet. I den kurs, som började med höstterminen 1895, blefvo samtliga vid kursens slut kvarvarande 29 elever godkända. Uti nästa kurs, som omfattade året 1897 och vårterminen 1898, erhöilo jemväl 29 elever afgangsbetyg, och i påföljande kurs, som avslutades i december 1899, godkändes 28. Ny kurs började i januari 1900, och kvarstodo deri vid periodens slut 28 elever. I allmänhet hafva de utexaminerade rätt snart efter utgången från seminariet vunnit anställning som lärarinnor. Åt de båda vid seminariet fast anställda lärarinnorna utgår aföningen från och med år 1899 åt första lärarinnan med 1,500 kronor, hvarjeme för honne utverkats delaktighet i folkskollärarnes pensionsinrättning, och åt lärarinnan uti öfningskolan med 800 kronor, hvarjeme till tryggande af hennes ålderdom styrelsen från och med år 1896 årligen för hennes räkning insatt 100 kronor i lifrätteanstalt. För båda dessa lärarinnor har seminariet åtnjutit statsbidrag efter stadgade grunder under åren 1899 och 1900. För hvarje barn i öfningskolan upptages en terminsavgift af 10 kronor. I öfrigt bekostas läroanstalten af länets landsting, hvars anslag för ändamålet under åren 1896—1899 utgjort 4,400 kronor årligen och under år 1900, på styrelsens förslag, utgått med 4,000 kronor.

Vid *högre folkskolan i Sunne* har undervisning meddelats åt följande antal lärjungar, nämligen läsåret 1895—1896 åt 18, läsåret 1896—1897 åt 20, läsåret 1897—1898 åt 19, läsåret 1898—1899 åt 19 och läsåret 1899—1900 åt 15. Skolan har en ordinarie lärare, och utgår dennes aföning med 1,550 kronor årligen, hvaraf 1,500 kronor utgör årslön och 50 kronor ersättning för slöjdundervisning. Härförutom åtnjuter läraren bostad och vedbrand. I sång har, med undantag af läsåret 1899—1900, undervisning meddelats af klockaren i Sunne församling. Skolans styrelse utgöres fortfarande af nämnda församlings skolråd, och

skolan förfogar öfver ett kapital, som vid periodens slut uppgick till 5,722 kronor 21 öre.

Vid Vermlands läns folkhögskola och den dermed förenade landtmannaskolan i Molkom har under den gångna femårsperioden undervisningen fortgått efter samma plan, som vid skolornas öppnande blifvit fastställt. Med undantag af ett par ombyten af lärare vid folkhögskolan har ledningen varit densamma som vid slutet af föregående period.

Elevantalet har utgjort:

	Folkhögskolans manliga afdelning.	Folkhögskolans qvinliga afdelningen.	Landtmanna- skolan.
År 1896	26	33	9
» 1897	26	25	12
» 1898	38	23	10
» 1899	29	16	8
» 1900	27	23	11

Skolornas inkomster framgå af nedanstående tabell *Se*.

Förutom dessa inkomster, som användts till undervisningens upprätthållande och understöd åt mindre bemedlade elever, har folkhögskolan under perioden erhållit ett anslag af Karlstads sparbank af 5,000 kronor samt af enskilda personer inom provinsen omkring 950 kronor, hvilka medel användts till uppförande af lärarebostad och ekonomibyggnader samt en del nödiga reparationer å äldre byggnader.

För anskaffande af elevbostäder har under år 1900 öppnats en insamling, och lärer under nämnda år för ändamålet af kommuner och enskilda tecknats omkring 17,000 kronor, hvaraf 10,600 kronor öfverlämnats af en af skolans förra elever, J. Eriksson i Odenstad.

Folkhögskolans 25-åriga tillvaro firades år 1899 med en särskild högtidlighet, som nogsam t bar vittne om det stora och berättigade anseende, skolan tillvunnit sig så väl bland allmänheten som särskildt bland dem, hvilka der åtnjutit undervisning. Ur den vid festen afgifna redogörelsen torde här förtjena anecknas, att från skolans början der undervisats 693 manliga

och 175 qvinliga elever samt att 87 af länets kommuner der varit representerade.

Under somrarna 1896 och 1898 hafva vid skolan anordnats s. k. sommarkurser, hvilka vunnit stor anslutning, och är det att hoppas, att, när skolans bostadsförhållanden blifvit ordnade, dylika kurser ånyo kunna komma till stånd.

Folkskoleundervisningen i länet utvecklas fortfarande på ett tillfredsställande sätt. Under perioden hafva tre folkskoleinspektörer der varit anställda. Skoldistriktens antal utgör fortfarande 92, men de fasta skolornas antal har ökat från 233 till 296, under det de flyttande minskats från 421 till 331. Folkskolornas antal utgjorde:

	Vid periodens början.	Vid periodens slut.
Fasta folkskolor	129	154
Flyttande »	177	159
Fasta mindre folkskolor	28	43
Flyttande » »	15	19
Fasta småskolor	76	99
Flyttande »	229	203
Fortäntnings-skolor	137	180
Slöjdskolor för pojkar	212	249
» » flickor	—	92

Exakt uppgift på antalet slöjdskolor för flickor vid periodens början har ej kunnat erhållas; de flesta hafva emellertid tillkommit genom nädiga kungörelsen den 29 maj 1896. Ordnad undervisning i skolkök har under perioden egt rum i Karlstad och Kristinehamn. Bland nya tidsenliga skolhus förtjena att omnämnas de i Seffe, Forshaga och vid Liljedahls glasbruk.

Antalet lärare och lärarinnor vid länets folk- och småskolor, till hvilka lönstillkott under femårsperioden blifvit från landt-ränteriet utbetalda, samt lönstillkottens belopp framgå af tabell *Tt* (sid. 48).

Kommunernas intresse för folkundervisningen har på många sätt ådagalagts. Såsom ett uttryck derför torde och få räknas deras alltmer tilltagande sträfvan att sjelfva öfvertaga skolhus-

Tab. Ss. Vermlands läns folkhögskolas och landtmannaskolas inkomster åren 1896—1900.

	År 1896.		År 1897.			År 1898.			År 1899.			År 1900.			
	Folkhögskolan.		Folkhögskolan.		Folkhögskolan.		Folkhögskolan.		Folkhögskolan.		Folkhögskolan.		Folkhögskolan.		
	Manliga afdelning. gen.	Qvinliga afdelning. gen.	Manliga afdelning. gen.	Qvinliga afdelning. gen.	Manliga afdelning. gen.	Qvinliga afdelning. gen.	Manliga afdelning. gen.	Qvinliga afdelning. gen.	Manliga afdelning. gen.	Qvinliga afdelning. gen.	Manliga afdelning. gen.	Qvinliga afdelning. gen.	Manliga afdelning. gen.	Qvinliga afdelning. gen.	
Af staten	2,000 00	1,050	2,400	2,000	925	2,500	2,000	925	2,535	2,000	825	2,545	2,000	835	2,582
» Landstinget	1,500 00	300	—	1,500	300	—	1,500	300	—	1,500	300	—	1,500	300	—
» Hushållnings- sällskapet	—	—	1,000	—	—	1,000	—	—	1,000	—	—	1,000	—	—	1,000
» enskilda och kommuner	1) 754 70	—	—	135	—	375	170	—	425	110	—	590	435	—	535
Elevavgifter	1,085 00	765	220	1,080	550	160	1,515	550	200	1,250	525	200	1,080	175	—
Stipendiebidrag till mindre be- medlade	530 00	480	—	595	325	—	920	300	—	555	285	—	575	215	—
Summa kronor	5,869 70	2,595	3,620	5,310	2,180	4,035	6,105	2,075	4,160	3,455	1,835	4,335	5,600	1,555	4,117

1) Deraf af bruksägaren ingenjör E. Biesert, Lennartfors, 599 70 kr. till skolarnas målning och dekorerings.

byggnadsskyldigheten, hvarigenom denna skyldighet i allmänhet på ett bättre sätt fullgöres. Der sådant öfvertagande ännu icke egt rum, har orsaken dertill i allmänhet legat i svårigheten att finna någon billig och af alla parter godkänd form för liqvitation mellan skolrotarna, i synnerhet der, såsom ofta varit fallet, dessa högst olika fullgjort sin byggnadsskyldighet.

Karlstads elementarläroverk för flickor, hvilket tillförene egt af ett för ändamålet bildadt bolag, har från och med år 1900 öfvertagits af Karlstads stad under vilkor bland annat, att staden lemnade det antal friplatser och medgifve den nedsättning i afgifter, som skolans styrelse iklädt sig för erhållande af statsanslag, att staden öfvertog skolans förbindelser mot lärarinnor och lärare samt att staden mot visst pris inlöste aktierna i bolaget. Läroverket är fortfarande inrymdt i sin gamla lokal, som innehåller 8 klassrum, bönisal, expeditjonsrum samt kök för städerska. Lärjungeantalet har utgjort:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1896	112	108
» 1897	108	113
» 1898	115	119
» 1899	121	141
» 1900	140	170

Vid periodens slut ombesörjdes undervisningen af 3 tim-lärare och 11 lärarinnor.

Statens anslag till skolan har utgjort per år 1,750 kronor för åren 1896—1898 och 2,350 kronor för åren 1899—1900, och Karlstads stad har till skolan lemnat 325 kronor år 1897 och 625 kronor årligen för åren 1898—1900.

Skolan förfogar öfver två i tabell 7 redovisade stipendiefonder; den ena, »Amicitiafonden», tillkommen 1883, användes till belöning åt tre elever i högsta klassen, hvilka särskildt visat skicklighet i studiet af lefvande språk, den andra, den s. k. Fahlgrenska fonden, erhöles år 1897 genom aflidne boktryckaren C. A. Fahlgrens förut omförmälda testamenten och skall användas till skolböcker åt flitiga, behöfvande elever.

Tab. Tt. Från landträncriet af statsmedel utbetalda lönetillskott åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor inom Vermlands län åren 1896—1900.

År.	Examinerade ordinarie folkskollärare o. -lärarinnor.		Examinerade icke ordinarie folkskollärare o. -lärarinnor.		Lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor samt biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor.		Lärare och lärarinnor vid småskolor.		Summa lönetillskott. Kronor.
	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	An-tal.	Löne-tillskott. Kronor.	
1896	325	144,184 04	17	5,533 33	55	11,100 02	297	60,300 06	221,117 44
» 1897	332	147,295 26	11	3,333 33	59	11,600 02	308	60,216 72	222,445 32
» 1898	321	141,617 42	20	6,400 00	62	12,233 27	308	64,499 70	228,750 39
» 1899	311	158,980 66	21	7,366 34	69	14,499 93	307	64,402 44	245,279 36
» 1900	327	159,328 15	35	9,251 98	75	15,733 26	301	63,833 00	248,149 69
Summa	—	754,405 81	—	31,917 98	—	60,160 50	—	313,251 91	1,165,742 20

Sedan staden öfvertagit läroverket, föres den möjligen uppstående behållningen af läroverket till en särskild byggnadsfond, afsedd att med tiden bidraga till uppförande af nytt läroverks-hus.

I förra femårsberättelsen omförmäldes, att ytterligare ett elementarläroverk för flickor funnes i staden. Detta, som benämndes *Fröken Sofi Bergs skola*, upphörde med höstterminen 1900 på grund af ekonomiska motgångar. Visserligen hade skolan ett statsanslag af 1,000 kronor årligen, men då inga anslag i öfrigt förekommo och elevantalet nedgick, ansågs skolan icke kunna fortsätta. Dess elevantal under perioden utgjorde:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1896	121	113
» 1897	123	122
» 1898	124	121
» 1899	122	120
» 1900	123	75

Kristinehamns elementarläroverk för flickor, som fortfarande varit inrymdt i två af staden för ändamålet kostnadsfritt upplätta våningar, har under perioden lemnat undervisning åt följande antal lärjungar, fördelade på tre förberedande och sju elementarklasser:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1896	104	104
» 1897	104	92
» 1898	91	103
» 1899	105	101
» 1900	105	99

Vid periodens slut bestreds undervisningen af 14 lärarinnor eller lärare.

Skolan har i statsanslag åtnjutit under åren 1896—1898 1,750 kronor årligen samt 2,150 kronor år 1899 och 2,350 kronor år 1900, hvarjemte staden från och med år 1898 lemnat ett årligt anslag af 1,000 kronor. Terminsavgifterna hafva utgjort lägst 20 och högst 75 kronor.

Läroverkets byggnadsfond har genom handlanden A. G. Hedins donation den 2 februari 1900 ökat med 10,000 kronor, hvarjemte till samma fond öfverlemnats viss andel i den s. k. Holmgrenska tomten i staden.

Skolan eger två stipendiefonder, fröken Mathilda Aspelins donationsfond och Kristinehamns sparbanks stipendiefond, hvilka båda återfinnas under tabell 7.

Vid *Filipstads elementarskola för flickor*, hvars styrelse utses af stadens fullmäktige, har undervisning meddelats i tre förberedande och sju elementarklasser, och har lärjungeantalet utgjort:

	Vårterminen.	Höstterminen.
År 1896	43	37
» 1897	41	41
» 1898	40	47
» 1899	48	48
» 1900	49	49

Antalet lärare eller lärarinnor utgjorde år 1900 8. Statens anslag till skolan har utgjort 500 kronor år 1896, 1,300 kronor under hvart och ett af åren 1897—1899 samt 1,200 kronor år

1900. Härjemte har Filipstads stad bidragit med 1,800 kronor årligen och Filipstads sparbank under åren 1897—1900 med 1,000 kronor årligen. Terminsavgifterna utgögo vid periodens slut med lägst 25 kronor och högst 75 kronor.

Skolan förfogar öfver en stipendiifond, »tjuguförsta-januari-fonden», redovisad under tabell 7.

Äfven i Arvika köping finnes numera ett fullständigt läroverk för flickor, benämndt *Arvika elementarskola för flickor*. Dess styrelse utgöres af 7 personer, af hvilka köpingens fullmäktige utse en. Undervisningen har under perioden meddelats åt följande antal lärjungar:

	Vårterminen.	Hö-sterminen.
År 1896	88	86
» 1897	92	98
» 1898	98	94
» 1899	100	95
» 1900	95	92

I statsanslag har skolan åtnjutit 500 kronor år 1896, 1,000 kronor årligen under åren 1897—1899 samt 1,700 kronor år 1900. Köpingens anslag, som åren 1896—1899 utgick med 1,000 kronor årligen, belöpte sig år 1900 till 1,750 kronor. Terminsavgifterna hafva utgått med lägst 15 kronor, högst 70 kronor.

I *Sefle* har hösten 1899 inrättats en samskola, som haft en lärare och två lärarinnor samt i medeltal 25 elever. Skolan hade år 1900 ett anslag å 600 kronor från Sefle köping.

Äfven i *Sunne* har en dylik skola anordnats. Denna räknade under sin första termin, hösten 1900, 21 lärjungar, och undervisningen meddelades af en lärare och tre lärarinnor i kurser, motsvarande allmänna läroverkens klasser 1, 2 och 4.

Karlstads tekniska afton- och söndagsskola har fortgått efter enahanda grunder, som i förra femårsberättelsen omnämndes. Af staden har skolan jemlikt det i nämnda berättelse omnämnda stadsfullmäktigebeslut under nu ifrågavarande period uppburet ett årligt anslag af 2,000 kronor. Från och med år 1896 har ock staten höjt sitt anslag till 1,500 kronor årligen. Skolans ekonomi har härigenom tryggats och större, tidsenligare undervisningsmateriel kunnat anskaffas, hvarigenom intresset för skolan vuxit och elevantalet icke obetydligt ökats. Detta utgjorde sålunda:

	Vårterminen.	Hö-sterminen.
År 1896	105	88
» 1897	110	112
» 1898	114	107
» 1899	102	133
» 1900	137	131

Äfven denna skola ihågkoms af boktryckaren C. A. Fahlgren i hans oftanämnda testamente med en donation, hvaraf räntan skulle utdelas såsom stipendier och premier åt skolans elever. Donationen uppgick efter boutredningen till 5,800 kronor. Enligt styrelsens beslut skall tills vidare af räntan derå utdelas hvarje år 150 kronor och återatoden läggas till kapitalet, till dess detta uppgår till 10,000 kronor, då nya bestämmelser skola meddelas.

K. Majjts Beslutsningshöfunders femårsberättelser 1896—1900. Vermlands län.

Handterksskolan i Kristinehamn för blinde, hvars uppgift är att meddela blinde, som uppnått 18 lefnadsår och der-utöfver, undervisning i för dem lämpligt yrke samt i läsning och skrifning af blindskrift, har under den gångna femårsperioden fortgått efter den ursprungliga planen.

Elevantalet har utgjort:

	Vårterminen.			Hö-sterminen.		
	Män.	Qvinnor.	Summa.	Män.	Qvinnor.	Summa.
År 1896	15	3	18	25	4	29
» 1897	24	4	28	20	3	23
» 1898	22	3	25	27	4	31
» 1899	27	4	31	25	1	26
» 1900	25	2	27	27	—	27

Medelåldern under perioden har varit 25 år. Från skolans början den 1 september 1884 hafva 173 blinde under längre eller kortare tid der erhållit undervisning. Från utgångna elever, med hvilka skolan står i affärsförbindelse genom att tillhandahålla dem arbetsmateriel, lära fortfarande ingå för skolan uppmuntrande underrättelser om den nytta de haft af undervisningen derstädes. I allmänhet hafva de kunnat försörja icke blott sig själfva utan ock, der de ingått äktenskap, sin familj. Endast i några få fall har resultatet af skolundervisningen blifvit mindre tillfredsställande, till följd af bristande begafning hos eleven eller svårigheten vid att afyttra förfärdigade arbeten, beroende dels på oförmåga, dels på olämpligt afsättningsområde i hemorten, dels ock ibland på liknöjdhet inom kommunen, der den blinde vistas, att bereda honom arbete och arbetslokal. Ett godt vittnesbörd om de från skolan utgångna blindes arbetsduglighet utgör försäljningen till dem af arbetsmateriel, hvilken försäljning uppgick år 1896 till 12,617 kronor 61 öre, år 1897 till 13,929 kronor 67 öre, år 1898 till 16,231 kronor 76 öre, år 1899 till 15,456 kronor 77 öre och år 1900 till 19,960 kronor 82 öre eller sammanlagdt till 78,196 kronor 63 öre. Motsvarande belopp under föregående period utgjorde 35,684 kronor 83 öre.

Undervisningen vid skolan lemnas kostnadsfritt. Eleverna utackorderas i hem utom skolan. Medellös elev uppbär i statsbidrag 100 kronor om året såsom bidrag till utackorderingen. Denna bestrides i öfrigt af vederbörande målsman. Med Eders Kungl. Majjts nädiga tillstånd bekommer elev, som utgår från skolan, bidrag intill 150 kronor till inköp af verktyg och arbetsmateriel, och hafva sådana bidrag under perioden uppgått till 5,705 kronor. Statsanslaget till skolan har under perioden utgjort 10,000 kronor om året, och försäljningssumman af färdiggjorda arbeten har uppgått till sammanlagdt 11,264 kronor 17 öre. Skolan egde vid periodens slut besparade medel till belopp af 10,136 kronor 83 öre.

Den af Vermlands läns förening för sinnesslöa barns vård år 1888 upprättade *idiotskolan vid Karlstad* har, såsom i föregående femårsberättelse omnämndes, på hösten 1895 inrymts i egen byggnad. Genom beslut den 22 september 1897 har Vermlands läns landsting, på grund af erbjudande från nämnda förening, från och med år 1898 öfvertagit föreningens fastighet med derå uppförda byggnader jemte inventarier och andra tillhörigheter samt för framtiden åtagit sig varden och underhållet deraf jemte anordnandet och upprätthållandet i behörig ordning

af anstalten i enlighet med redan meddelade eller framdeles skeende bestämmelser från statens sida. Sedermera har Lands-tinget, den 21 september 1898, antagit stadgar för anstalten. Enligt dessa utgöres anstaltens styrelse af sju, af Landstinget årligen utsedda ledamöter, fem män och två kvinnor, med två manliga och en qvinlig suppleant. Skolan är indelad i två afdelningar, profklassen och den egentliga skolafdelningen. I den förra få barnen kvarstanna i högst två år, i den senare i högst sex år. Barn, hvars ålder understiger 6 eller överstiger 12 år, får ej intagas i anstalten, och barn, som befinnes obildbart eller oförmögat till vidare utveckling, skall skiljas derifrån. På hemställen af anstaltens styrelse beviljade 1899 års landsting för inrättande vid anstalten af en arbetshemsafdelning för öfveråriga sinnesslöe, som genomgått den egentliga skolafdelningen, för år 1900 ett årsanslag till högst fem i nämnda afdelning intagna elever från länet med 125 kronor för hvarje, hvarjemte Lands-tinget till organiserande af denna arbetshemsafdelning anvisat 371 kronor 57 öre.

I skolan har elevernas antal från och med år 1897 ökat från 25 till 30. Dessutom hafva år 1900 fyra elever varit intagna i den nyinrättade arbetshemsafdelningen. Lärarinne- och tjänstepersonalen har utgjorts af en föreståndarinna, tillika första lärarinna, tre lärarinnor, hvaraf en uteslutande i slöjd, två sköterskor, en kokerska, två tjänarinnor samt en gårdskar, som tillika undervisar i slöjd. Undervisningen har omfattat småskolans läroämnen. Profklassen erhåller dagligen 2½ timmars teoretisk undervisning och 2 timmars öfning i handarbete.

Den egentliga skolafdelningen har varit indelad i en högre och en lägre afdelning. I den lägre, som bestått af de mindre utvecklade barnen, hafva dagligen meddelats 2½ timmars teoretisk undervisning och 2½ timmars undervisning i slöjd. I den högre afdelningen hafva de bättre utvecklade barnen erhållit nära 2 timmars teoretisk undervisning och 4 timmars slöjdundervisning. I öfrigt hafva barnen öfvats i husliga sysslor, trädgårdsskötsel o. s. v. Eleverna i arbetshemsafdelningen hafva öfvats i snickeri, skomakeri, trädgårdsarbeten och husliga sysslor.

Eleavgiften har, i enlighet med nädiga kungörelsen den 28 maj 1897, från och med år 1898 med 50 kronor årligen utgått för barn af mindre bemedlade föräldrar. Dessutom har Lands-tinget bidragit med 100 kronor och staten med 250 kronor för hvarje i skolan intaget barn samt under år 1900 Landstinget med 125 kronor och staten med 100 kronor för hvarje elev i arbetshemsafdelningen, hvarjemte Landstinget för sistnämnda år lemnat ett extra anslag för utspisningen med 750 kronor och bidrag under perioden erhållits från Malmö barnhusfond med 750 kronor. Underhållskostnaden år 1900 för hvarje elev uppgick till 1 krona 17 öre. Dagliga utspisningskostnaden utgjorde för år 1900 40 öre per person, men har sedan öf obetydligt stigit.

Innan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande lemnar undervisningsväsendet, vill Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande slutligen omnämna den helt och hållet på enskild bekostnad tillkomna *Lundsbergs privatskola för gossar*, som grundades i januari 1896 af grosshandlaren William Olsson å egendomen Lundsberg, 2½ mil norr om Kristinehamn med Nässundet såsom närmaute jernvägsstation. Ändamålet med denna skola, hvartill idén hemtats från England, var att meddela undervisning i sådana ämnen, som ynglingar vid utträdandet i det praktiska

lifvet bäst behöfde, att sörja för deras moraliska uppfostran genom noggrann värd och moderlig tillsyn i särskilda för ändamålet anordnade skolhem samt att åt deras fysiska utveckling erbjuda de fördelar, som i sådant afseende utmärkte landet framför städerna. Undervisningen skulle följa statens läroplan i de tre första klasserna, men från och med fjerde året i skolan skulle lärjungarne lemnas större valfrihet och undervisningen ordnas uteslutande med hänsyn till det praktiska lifvets behof. Denna senare kurs skulle likaledes omfatta tre år, så att hela undervisningstiden sålunda blefve sex år, och lärjungarne vara färdiga att utträda i praktisk verksamhet vid 15 å 16 år eller omedelbart efter sin konfirmation. Det engelska språket skulle hufvudsakligen inhemtas på praktisk väg genom att användas såsom samtalspråk i skolhemmen. För detta ändamål ville skolan alltid söka försäkra sig om att ett visst antal engelska gossar alltid funnes bland eleverna.

Skolan hestod värtermännen 1896 af 5 lärjungar, hvaraf 2 engelsmän. Undervisningen leddes af skolans föreståndare samt en infödd tysk och en lärarinna. Under läsåret 1896—1897 var lärjungarnes antal 13, deraf 4 engelsmän. Lärarne voro fem, nämligen en lärare och två lärarinnor för de svenska ämnena samt en engelsk och en tysk lärare. Lsåret 1897—1898 räk- nade skolan 28 elever — deraf 5 engelsmän — fördelade på fem klasser. Lärarnes antal var sju, deraf två utländska. Under läsåret 1898—1899 hade lärjungarnes antal stigit till 40, hvaraf 4 engelsmän, och lärarnes till 9, nämligen 6 svenska och 3 ut- ländska. Klasserna voro sex och sålunda fulltaliga. Under läs- året 1899—1900 och början af påföljande läsår har lärjunge- antalet varit 52 å 53, hvaraf 2 engelska gossar, samt und-ervisningen bestridits af 6 lärare och 1 lärarinna för de svenska ämnena samt franska och tyska språken äfvensom af 2 engels- män.

Under årens lopp har det ursprungliga programmet för skolan delvis ändrats. Jemte tillvaratagandet af skolans uppgift att främja elevernas moraliska och fysiska utveckling söker skolan sålunda att meddela en allmänt medborgerlig bildning, afsedd såväl för utträde i det praktiska lifvets olika verksamhets- grenar som för öfvergång till fortbildande fackskolor af skilda slag eller, såsom det heter i skolans program, »till gymnasier, för hvilkas organiserande på dylika sexklassiga underskolor Lundsbergs skola varmt intresserar sig».

Skolhuset innehåller 2 större och 5 mindre lärosalar, en samlingsal samt en slöjdsal och ett rum för naturvetenskapliga samlingar. Dessutom finnes ett gymnastikhus. Skolhemmen äro tre till antalet, med respektive 8, 19 och 25 gossar. Hvert och ett af dessa skötes af en husmoder och står för öfrigt under ledning af någon bland lärarne, hvilka fördelas på de olika hem- men. Gossarne bo två till fem i hvarje rum. På lediga stun- der sysselsättas de der med färgläggning, ritning, trä- och papp- arbeten, lekar, sång, musik o. s. v. För skolhemmen finnes ett gemensamt centralkök, hvarigenom omkostnaderna för skolan kunnat i någon mån nedbringas. Desamma lära nämligen blifvit högst betydliga, och skolan uppgifves hafva redan orsakat sin frikostiga grundläggare utgifter på omkring 450,000 kronor, hvaraf redan 75,000 kronor måst såsom ren förlust afskrivas.

Till tryggande af lärarnes ställning har Eders Kungl. Maj:ts, på derom gjord underdånig framställning, genom nädig resolution den 13 maj 1898 medgifvit innehafvare af lärarebefattning vid

skolan rätt tillsvidare under fem år, räknadt från början af läsåret 1898—1899, att tillgodonjuta samma lönetursberäkning som läraro vid statens läroverk. I sammanhang härmed ställdes skolan under Karlstads stifts oforalstyrelse. Sedermera har skolans religionslärare genom nådig resolution den 19 maj 1899 fått rätt att räkna presterliga tjensteår.

B) Kreditanstalter. Sveriges riksbanks afdelningskontor i Karlstad, som hösten 1897 inflyttade i egen byggnad, har under perioden haft följande vinst af sin rörelse:

År 1896	105,420-29 kr.
» 1897	99,736-01 »
» 1898	106,018-90 »
» 1899	95,662-86 »
» 1900	100,091-82 »

Till belysning af afdelningskontorets rörelse under perioden meddelas följande tablå:

Den 31 december år	Utestående kreditiv.		Utestående län.		Inneliggande diskonterade veclar.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.
1896	51	171,383-05	633	2,010,656	1,173	1,377,214-05
1897	46	206,733-74	567	1,598,912	1,081	1,171,210-03
1898	45	173,362-89	509	1,497,860	877	893,250-49
1899	38	188,633-38	466	1,222,215	725	803,819-93
1900	27	131,633-52	435	1,115,585	685	855,624-21

Vermlands enskilda bank, som, förutom från hufvudkontoret i Karlstad, drivit sin rörelse genom kommissionskontor i Filipstad, Arvika, Ämål, Sunne, Uddeholm och — från den 1 januari 1899 — Seffe, har under perioden sett sin verksamhet ej obetydligt ökad. Bankens grundfond höjdes år 1897 från 1,500,000 kronor till 1,875,000 kronor och dess reservfond samma år från 500,000 kronor till 625,000 kronor. Dessutom hade banken den 31 december 1900 innestående 329,447 kronor 69 öro i outdelade vinster.

Innestående hos banken funnos derjemte nämnda dag å deposition 15,127,300 kronor, å upp- och afskrifningsräkning 1,944,285 kronor 54 öre och å kapitalräkning 4,957,015 kronor 52 öre. Samtidigt uppgick beloppet af utelöpande sedlar till 2,949,209 kronor.

Bankens nettobehållning utgjorde:

År 1896	221,383-22 kr.
» 1897	246,619-19 »
» 1898	257,593-69 »
» 1899	270,043-29 »
» 1900	380,208-28 »

Till upplysning om bankens rörelse under perioden meddelas följande tablå:

Den 31 dec. år	Utestående å löpande räkning.		Utestående kreditiv.		Utestående län.		Inneliggande diskonterade veclar.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.
1896	7	418,497-21	326	1,829,524-45	1,725	4,095,707-00	3,738	3,165,321-40
1897	10	519,873-58	231	1,501,385-33	1,713	5,038,325-00	4,057	3,555,768-75
1898	12	1,343,454-12	234	1,397,979-57	1,750	6,271,244-00	4,619	4,157,971-76
1899	11	1,552,547-23	312	1,653,475-44	1,878	9,029,910-00	5,496	5,363,817-25
1900	13	2,220,850-81	334	1,584,029-11	1,838	10,611,461-71	6,102	6,323,681-35

Räntefoten och vexeldiskontot hafva utgjort:

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Lån intill 3 månader	4	5 1/2	4 1/2	6	7
» för längre tid	4	5 1/2	4 1/2	6	7
Veclar intill 3 månader	3 1/2	4 1/2	4 1/2	5	6 1/2
» för längre tid	4	5	4 1/2	6	7

Kristinehamns enskilda bank har hufvudkontor i Kristinehamn, afdelningskontor i Filipstad samt expeditjonskontor i Fredriksberg och Rada äfvensom under perioden inrättade i Malung från och med år 1896 och i Karlskoga kyrkoby från och med år 1898. Grundfonden utgör 1,200,000 kronor, och reservfonden, som år 1896 utgjorde 200,000 kronor, höjdes år 1897 till 212,000 kronor, år 1898 till 224,000 kronor, år 1899 till 236,000 kronor och år 1900 till 249,000 kronor. Vid bokslutet sistnämnda år hade banken innestående på deposition 4,844,850 kronor, på upp- och afskrifningsräkning 993,342 kronor 18 öre och på kapitalräkning 247,445 kronor 22 öre. Outdelade vinster utgjorde 96,500 kronor, och utelöpande sedlar uppgingo till ett belopp af 1,102,580 kronor.

Nettobehållningen af rörelsen under de år denna berättelse omfattar utgjorde:

År 1896	36,000 kr.
» 1897	56,000 »
» 1898	108,000 »
» 1899	91,500 »
» 1900	97,000 »

Följande tablå lemna upplysning om bankens rörelse under perioden:

Den 31 dec. år	Utestående kreditiv.		Utestående län.		Inneliggande diskonterade veclar.	
	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.	Antal.	Belopp. Kronor.
1896	183	578,931-67	671	1,964,810	1,078	1,154,584-12
1897	186	519,522-02	685	1,985,210	1,270	1,458,565-67
1898	192	580,801-67	737	2,076,040	1,613	1,929,694-55
1899	180	565,047-92	769	2,030,875	2,110	2,335,176-30
1900	183	593,297-95	759	2,729,790	2,799	3,558,101-76

Räntefoten och vexeldiskontot hafva utgjort:

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Lån intill 3 månader	4 1/2 %	4 1/2 %	5 %	6 %	6 %
» för längre tid	5 %	5 1/2 %	5 1/2 %	6 %	6 %
Vexlar intill 3 månader	4 1/2 %	5 %	5 1/2 %	6 %	6 1/2 %
» för längre tid	4 1/2 %	5 1/2 %	6 %	6 1/2 %	6 1/2 %

Vermlands läns hypoteksförening hade, sedan den s. k. gamla fonden den 1 september 1900 hlfvit upplöst, vid nämnda års slut 2,771 delegare. Då vid årets början beviljade amorteringslån uppgingo till ett belopp af 15,036,075 kronor samt under året utlemnats nya lån till ett belopp af 285,000 kronor, men 30 lån inbetalats med 140,330 kronor, utgjorde delaktighetsbeloppet vid årets slut 15,180,745 kronor, deraf en ökning under året af 144,670 kronor. Å nämnda delaktighetsbelopp hade amorterats sammanlagt 3,589,417 kronor.

Vermlands stadshypoteksförenings ställning vid 1900 års slut var följande:

Tillgångar:

Fordran hos Allmänna hypotekskassan för verkställda amorteringar	202,379 64 kr.
Fordran hos delegare för amorteringslån	864,750 00 »
» » » » andra län	81,500 00 »
Oguldna annuiteter	15,270 95 »
Lånekostnader	187 09 »
Inventarier	517 07 »
Upploppna, ej förfallna räntor & förvaltningsbidrag	-1,016 12 »
Diskontolån samt förskott till blifvande delegare	94,727 57 »
Allmänna hypotekskassans grundfundsobligationer	2,200 00 »
Å giroräkning i bank innesläende	85 88 »
Kontanta medel	304 31 »
Summa	1,265,902 63 kr.

Skulder:

Till Allmänna hypotekskassan för amorteringslån	864,750 00 kr.
» » » » förskott-lån	81,450 00 »
» » » » andra län	84,500 00 »
Oguldna annuiteter och räntor	6,531 29 »
Till delegare för verkställda amorteringar	202,379 53 »
» Vermlands enskilda bank	2,200 00 »
Iteserrefond	16,521 46 »
Delgarnes tillskottsfond	7,546 12 »
Årets vinst	1,024 23 »
Summa	1,265,902 63 kr.

Inom länet finnas sparbanker i Karlstad, Kristinehamn och Filipstad äfvensom Vestra Vermlands sparbank med kontor i Arvika, Sunne sparbank, Gillberga pastorats med kontor i Ökne samt Östra Emterviks och Vestra Emterviks sparbanker. Af dessa har Vestra Emterviks sparbank under perioden tillkommit. Dess reglemente fastställdes den 26 maj 1898, och banken öppnades den 1 oktober samma år.

I afseende å dessa sparbankers rörelse får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i underdänighet hänvisa till Bidrag till Sveriges officiella statistik, littera Y.

Postsparbanken, som vid 1895 års slut hade inom Vermlands län 119 kontor öppna till allmänhetens betjenande, har under år 1900 haft 140 sparbankskontor der i verksamhet. För länet i dess helhet utgjorde insättningsbeloppen år 1895 2,111,540 kronor och år 1900 1,412,172 kronor samt uttagningsbeloppen år 1895 885,277 kronor 42 öre och år 1900 2,224,065 kronor 25 öre. Antalet delegare utgjorde den 31 december 1900 31,801 och dessas behållning samma dag 7,502,369 kronor 77 öre.

C) Försäkringsanstalter. Beträffande den verksamhet, som under perioden utöfvats af Vermlands brandstodsbolag, försäkringsföreningarna i länet samt Vermlands ränte- och kapitalförsäkringsanstalt, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i underdänighet hänvisa till de årliga redogörelser i ämnet, som af Kungl. Civildepartementet utgifvas. Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vill här endast anteckna, att under perioden reglementon faststälts för Vestra Emterviks sockens brandstodsbolag och Fernebo sockens brandstodsförening samt för Fryksände sockens hästförsäkringsförening, Östergårdarnes hästförsäkringsförening, Fernebo sockens vestra bergslags häst- och nötkreatursförening, Norra Råda och Sunnemo socknars kreatursförsäkringsbolag, Skillingemarks hästförsäkringsförening, Elfsbacka hästförsäkringsförening, Brunsbogs, Boda och Mangskogs socknars hästförsäkringsförening, Vestra Lysviks hästförsäkringsförening, Gunnarskoga hästförsäkringsbolag, Alsters församlings hästförsäkringsbolag, Vestra Emterviks hästförsäkringsförening, Bäcke- lids hästförsäkringsförening, Köla hästförsäkringsförening, Karl- lands hästförsäkringsförening och Vormskogs hästförsäkringsförening.

För Vermlands brandstodsbolag fastställdes nytt reglemente den 31 oktober 1899.

D) Hälso- och sjukvård. För länets indelning i provinsial- läkaredistrikt och antalet distriktsläkare har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande här ofvan redogjort under afdelningen Lä- nets indelning och naturliga beskaffenhet.

Angående den i förra femårsberättelsen oförmälda upp- tagningsanstalten i Kristinehamn för sinnessjuka meddelade Eders Kungl. Maj:t genom nädigt bref den 29 maj 1896 de bestäm- melser bland annat, att Landstinget berättigades å staten tillhörligt område vid Kristinehamns hospital uppföra två paviljonger, en för manliga och en för qvinliga patienter samt afsedda att hvar- dera kunna inrymma tio sinnessjuka, allt i enlighet med af vederbörande myndighet godkänd ritning, att Landstinget skulle vidkännas kostnaden ej mindre för byggnadernas uppförande med dithörande grundläggning, promenadgårdar, värmeapparater och vattenledningsrör än äfven för all annan fast inredning m. m., som erfordrades för deras begagnande, samt för framtiden be- strida underhållskostnaden härför samt att staten skulle anskaffa och underhålla all den lösa inredningen samt ombesörja och be- kosta allt hvad för de sjukes vård i öfrigt erfordrades mot viss afgift, som af Landstinget skulle till staten erläggas. Byggnad- dernas utförande anförtröddes af 1896 års landsting å en kom- mité, och kundo komitén till 1900 års landsting anmäla, att arbetet då var till alla delar fullbordadt. Den sammanlagda kostnaden lär uppgått till 54,870 kronor, som af Landstinget beviljats. Den afgift för patienterna, som Landstinget erlägger, har bestämts till 2 kronor 50 öre per dag.

Om- och tillbyggnaden af *Filipstads lasarett* har under perioden fullbordats, och en del extra anslag har utgått till länets *sjukstugor*, hvilka, sju till antalet, äro belägna i Kristinehamn, Arvika, Årjeng, Sunne, Torsby, Uddeholm och Dalby. De vid dessa sjukstugor anställda läkarnes aflöning har af Landstinget icke obetydligt höjts.

Vidare må nämnas, att 1899 års landsting, med anledning af en af förste provinsialläkaren i länet genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande gjord framställning, beviljade ett anslag af 5,000 kronor för hvartera af åren 1900, 1901 och 1902 till anställande af en *epidemisjuksköterska* inom hvar och ett af länets nio provinsialläkaredistrikt.

Till samma landsting framlade vederbörande lasarettsdirektion ett större förslag till om- och tillbyggnader vid *Karlstads lasarett*. Detta förslag jemto en enskild motion angående möjligheten att genom utvidgande af sjukstugorna i Kristinehamn och Arvika minska kostnaden för lasarettets ombyggnad öfverlemnades af Landstinget till en komité, som till följande års landsting afgaf utlåtande i ämnet och dervid föreslog Landstinget att i stället för om- och tillbyggnad af det gamla lasarettet uppföra ett nytt lasarett å lägenheten Kristinedal vid Klarellvens vestra elfgren utanför Karlstads planlagda område. För nedbringande af kostnaden blef förslaget till komitén återremitteradt. Frågans vidare utveckling ingår sålunda icke inom ramen för denna berättelse.

Legosingsafgifterna för sjuke, som under perioden vårdats å lasarett och sjukstugorna, hafva utgått för hvarje dygn sålunda:

För patient i enskildt rum	1 50 kr.
» » allmänt »	0 60 »
» » » » under 12 år	0 30 »
» » » » från annat län	1 00 »
» » » » enskildt »	3 00 »
» » » » som intages i därell	1 00 »

De i föregående femårsberättelse omförmälda *apotek* och *medikamentsförråd* hafva fortfarande varit i verksamhet. Under perioden har tillkommit ett nytt medikamentsförråd, nämligen år 1900 i Charlottenberg.

E) Fattigvård och fromma stiftelser. *Fattigvården* ordnas i de flesta kommuner hufvudsakligen genom hjonens bortackordering. Ehuru väl kommunerna i allmänhet sägas göra det bästa möjliga af detta system, i det att fattighjonen, så vidt ske kan, öfverlemnas till anhöriga eller andra för dem intresserade personer, torde dock i många fall hänsyn mera tagas till den bjudna ackordsumman än till vederbörandes lämplighet såsom vårdare. Det är ock att hoppas, att systemet alltmer försvinner. Samma önskemål gäller äfven beträffande fattigvårdens utgörande genom s. k. omgång, hvilket ännu delvis fortlever i åtskilliga socknar.

Genom inrättande af fattigårdar hafva ock flere kommuner sökt ordna en tidsenligare och mera tillfredsställande fattigvård. Sålunda funnos vid periodens början fattigårdar inrättade i Jernskogs, Eda, Väse, Sunne, Nyeds, Fryksände, Varnums, Brattfors, Ölme, Nysunds, Stora Kils, Grums och Grafva socknar, och under perioden hafva dylika tillkommit inom Hammarö,

Öfre Ulleruds, Nors, Nedre Ulleruds, Rämens, Köla, Gillberga och Östmarks socknar. Inom Dalby socken hafva på enskildt initiativ åtgärder vidtagits för inrättande af ett hem för ålderstigna och minderåriga medellöse, dertill jemväl kommunen anvisat medel.

I öfrigt får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande beträffande fattigvården inom länet hänvisa till Bidrag till Sveriges officiella statistik, littera U.

För de till Länsstyrelsen inkomna uppgifter om *fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjukkassar och dermed jämförliga inrättningar* redovisas i tabell 7.

Af de i denna tabell upptagna stiftelser må följande här särskildt beröras.

Vermländska barnvårdsföreningen, som har till ändamål att bidraga till vanartade och ovardade barns bortackordering, har under perioden utgifvit följande belopp:

År 1896 för 2 gossar och 6 flickor . . .	417 50 kr.
» 1897 » 3 » » 6 »	460 17 »
» 1898 » 2 » » 3 »	192 70 »
» 1899 » 3 » » 2 »	192 50 »
» 1900 » 6 » » 1 »	320 13 »

Tillgångarna, som vid periodens början utgjorde 32,697 kronor 8 öre, uppgingo vid dess slut till 38,612 kronor 95 öre.

Föreningen för frigjorda fångar har i understöd under perioden utgifvit sammanlagt 311 kronor 75 öre. Dess tillgångar utgjorde vid periodens slut 3,308 kronor 52 öre.

Vermlands enskilda militärpensionskassa, från hvilken äriligen utdelas underhåll till behöfvande afskedadade soldater, som tjänat vid något af de inom länet förlagda regementena eller Vermlands fältjägarer, men icke erhållit pension ur krigsmanshushassan, äfvensom till enkör efter soldater, hade vid periodens slut en behållning af 11,089 kronor 34 öre, nämligen dels en grundfond å 9,000 kronor, hvaraf voro disponerade på Vermlands regemente 5,250 kronor, på Vermlands fältjägarer 3,000 kronor och på f. d. Nerikes regemente 750 kronor, och dels en besparingsfond å 2,089 kronor 34 öre, hvaraf Vermlands regemente egde 1,282 kronor 4 öre, Fältjägarer 77 kronor 62 öre och f. d. Nerikes regemente 729 kronor 68 öre.

Vermlands läns gäfvedelsfonder hafva äfven under denna period ökat. Den del deraf, hvaröfver Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande eger förfoga, eller den s. k. *Vermländska fonden*, hvilken den 31 december 1895 uppgick till 41,682 kronor 34 öre jemte upplupna räntor 1,515 kronor 56 öre eller tillhupa 46,227 kronor 90 öre, utvisade den 31 december 1900 en behållning af 56,462 kronor 46 öre och har alltså under perioden ökat med 10,235 kronor 06 öre; *Landstingsfonderna* — den fond, hvaröfver Landstinget disponerar — uppgick den 31 december 1895 till 22,122 kronor 45 öre och den 31 december 1900 till 25,767 kronor 58 öre, utvisande alltså en ökning af 3,645 kronor 13 öre; och de gäfvedelsmedel, som utestå hos 15 af länets socknar, hafva under perioden stigit från 130,100 kronor 69 öre till 141,023 kronor 52 öre. Af sistnämnda gäfvedelsmedel voro vid periodens slut utlemnade såsom odlingslån 81,539 kronor 95 öre, under annan låneform 23,670 kronor 89 öre och i anslag till fattigårdar 16,000 kronor.

Inom länet funnos vid periodens slut följande socken-
magasinsfonder:

Norm Ny sockens, med behållning den 31/12 1900 .	6,099 ⁵⁵ kr.
Ekshärads » » » » » » .	510 ⁰⁰ »
Nysunda » » » » » » .	8,004 ²⁹ »

Öfre Ulleruds sockens, med behållning den 31/12 1900 .	8,797 ⁰⁰ kr.
Sunnemo » » » » » » .	3,000 ⁰⁰ »
Ny » » » » » » .	6,530 ⁰⁰ »

Härjemte hade Botilsätters socken en magasinsfond af 22⁰²
hektoliter råg och 613⁴⁸ hektoliter hafre.

Karlstad i Landskansliet och Landskontoret den 31 december 1901.

Underhänigt:

GERH. DYRSSEN.

Ture Broström.

Frith. Grafström.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I VERMLANDS LÄN ÅREN 1896—1900.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
		Kyrkoakrifna folkmängden (enligt presteskapets uppgifter den 31 december).			Mantalsakrifna folkmängden (enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motsvarande år).											
					Hela mantalsakrifna folkmängden.			Deraf fria från mantalspenningar.								
								Värfvadts manskap.	Af särskilda orsaker befriade.		Underåriga.		Summa (fria från mantalspenningar).			
		Mankön.	Qvinnön.	Summa.	Mankön.	Qvinnön.	Summa.	Mankön.	Man- kon.	Qvin- kon.	Man- kon.	Qvin- kon.	Man- kon.	Qvin- kon.	Summa.	
Landsbygden	år 1896 . .	113,164	119,457	232,621	113,372	119,648	233,020	131	7,996	15,412	44,850	43,237	52,967	58,739	111,006	
	1897 . .	113,672	119,247	232,919	113,251	119,396	232,647	115	7,531	15,417	44,539	42,828	52,185	58,245	110,430	
	1898 . .	114,245	119,393	233,638	114,259	118,539	232,798	121	7,314	14,843	45,166	42,682	52,631	57,465	110,096	
	1899 . .	113,986	118,556	232,542	113,281	118,663	231,944	105	7,123	14,428	44,017	42,643	51,215	57,071	108,316	
	1900 . .	113,770	118,337	232,107	113,646	118,214	231,860	109	6,768	14,018	44,352	42,489	51,223	56,507	107,730	
Karlstads stad	år 1896 . .	4,463	5,635	10,098	4,439	5,640	10,079	11	213	596	1,825	1,809	2,070	2,165	4,544	
	1897 . .	4,691	5,820	10,511	4,675	5,824	10,509	12	193	528	1,914	1,928	2,149	2,451	4,061	
	1898 . .	4,975	6,040	11,015	4,989	6,059	11,048	11	254	581	2,031	2,015	2,226	2,596	4,802	
	1899 . .	5,170	6,263	11,433	5,190	6,300	11,490	10	244	564	2,110	2,082	2,264	2,546	5,010	
	1900 . .	5,404	6,465	11,869	5,437	6,490	11,927	9	301	529	2,218	2,117	2,428	2,616	5,074	
Kristinehamns stad	år 1896 . .	2,913	3,412	6,325	2,901	3,375	6,276	—	125	287	1,152	1,160	1,377	1,387	2,064	
	1897 . .	2,955	3,472	6,427	2,932	3,458	6,390	—	123	283	1,140	1,111	1,289	1,387	2,065	
	1898 . .	2,993	3,570	6,563	2,984	3,568	6,552	—	137	281	1,152	1,140	1,299	1,421	2,710	
	1899 . .	3,031	3,605	6,636	3,013	3,568	6,581	—	142	295	1,141	1,111	1,283	1,406	2,689	
	1900 . .	3,117	3,658	6,775	3,102	3,642	6,744	—	142	306	1,133	1,147	1,295	1,453	2,748	
Filipstads stad	år 1896 . .	1,553	1,863	3,400	1,496	1,839	3,335	—	92	216	575	608	647	824	1,491	
	1897 . .	1,584	1,922	3,506	1,565	1,954	3,519	—	104	261	584	630	688	894	1,582	
	1898 . .	1,603	1,912	3,515	1,568	1,883	3,441	—	64	202	586	605	650	807	1,457	
	1899 . .	1,637	1,927	3,564	1,569	1,896	3,465	—	72	207	566	614	638	821	1,450	
	1900 . .	1,615	1,918	3,533	1,632	1,922	3,554	—	71	207	583	583	651	730	1,444	
Hela länet	år 1896 . .	122,093	130,357	252,450	122,208	130,502	252,710	142	8,316	16,511	48,402	46,904	56,890	61,115	120,305	
	1897 . .	122,902	130,461	253,363	122,423	130,642	253,065	127	7,956	16,490	48,307	46,500	56,290	62,060	119,290	
	1898 . .	123,816	130,915	254,731	123,830	130,449	254,279	132	7,799	15,907	48,935	46,982	56,896	62,280	119,156	
	1899 . .	123,821	130,351	254,172	123,053	130,427	253,480	115	7,581	15,494	47,834	46,450	55,520	61,914	117,474	
	1900 . .	123,906	130,378	254,284	123,817	130,268	254,085	118	7,182	15,090	48,306	46,326	55,906	61,306	117,002	

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I VERMLANDS LÄN ÅREN 1896—1900.

a) Längd af allmänna vägar och kostnad för deras underhåll år 1900.

1.	2.		3.				7.	8.	9.		10.			11.			12.		17.
	Väglängd.		Vägfyrkar.						Uppskattad kostnad för vägenderhåll in natura (den tid mark är bar).	Vägskatt pr vägfyrk.		Väggassans inkomster.			Väggassans utgifter.			Väggassans behållning vid årets slut.	
	Väghållnings-distrikt.	Landsväg (med broar).	Bygdeväg (med broar).	Å jordbruksfastighet		Å allmänningsskogar, frälseränta samt annan fastighet.				Å inkomst.	Å vägfyrkar enligt kol. 4.	Å vägfyrkar enligt kol. 5-7.	Vägg.	Af statsmedel. ¹⁾	Öfriga inkomster.	Förvaltningskostnader.	Ersättning till snöplöjagen.		
Kilom.				Kilom.	Antal.		Antal.	Antal.	Antal.									Kronor.	Öre.
Fernebo härad	118 400	89 768	111,677	1,257	7,464	18,216	31,166	—	25 3	7,820	—	289	814	3,510	1,402	6,518			
Ölme	40 524	51 622	40,295	—	619	613	10,012	6	28 5	1,844	—	7	273	1,735	440	127			
Visnans	43 909	119 193	56,969	217	2,312	2,680	11,414	1	9	1,100	—	15	26	1,722	600	2,367			
Vase	39 909	122 600	46,826	247	720	963	11,812	5	23	2,605	865	—	240	1,300	1,930	—			
Kils	23 512	237 640	81,045	1,409	7,367	14,488	26,314	2	20	6,513	—	5,603	418	3,562	1,508	6,657			
Karlstad	30 598	67 766	38,104	176	6,489	8,831	5,952	6	20	5,172	—	409	602	1,635	5,246	607			
Grums	71 961	20 591	56,602	258	4,938	7,993	8,025	9	22	7,794	—	519	426	2,039	3,819	2,036			
Gillberga	205 866	—	89,051	206	3,003	8,957	12,410	6	19	7,678	1,064	2,997	739	2,899	4,188	3,913			
Näs	102 136	56 051	73,120	417	3,844	12,573	22,089	1 4	17	4,266	1,532	20	321	2,468	936	2,511			
Nordmarks	159 300	223 900	130,868	—	2,201	4,110	23,283	4	20	7,396	—	607	321	3,806	1,911	15,823			
Jöse	160 500	282 100	121,633	569	—	31,792	41,980	18	37 6	30,830	—	274	1,542	5,050	35,361	71,739			
Fryksdals Öfretingsl.	83 437	82 062	47,173	—	1,160	3,571	9,256	10	28	6,038	—	2,830	519	2,660	3,552	2,136			
Nedre	101 377	176 668	88,522	240	2,334	7,314	17,838	18	36	19,446	—	172	1,186	3,070	11,474	3,888			
Elfdals	225 750	—	83,444	769	5,835	12,645	9,468	4 6	15 1	6,088	—	6,449	542	1,583	10,006	2,661			
Öfre	189 100	61 106	81,130	—	807	4,507	6,310	9	16	8,613	—	389	961	2,710	5,949	5,505			
Nyeds härad	23 000	68 000	31,228	797	986	1,524	12,639	9	26	3,574	1,339	409	416	1,188	1,220	2,498			
Summa ä landet	1,621,770	1,636,051	1,180,807	6,562	50,079	140,810	259,968	—	—	126,807	4,800	21,019	9,349	40,937	80,602	29,116			
I städerna	37 439	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			

b) Väganläggningar och kostnad därfor under åren 1896—1900.

18.	19.				20.				21.				22.				23.				24.				25.				26.				27.				28.											
	Längd af under åren 1896—1900								Kostnad för under åren 1896—1900																																							
	fulländade och afsynade nya vägar.				omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.				fulländade och afsynade nya vägar.				omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.				Af statsmedel.				Af väggassans medel.				Af andra medel.				Summa.				Af statsmedel.				Af väggassans medel.				Af andra medel.				Summa.			
Kilometer.	Kilometer.	Kilometer.	Kilometer.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.															
Landsvägar	51 143	25 587	—	—	87,802	105,251	—	—	—	193,053	57,323	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91,955															
Bygdevägar	40 497	28 000	—	—	68,310	51,510	—	—	—	6,438	126,258	27,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46,708																
Städers vägar	5) 1 850	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																
Summa	93 490	53 587	—	—	156,112	156,761	—	—	—	6,438	319,311	84,723	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141,663																

c) Skjutsanstalter och skjutslega vid 1900 års slut.

Skjutslega pr mynil.	30.		31.		32.		33.	
	Gästgifverier		Skjutsstationer					
	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan
	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.	entreprenad.
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
1) Inom Fernebo härad, Fryksdals härad Öfre tingelag, Elfdals härad samt Filipstads stad med 1 30 kr. i maximitalet:								
Med entreprenadbidrag 1 30 kr.	15	—	21	—	—	—	—	—
Utan	—	3	—	1	—	—	—	—
2) Inom öfriga delar af länet med 1 50 kr. i maximitalet:								
Med entreprenadbidrag 1 50 kr.	36	—	48	—	—	—	—	—
Utan	—	9	—	—	—	—	—	—
Summa skjutsanstalter	51	9	69	1	—	—	—	—
deraf: vid landsvägar	42	3	47	1	—	—	—	—
vid bygdevägar	7	1	22	—	—	—	—	—
i städer	2	1	—	—	—	—	—	—
Anstalter för endast skjuts.	1	—	—	—	—	—	—	—

d) Vid skjutsning utgångna hästar under åren 1896—1900.

År.	34.		35.		36.		37.		38.		39.	
	I kungs- och krono-skjuta.		Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer							
	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan	med	utan
	entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.		entreprenad.	
	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.
1896	75	6,318	933	3,431	30	—	—	—	—	—	—	—
1897	56	6,840	910	3,112	39	—	—	—	—	—	—	—
1898	36	7,370	784	3,578	21	—	—	—	—	—	—	—
1899	26	8,632	890	3,603	42	—	—	—	—	—	—	—
1900	20	9,528	552	4,018	75	—	—	—	—	—	—	—
Summa hästar	213	39,258	4,069	17,772	207	—	—	—	—	—	—	—

Anm. 1) Här ingår äfven bidrag af vägfyrkar enligt kol. 5. — 2) Här ingår leke statsbidraget till vägenderhållet in natura. — 3) Afse endast 46 037 km.; det öfriga är ej uppskattadt före 1900 års slut. — 4) Frist. — 5) Kostnaden, ingående i andra vägarheten, är ej särskildt uppgifven.

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I VERMLANDS LÄN ÅR 1900.

I. Landsbygden.

1. Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.	2. Kronoegendomar.				3. Skatteegendomar.		4. Frälseegendomar.		5. S u m m a.	
	6. Under allmän disposition.		7. Under en-känd disposition.		Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.
	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.						
Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	7	7 59	—	—	—	—	—	—	7	7 59
Boställen: hemman	72	481 471 193	—	—	21	30 173	5	1 133	98	581 675 193
hyttor	—	—	—	—	4	—	—	—	4	—
lägenheter	24	—	—	—	8	—	2	—	34	—
Säterier och ladugårdar	—	—	—	—	1	1	93	94 173	94	95 173
Rå- och rörs (insockne) hemman	—	—	—	—	—	—	48	14 173	48	14 173
Hemman	56	803 436 600	4	14	2 262	1 250	604	303 436 600	2 926	1 581 436 600
Hyttor	—	—	—	—	42	31 173	—	—	42	31 173
Jordlägenheter	14	—	50	—	333	—	78	—	475	—
Fiskerier	—	—	1	—	—	—	5	—	6	—
Verk och inrättningar	—	—	—	—	10	—	1	—	11	—
Summa antal och nuvarande mantal	173	861 438 1045	55	14	2 681	1 280	886	414 307 773	3 715	1 787 1022
Oförmedladt mantal	—	92 109 024 7	—	14	—	1 999 112 43 700	—	434 133 001	—	1 826 235 001

12. Brukningsdelar och i jordeboken ej upptagna torp.	13. Antal.	14. Tateringsvärde (i kronor) hvarför bevilning	
		erlägges.	icke erlägges.
Brukningsdelar, hvari hemman äro fördelade	25 217	—	—
Jordtorp, ej upptagna i jordeboken	3 829	—	—
Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, d:o	1 097	—	—
Jordbruksfastighet och annan fastighet.	—	119 144 800	2 132 600
Jordbruksfastighet	—	—	—
Annan fastighet:	—	—	—
Hus och tomter i köpingar och dermed jemförliga orter:	—	—	—
i Softe köping	—	1 058 800	—
i Arvika	—	2 465 300	—
i Sunne	—	283 100	—
i Toraby	—	211 000	—
Lägenheter i öfrigt, hvilka hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden	—	20 059 300	87 600
Kyrkor och bönehus	—	—	3 358 300
Andra offentliga byggnader	—	—	3 207 300
Frälseräntor	106	116 300	—
Summa annan fastighet (än jordbruk-fastighet)	—	24 224 400	6 653 800

II. Städerna.

16. Städer.	17. Tomter.		18. Landrier, jordlotter eller andra brukningsdelar.	19. Boningshus.		20. Taxeringsvärde (i kronor).													
	Bebyggda.	Obbyggda.		Antal.	Antal.	21. Jordar.		22. Annan fastighet.				23. Summa (annan fastighet)							
			hvarför bevilning erlägges.			icke erlägges.	Hus och tomter	Kyrkor och bönehus	Andra offentliga byggnader	Summa	hvarför bevilning erlägges.	icke erlägges.							
	Karlstad	476	20	107	50	588	659,000	9,800	11,455,000	1,920,000	—	272,700	—	482,000	11,455,000	1,975,000			
Kristinehamn	324	169	414	62	687	500,700	45,000	5,526,000	—	—	245,300	—	1,113,300	5,596,000	1,358,000				
Filipstad	187	23	310	49	412	650,000	36,700	6,283,000	—	—	193,200	—	390,000	6,283,000	583,000				
Summa	987	212	831	161	1,717	1,819,000	101,500	20,435,500	1,920,000	—	711,100	—	1,985,000	20,435,500	3,917,000				
						1,921,400		21,656,400			711,100		1,985,000	21,351,100					

Tab. 4.
EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VERMLANDS LÄN ÅR 1900.

1.	2.	3.	4.			6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
			Krono.	Statie.	Frälse.									
Fideikommi-vnehafvarens namn.	Egendomens namn.	Brägarbet. Söcken.	M a n s t a l.				Summa.	Antal afborar, o. d. ej inräknade i statistiska beräkningar.	Antal afborar, o. d. ej inräknade i statistiska beräkningar.	Antal afborar, o. d. ej inräknade i statistiska beräkningar.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Statie.	Frälse.	Summa.								
Romanas arvingarne	Ulfsjö Vestra Bonden	Ölme	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55,100
Brakgraven E. Lidbeck	Värnså	Karlavads socken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,000
Jan Sandelius arvingar	Sandviken Nora och Södra Hertzöga Nora	Grafva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80,500
Jan Renhults arvingar	Hertzöga Nora	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25,500
Grefvinnan Natalie Rosenqvist	Lång	Grums	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124,000
Löjtnant M. J. Lilliehöök	Sjösnabel	Södra Ny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171,000
Kapten B. J. C. Lilliehöök	Hammar	Bro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55,100
		Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	559,200

Tab. 5.
EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VERMLANDS LÄN ÅR 1900.

1.	2.	3.	4.			6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
			Krono.	Statie.	Frälse.									
Aktiebolsags namn.	Egendomens namn.	Belägenhet. Söcken (stad).	M a n s t a l.				Summa.	Antal afborar, o. d. ej inräknade i statistiska beräkningar.	Antal afborar, o. d. ej inräknade i statistiska beräkningar.	Antal afborar, o. d. ej inräknade i statistiska beräkningar.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)			
			Krono.	Statie.	Frälse.	Summa.								
Aktiebolaget Björneborgs brue- egare	Björneborg	Vianum	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	380,000
Aktiebolaget Backhammar	Backhammars pappers- och cellulosafabrik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170,000
Kronorps aktiebolag	Kronorps med underlydande Löstad m. f.	Södra Råda	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	408,200
Bofors-Gullrings aktiebolag	Kolhus	Fryksände	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114,000
Svarås bruks aktiebolag	Munkfors qvarn m. f.	Nystrand, Rud- ånga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51,500
Skagerbrunnas aktiebolag	Skagerbrunn	Rudskoga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25,000
Aktiebolaget Slagbeldfabriken	Årå	Södra Råda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17,000
Sjöstad aktiebolag	Sjöstad Nora och Södra Sanna bryggeri	Ölme	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80,000
		Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46,500

Tab. 4 o. 5.

Tab. 5.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
														Krono.
Aktiebolaget Trakai	Hälsiken m. f.	Vianum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92,700
Alsters bruks aktiebolag	Beck eller Östra torp	Östra Fogelvik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,000
Blombachs aktiebolag	Blombachs linlageri m. f.	Nyed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118,000
Nölnabacks-Trysis aktiebolag	Kärn med underlydande Nölnabacka	Nedre Ulterud	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,000
Brattfors aktiebolag	Brattfors	Nyed	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	673,900
Långans grafaktiebolag	Långans grafaktiebolag	Fernebo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	290,200
Villingbergs aktiebolag	Villingbergs aktiebolag	Glaborna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191,000
Ferabergs grafaktiebolag	Ferabergs grafaktiebolag	Fernebo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	267,400
Ferabergs spångmanufaktur- aktiebolag	Ferabergs spångmanufaktur- aktiebolag	Kroppe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,800
Uddeholms aktiebolag	Uddeholms aktiebolag	Fernebo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	293,800
Nordmarks grafaktiebolag	Nordmarks grafors odalfält	Nordmark	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48,000
Hellefors aktiebolag	Hellefors aktiebolag	Rausa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193,600
Lejufors aktiebolag	Lejufors aktiebolag	Köpmark	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468,400
Aktiebolaget Ramen-fäljen	Aktiebolaget Ramen-fäljen	Rämen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88,500
Storfors aktiebolag	Storfors aktiebolag	Nordmark	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48,000
Lundabergs aktiebolag	Lundabergs aktiebolag	Kroppe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77,000
Rausas fabriksaktiebolag	Rausas fabriksaktiebolag	Rausa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18,000
Vrånors aktiebolag	Vrånors aktiebolag	Stora Nil- Nor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700
		Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16,000

Tab. 7.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTÄLTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens tillrättelseår och dag.	Utdelning under år 1900 till utnämnda stiftelsemedlemmar.	Stiftelsens storlek år 1900 (fastslagna värden inräknade vid stiftelsemedlemmarnas utdelning).	Värdet af fastigheter, bostäder, förläggningar, etc. vid stiftelsemedlemmarnas utdelning.	Stiftelsens förvaltare.		
Silkestad-donationsfonden.	Beredande af underhållning och uppfostran åt fattiga och vanliga barn i Vise.	Henningsen Henrik Andersson och hans hustru, Freden Esra Geijer.	1884 2/1	8	5,213	—	Pastor och kyrkoförvar.		
Almets barnhem.	Att bekämpa fattiga barn.	Broksgården A. G. Levor.	1886 3/1	9	48,000	2,200	Särskild styrelse.		
A. C. Levors donationsfond.	Att bekämpa fattiga barn.	Broksgården Johan Lundgrenska donationfonden.	1894 jan.	16	9,000	—	Skolorätt i Alster.		
Landgrenska donationfonden.	Att bekämpa fattiga barn.	Broksgården Johan Lundgrenska donationfonden.	1786 2/1	23	8,406	—	Folksamhets och försäkringsstyrelse.		
Hälsödonationsfonden.	Till bekämpning af fattiga skolbarn.	Hälsödonationsfonden.	1886 3/1	5	1,000	—	Kommunalnämnden i Nordmark.		
Lidenska fonden.	Hälsödonationsfonden.	Hälsödonationsfonden.	1884 3/1	8	1,388	—	Do i Eda.		
Lidenska stiftelsefonden.	Folkhögskolan och naturvetenskapsskolan.	Do.	1884 3/1	—	765	—	Skolorätt.		
Lidenska fonden.	Till hjälp af fattiga skolbarn i Kåla.	Do.	1884 3/1	—	904	—	Do i Jerumskog.		
Skolbarnstiftelsen.	Till hjälp af fattiga skolbarn i Kåla.	Do.	1881 3/1	—	2,000	2,000	Do i Gunnarby.		
Rappadons donationsfonden.	Att bekämpa fattiga skolbarn.	Do.	1801 3/1	10	200	—	Kommunalnämnden i Norra Råda.		
Do do.	Att bekämpa fattiga skolbarn.	Do.	Do.	1	5	100	Do do.		
Kamer. A. Lagergrens donationfonden.	Att bekämpa fattiga skolbarn.	Do.	1888 3/1	—	2,149	—	Do do.		
P. G. Sjöströms donationfonden.	Att bekämpa fattiga skolbarn.	Do.	1884 3/1	—	178	—	Do do.		
Bergmanska fonden.	Till hjälp af fattiga skolbarn.	Do.	1876 1/1	89	8,000	—	Skolorätt i Sunna.		
Sharpeska skolstiftelsen.	Till hjälp af fattiga skolbarn.	Do.	1886	6	312	—	Do do.		
Torsby folkskola i Torsby.	För folkskoleundervisningen i Fryksände.	Do.	Kan ej bestämmas.	—	9,850	—	Skolorätt.		
John Östlings fond.	Utdelning af böcker åt fattiga skolbarn i Östmark.	Do.	1886 3/1	7	558	—	Pastor och skolorätt.		
Nordmarks donationfonden.	Skolorätt i Nordmark befäringarna.	Do.	1813 3/1	250	8,000	8,000	Skolorätt.		
Nilsenska fonden.	Att bekämpa fattiga skolbarn i Kåla.	Do.	1882 3/1	149	9,856	—	Do.		
Betta Hanssons donationfonden.	Att bekämpa fattiga skolbarn i Kåla.	Do.	1884 3/1	482	10,000	—	Do.		
Wredenska giftermålsfonden.	Till hjälp af fattiga skolbarn i Grafsva.	Do.	1884 3/1	20	9,000	—	Pastor och kyrkoförvar.		
Thulinsska fonden.	Till 2 fattiga barn inom Toleruds skolorätt.	Do.	1878 3/1	9	500	—	Skolorätt i Grafsva.		
Fonden för fattiga barns uppfostran.	Att uppehålla skolor för grönlig skola i Namsmålar.	Do.	1874	—	277	—	Kommunalnämnden.		
Rensköldsska donationfonden.	Bekämpning af ett fattigt skolbarn i Bigå.	Do.	1871 1/1	1	100	—	Skolorätt.		
Sundbysska donationfonden.	Att bekämpa fattiga skolbarn i Kåla.	Do.	—	24	92,055	—	Utdelningsaktiebolag.		
Karl Fredrik Kiebergers testamentsfond.	Att bekämpa fattiga skolbarn i Kåla.	Do.	1888 3/1	—	800	—	Skolorätt i Blomskog.		
Do do.	Fattiga skolbarns bekämpning.	Do.	—	—	1,100	—	Do i Töckmark.		

d) Stiftelser för sjukvård (ej sjukstugor).

Jernskogs sjukstuga. Att bekämpa sjukvård i obemiddlade personer. Sjukhusen vid Liljedals glasbruk.

e) Sjuk- och begravningskassor (sjukstugor).

Hjörneborgs arbetares sjukstuga- och begravningskassa. Att bekämpa sjukvård samt begravningskostnader till delegerade.

Tab. 7.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens tillrättelseår och dag.	Utdelning under år 1900 till utnämnda stiftelsemedlemmar.	Stiftelsens storlek år 1900 (fastslagna värden inräknade vid stiftelsemedlemmarnas utdelning).	Värdet af fastigheter, bostäder, förläggningar, etc. vid stiftelsemedlemmarnas utdelning.	Stiftelsens förvaltare.		
Munkfors sjukstuga-förening.	Beredande af sjuk- och begravningskostnader.	Jernskogens A. P. Bergman.	1894 1/1	54	883	—	Styrelse af 7 personer.		
Munkfors arbetarförenings sjukstuga.	Att till delegerade utbetala sjukvård samt begravningskostnader.	Brakpatron R. Geijer och handlanden O. Högberg.	1878 3/1	40	1,243	—	En styrelse.		
Munkfors nya sjuk- och begravningskassa.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader vid sjukdoms- och dödsfall.	Do.	1894 1/1	280	683	—	Do af 7 personer.		
Dejerska fonden.	Beredande af sjuk- och begravningskostnader.	Do.	1888	14	288	—	En vald styrelse.		
Segerströms allmänna sjukstuga.	Beredande af sjuk- och begravningskostnader.	Do.	1882 3/1	9	153	—	En styrelse af 7 personer.		
Töckmarks arbetares sjukstuga.	Att bekämpa sjukvård.	Do.	1889 3/1	8	46	—	Bekämpare och arbetare utvalda ombud.		
Rottners fabrikers sjuk- och begravningskassa.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader vid sjukdoms- och dödsfall.	Do.	1885 3/1	82	1,538	—	En styrelse.		
Rottners jordbrukares sjuk- och begravningskassa.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader vid sjukdoms- och dödsfall.	Do.	1881 3/1	18	188	—	Kassans ordförande med kontroll af affären.		
Grafvskans sjuk- och begravningskassa.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader vid sjukdoms- och dödsfall.	Do.	1886 3/1	30	457	—	En styrelse af 4 personer.		
Vredenska sjuk- och begravningskassa.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader vid sjukdoms- och dödsfall.	Do.	1889 1/1	36	670	—	Do do.		
Klaröfver arbetares sjukstuga.	Beredande af sjuk- och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1888 1/1	27	584	—	Do do.		
SKS:s sjukstuga.	Do do.	Do.	1891 1/1	27	806	—	Do af 7 personer.		
Stiftelsen för sjuk- och begravningskostnader.	Do do.	Do.	1888 3/1	58	878	—	Do af 6 do.		
Kåla allmänna sjukstuga- och begravningskassa.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader vid sjukdoms- och dödsfall.	Do.	1883 3/1	—	—	—	Stiftaren.		
Långbäckens arbetares sjukstuga.	Beredande af sjuk- och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1900 3/1	19	288	—	En styrelse.		
Lejerska arbetares sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1880 3/1	61	822	—	Do af 7 personer.		
Gunnarby arbetares sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1885 3/1	9	162	—	Storforbruker aktiebolag.		
Vanvans sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1884 1/1	31	879	—	En styrelse bestående af 10 medlemmar.		
Vanvans sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1892 3/1	6	56	—	Do af 6 personer.		
Hälsödonations sjuk- och begravningskassa.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1888 3/1	19	813	—	Do af 3 do.		
Stenens arbetares sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1889 3/1	38	781	—	En sjukhusstyrelse.		
Stenens arbetares sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1889 3/1	39	1,031	—	Do.		
Stenens arbetares sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1888 3/1	68	1,546	—	Hilleruds aktiebolag.		
Stenens arbetares sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1888 3/1	18	408	—	En styrelse.		
Stenens arbetares sjukstuga-förening.	Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.	Do.	1884 3/1	37	680	—	Do af 6 personer.		

f) Pensionsfonder (utan utgifter af delegerade).

Löwenhirska donationsfonden. Beredande af lifrentor. von Eckstedtska do. Att bekämpa fattiga i Grans under året följande följande. Lidenska donationsfonden. Att bekämpa fattiga i Grans under året följande följande. Anderssonska fonden. Att bekämpa fattiga i Grans under året följande följande. Löwenhirska giften. Att bekämpa fattiga i Grans under året följande följande.

g) Pensionskassor (med utgifter af delegerade).

Nordmark-Klaröfver och Filipstads nya beredningskassa. Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade. Liljedals glasbruk. Att bekämpa sjukvård och begravningskostnader till delegerade.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSALTNER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftets namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Uthållning under till 1800 år.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Anmärkingar.
Fabrigrenska donationen. Nya bibliotekskassan.	Skipperier och premier till elever vid Karlstads folkskolläroverstyrelsen. Inköp af böcker för allmänna bibliotek.	Boktryckaren C. A. Fablgren. Biskop C. A. Agardh.	1895 m/18 1898	1 —	100 551	6,090 15,084	— —	— —	Rektor. Dn.
d) <i>Stiftelser för sjukvård (sjuksjukvårdskassor).</i>									
Sundströmska fonden. Mellqvistska do. Reserverade medel till användning af aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstads arbetares efterlämnade enkler och barn.	Rättan utdelas uträskad till 3 obotligt sjuka handlande, enkler eller handlande eller till 3 obotligt sjuka af hvilken klass som helst. Rättan användes endast för sjukas vård vid brunns- och badutrustning. Att till varje enkla efter verksamt arbete betala 500 kronor och till varje barn under 15 år 100 kronor.	Handlanden C. G. Sundström. Pastor L. F. Mellqvist. Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad.	1869 3/4 1895 m/18 1889 9/4	3 10 10	185 56 2,900	3,009 1,245 15,800	— — —	— — —	Fattigvårdsstyrelsen. Dn. Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad.
e) <i>Sjuk- och begravningskassor (sjuksjukvårdskassor).</i>									
Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstads arbetares sjuk- och begravningskassa. Karlstads arbetareförenings do. Sjukhusets Hjelpekassan. De Karlstads sjuk- och begravningskassa. Allmänna sjuk- och begravningskassa. Nationalsoldaternas sjuk- och begravningskassa. Vårt värn.	Att länna sjuk- och begravningshjelp till verkstads arbetare samt deras hustrur. Att bereda deltagare understöd vid sjukdom och begravningshjelp vid dödsfall. Att till deltagare utbetala sjuk- och begravningshjelp. Att till deltagare understöd vid sjukdom och begravningshjelp vid dödsfall. Dn.	Aktiebolaget Karlstads mekaniska verkstad. Karlstads arbetareförening. Goodtemplarne i Karlstad. Handlanden Simon Gustafson m. f. Fabriker G. W. Andersson, Karlstad. Byggnadsritaren P. A. Segerqvist.	1875 1877 1882 4/18 1891 m/18 1895 m/18 1891 m/18	143 50 34 42 124 11	4,084 2,026 943 1,620 4,680 385	5,315 6,195 1,545 1,565 4,247 —	— — — — — —	— — — — — —	En komité af 6 personer. Karlstads arbetareförening. En styrelse. Dn. Dn. Dn.
f) <i>Pensionsfonder (utan utgifter af delegare).</i>									
J. von Eckstedts understödsfond. Eskelohjelpsfonden. Tropcekonfonden. Preferenskapets understödsfond. Vermilands enskilda militär- och pensionskassa.	Pensioner af enkler efter prestens namn, som tillhört Karlstads stift. Pensioner af delegares enkler och barn. Pensioner af prestkonor inom Karlstads stift. Understöd till nöddödade prester och hjälp vid afslutning af vikarie. Understöd till behövande afskedade soldater och deras enkler.	Major J. von Eckstedt. Karlstads stifts prestmöta. Kungl. resolution. Dn. Dn. Sammansatt.	1875 m/4 1885 m/18 1877 m/18 1877 m/18 1881 m/18 1788—90	6 50 51 2 47	500 1,409 121 408 370	19,672 26,726 3,502 23,714 11,089	— — — — —	— — — — —	Domkapitlet. Dn. Dn. Dn. Kassaförvaltaren.
g) <i>Andra stiftelser och härvidlingar.</i>									
Bibelafonden. Bibelpredikan inom Karlstads stift. Abrahamskas donationen (man- och kvinnofonden). Gratifikationsfonden. Enerströmska fonden.	Bibelpredikan inom Karlstads stift. Understöd af nyavgivna prestämän. Att beteckna försämen på sådant arbete, som verkställas vid arbetsutställningen. Rättan användes till gratifikationer af ömska mödrar af den fattigare klassen, om hvilka man vet, att de med ömbördighet omhulda sina barn. Rättan månar fönn på braxandens följande år användes till något för staden gagnarligt och behjufvaamt ändamål, som icke genom kommunaltilläggningsbeskattning kan tillgodas.	Kungl. resolution. Biskop C. H. Rundgren. Grosshandlanden O. F. Ahnmark. Dessamma. Länrettsläkaren A. Eberström.	1869 m/18 1879 1/2 1869 1/2 1868 m/18 1888 m/18	— 3 — 5 —	— 58 — 45 —	26,852 3,624 4,050 6,790 55,010	— — — — —	— — — — —	Domkapitlet. Dn. Fattigvårdsstyrelsen. Dn. Stadsfullmäktige.

Tab. 7.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftets namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Uthållning under till 1800 år.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Stiftelsens värde af fastigheter, lösöre, tillbörliga tillgångar m. m. vid stiftets stiftelse.	Anmärkingar.
Vermilands länns skoldför- ening för frigitas fågar.	Att från återfull i brott söka bevara fågar, som länat tillhörigt, från något af rikets häkten frifrigas, genom att för dem bereda möjlighet till frigit förärf.	Landsbiföring Widmark, biskop Rundgren m. f.	1885 m/18	2	51	3,308	—	—	En styrelse.
Summa									
					1,050	45,261	692,567	53,500	
c) <i>I Kristinehamns stad.</i>									
a) <i>Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauveres kontenz och dylikt.</i>									
Handförelseunders- stödsfond. Kuldsdatska donationen. Stedsta donationen. Marie Charlotte Nordenskiöld- understödsfond.	Rättan utdelas såligen vid jul till behövande personer af handförelse och inom samhällstid. Är till understöd till fattiga enkler inom staden. Rättan utdelas den 6 februari till de mest fattiga i Kristinehamns stads Varann föreningsföretag. Att länna understöd till behövande i Kristinehamn, som ej hafva understöd af fattigvården.	Medlemmar af handelsföretagen. Bakerna Gösta Lins Kuldsdatska. Fru Maria Stedt. Stiftelsefören X. Ch. Nordenskiöld. född.	1870 1/2 1877 1/2 1798 m/18 1887 1/2 o. 1881 1/2	4 4 2 30	45 38 5 1,140	1,000 750 115 14,737	— — — —	— — — —	Kyrkorådet. Dn. Fattigvårdsstyrelsen. Borgmästare, pastor och fattigvårdsstyrelsens ordförande.
b) <i>Stiftelser för barnvård och barnundervisning.</i>									
Doktor C. E. Bergs minne. Fader- och moderlösa barns- kassa. Frisken Mathilda Aspellins donationsfond. Kristinehamns sparbanks stiftelse. Nordenskiöldska stipendiet. Koning Oskars och Drottning Sofas allverldshöps stiftelse.	Att länna bekändhet vid jul till behövande personer, värslösa barn i Kristinehamn. Att bilda ett framtida barnhem för fattiga fäder- och moderlösa barn inom Kristinehamns och Varannas församlingar. Öfande af undervisningsanstalter i naturlära vid Kristinehamns elementarskolor för flickor. Att understöda lärjungar vid Kristinehamns hörsals- och allmänna läroverk vid Kristinehamns läroverk. Att understöda elever vid allmänna läroverket vid Kristinehamns stadsskolor.	Bildad genom sammansatt. Obekant. Kajoten C. L. Aspellin. Kristinehamns sparbank. Eufra Sofie Nordenfödd. Stadsfullmäktige.	1879 1/2 1768 m/18 1882 m/18 1885 1/2 1878 m/18 1889 10/10	5 — — — — 2	60 — — — — 50	1,200 15,242 — — — 1,154	— — — — — —	— — — — — —	Fattigvårdsstyrelsen. Föreningslänans kyrkoråd. Styrelsen för läroverket. Dn. Läroverkskollegiet. Dn.
d) <i>Stiftelser för sjukvård (sjuksjukvårdskassor).</i>									
Bergsjö donationsfond. Kristinehamns mekaniska verkstads arbetareförenings sjuk- och begravningskassa. Kristinehamns första hund- förenings do. Kristinehamns arbetareförenings do. Kristinehamns goodtemplars do.	Ärliga minna användes till medicinska ändamål af studentens fattiga. Att länna understöd till sjukdoms- och dödsfall. Att länna understöd vid sjukdoms- och dödsfall. Dn. Dn. Dn.	Apotekaren Pehr Bergius. Verksaktiebolaget. Genom sammansatt. Arbetsföreningen. Medlemmar af goodtemplarslögen.	1879 m/18 1876 1881 1/2 1870 m/18 1888 10/10	— 70 101 55 16	300 2,280 2,757 968 577	— 12,485 — — —	— — — — —	— — — — —	Fattigvårdsstyrelsen. Verksaktiebolaget styrelse. En styrelse. Arbetsföreningen. En styrelse.
e) <i>Pensionsfonder (utan utgifter af delegare).</i>									
Marie Charlotta Nordenskiöld- pensionsfond. Sjömansarbetsfonden.	Pensioner af 2 behövande ogifta fruinnor af stiftens församling eller andra i Kristinehamn bosatta. Att länna understöd till i Kristinehamn bosatta fattiga skippare och sjömän eller deras enkler och barn.	Stiftelsefören X. Ch. Nordenfödd. Sammansatt af sjöfarande.	1887 1/2 o. 1881 1/2 1871 10/10	2 2 2	400 70	9,200 1,400	— —	— —	Borgmästare, pastor och fattigvårdsstyrelsens ordförande. Fattigvårdsstyrelsen.

Tab. 7. (Forts.) FRÖMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900 till utvalda stödningsberättigade personer.	Stiftelsens storlek värden i riksdaler vid senaste inventeringen.	Värdet af fastigheter, bebyggelse, verktyg, inventarier, etc. vid senaste inventeringen.	Stiftelsens förvaltare.		Anmärkingar.
Anna Lovisa Berggrens stiftelse.	Till stiftelsen för flickor vid Särna, paveras kontext inom Filipstads stad och Fernbo församling samt stipendier till läroverket i Filipstad.	Eufemia A. L. Berggren, född Wetterberg.	1856 11/18	11	7,500	—	Filipstads och Fernbo församlingens kyrkostad.		
Stenkyrkbygdens fonden.	För uppförande af en stenkyrka i Elfsäcks församling.	Höfnarskyrkan U. Örneberg.	1858 1/1	—	18,321	—	H. Westlund i Sand.		
A. M. Ahlströms gåfvermedelfond.	Underhåll af pastoratets husbyggnader i Fryksände församling.	Kyrkostaden A. M. Ahlström.	1867	—	3,488	—	Kommunalnämnden.		
Frysändens sockens biblioteks-fond.	Inköp af böcker till sockenbiblioteket i Fryksände församling.	Frysändens pastoratsnämnda.	1869	—	737	—	Do.		
Dalby kyrkas abog Nicklas fund.	Afsträngningen användes i enlighet med kungl. cirkuläret den 29 oktober 1856 angående kyrkostäder.	Okändt.	Okändt.	—	1,651	50,000	Kyrkostad.		
Vermlands län af förmögenhetsfonder.	Till lindrande och motverkande af nöd i vissa delar af länet.	Summasakott inom länet.	1851—59	—	923,264	—	Konungens Befallningshafvande, Landtinget och en del kommuner.		
		Summa	—	1,020	30,379	729,804	57,200		
Wibelska fonden.	Räntan får användas för allmänna fattigsälvården.	Professör P. Sundberg.	1858 12/18	—	75	—	Pastorsrådetsstyrelsen.		
Zanderska do.	Allt undermåliga fattigsälvårdens ersättningsstiftelse.	Jungfru Johanna Lindqvist.	1858 12/18	73	1,500	—	Do.		
Lindqvistska do.	Räntan skall hvarje år utdelas till i staden befäliga gubbar, smörgångande fruntimmer.	Jungfru Sara Kristina Tingström.	1861 11/18	10	152	8,896	Do.		
Tingströms do.	Do till 10 gamla, fattiga och sjuka personer inom staden.	Mansell Johanna Kjellman.	1866 11/18	3	2,135	—	Do.		
Kjellmanska do.	Do till 3 gamla fruntimmer af paveras kontext.	Flodströms C. Bergman.	1861 12/18	8	67	1,500	Do.		
Westerförska do.	Do till medelåmna borgare och deras barn.	Johan Kristina Wetterström.	1877 11/18	2	54	1,200	Do.		
Maria Larsoffers jaifvrefond.	Do till 2 gamla och sjukliga jämnåringar.	Jungfru Maria Larsoff.	1877 11/18	2	90	2,000	Do.		
Astriskska fonden.	Räntan skall årligen utdelas till fattiga i staden.	Eufemia A. M. Ahlström.	1857 11/18	5	90	694	Do.		
Arsonska do.	Räntan utdelas till fattiga i staden.	Jungfru Lisa Larsson.	1842 1/18	35	157	3,508	Do.		
Charobinska do.	Räntan utdelas till fattiga i staden.	Bråkströms M. C. Carlholm.	1842 1/18	14	197	6,677	Do.		
Paveras-kontextens fonden.	Räntan utdelas till paveras kontext.	Bildad genom summasakott.	1856 11/18	19	208	4,187	Landstämmanden och biakoppen.		
Seiterbergiska fonden.	Räntan utdelas till 10 å 20 personer af paveras kontext.	Doktor C. Höök.	1856 11/18	20	500	10,000	Karlstads kommunalstyrelse.		
Fällgrändska do.	Räntan utdelas till paveras kontext.	Boktryckerens C. A. Fällgränd.	1856 11/18	3	180	2,900	Fattigrådetsstyrelsen.		
Sjöströmska do.	Do do.	Do.	—	—	—	—	Do.		
D. V. Gållers fond.	Allt af fattigrådetsstyrelsen efter behör disponeras.	Eufemia Agnes Sjöstedt.	1856 11/18	6	67	1,500	Do.		
Carolinuska Lovisa Bergmans donationsfond.	För uppförande af byresfriska bostäder af paveras kontext eller detsamma för att paveras kontext till understad af paveras kontext.	Bråkströms C. Bergman.	1857 11/18	5	45	1,000	Do.		
Kajser-Anderssons under-stiftelse.	Allt lemna arbetare vid Karlstads mekaniska verkstad hjälp, der så behöfves.	Fabrikör G. Ad. Andersson och apotekare L. Kalljaer.	1877 1/18	3	471	21,738	En styrelse.		

B. I Karlstads stad.

a) Stiftelser för egenlig fattigråd, för s. k. paveras kontext och dylikt.

Räntan får användas för allmänna fattigsälvården.	1864 1/18	101	2,262	—	Pastorsrådetsstyrelsen.
Do do.	—	—	—	—	Do.
Allt undermåliga fattigsälvårdens ersättningsstiftelse.	1858 12/18	73	1,500	—	Do.
Räntan skall hvarje år utdelas till i staden befäliga gubbar, smörgångande fruntimmer.	1861 11/18	8	67	1,500	Do.
Do till 10 gamla, fattiga och sjuka personer inom staden.	1861 11/18	10	152	8,896	Do.
Do till 3 gamla fruntimmer af paveras kontext.	1866 11/18	3	2,135	—	Do.
Do till medelåmna borgare och deras barn.	1861 12/18	8	67	1,500	Do.
Do till 2 gamla och sjukliga jämnåringar.	1877 11/18	2	54	1,200	Do.
Räntan skall årligen utdelas till fattiga i staden.	1857 11/18	5	90	694	Do.
Räntan utdelas till fattiga i staden.	1842 1/18	35	157	3,508	Do.
Ränta utdelas till paveras kontext.	1856 11/18	19	208	4,187	Landstämmanden och biakoppen.
Räntan utdelas till 10 å 20 personer af paveras kontext.	1856 11/18	20	500	10,000	Karlstads kommunalstyrelse.
Räntan utdelas till paveras kontext.	1856 11/18	3	180	2,900	Fattigrådetsstyrelsen.
Do do.	—	—	—	—	Do.
Allt af fattigrådetsstyrelsen efter behör disponeras.	1856 11/18	6	67	1,500	Do.
För uppförande af byresfriska bostäder af paveras kontext eller detsamma för att paveras kontext till understad af paveras kontext.	1857 11/18	5	45	1,000	Do.
Allt lemna arbetare vid Karlstads mekaniska verkstad hjälp, der så behöfves.	1877 1/18	3	471	21,738	En styrelse.

b) Stiftelser och berättigningar för barnvård och barnvårdsstyrelsen.

Premier vid folkskolan.	1864 1/18	101	2,262	—	Stadsfullmäktige.
Summasakott af kommunen och enskilda.	—	—	—	—	Do.
Anordnad och understöd af Vermlands läns läroverk från och med 1858.	1858 12/18	34	14,491	58,705	En af Landstinget årligen utsedd styrelse.
Landstämmanden H. F. Oldervig, biskop C. A. Agazth m. fl.	1846 12/18	7	320	38,013	Stadsbild styrelse.

c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.

Wahnermanska stipendiifonden.	Stipendier för teaterns årligt, dels vid universitetet, dels vid skolan.	Kamrer P. Wihnerman.	1712 12/17	18	1,075	—	Domkapitlet.
Romanska do.	Stipendier för studerande afkomlingar efter testators öfverlåtenhet i Karlstad.	Landmiliterdirektör J. Romman.	1764 12/17	2	80	2,229	Do.
Nordiska do.	Stipendier för studerande afkomlingar efter testators öfverlåtenhet i Karlstad.	Professör Sv. Nordström.	1884 1/18	1	160	4,260	Do.
Bostörska do.	Do do.	Borgmästaren Bostörska omka Hedvig Bostörska.	1794 12/18	2	50	1,311	Do.
E. G. Geijers stipendiifond.	Do do.	Styrelsen för en minnesfond öfver E. G. Geijer.	1855 1/18	1	70	1,958	Do.
Aurénstas stipendiifonden.	Do do.	Kommunisier J. Aurén.	1846 12/17	4	120	3,455	Do.
Hans Slöjt Konung Carl XV:s stipendiifond.	Do do.	Insamling genom rektor Fr. Wallin.	1860 1/18	1	20	680	Do.
Matematiska premiefonden.	Premier vid do.	Insamling genom rektor G. M. von Geijer.	1860 1/18	1	50	1,358	Do.
L. P. Mellqvists stipendiifond.	Stipendier vid do.	Kyrkostaden L. P. Mellqvist.	1868 12/18	6	35	1,009	Do.
Revnäska stipendiifonden.	Do do.	Grannhandlaren S. Revnäs.	1867 12/18	4	560	16,084	Do.
Sällskapsstipendiifonden.	Do do.	Summasakott af ett allskap i Karlstad.	1868 1/18	1	10	267	Do.
C. P. Bergmans stipendiifond.	Do do.	Handlaren C. P. Bergman.	1861 12/18	1	72	2,084	Do.
B. A. Geijers do.	Do do.	Bråkströms B. A. Geijer.	1873 12/17	1	110	3,207	Do.
J. von Ebelströms do.	Do do.	Måjer J. von Ebelström.	1875 12/18	2	340	9,205	Do.
S. D. Mellqvists do.	Stipendier af teologie eller filosofie studerande vid universitetet.	Vice pastor S. D. Mellqvist.	1862 12/18	50	1,595	48,739	Do.
C. O. Löwenhagens do.	Stipendier vid skolan och universitetet.	Godegeren C. O. Löwenhagen.	1875 12/18	2	180	5,437	Do.
A. F. Bergmans do.	Stipendier för allmänna läroverket i Karlstad, med föreskrifvit för allmänna läroverket i Karlstad.	Ridmannen A. F. Bergman.	1875 12/18	2	74	2,109	Do.
G. Löfströms do.	Stipendier vid do.	Bråkströms G. Löfström.	1879 12/18	2	74	6,623	Do.
Johanna stipendit-institutet.	Understad af fattiga studerande.	Rektor A. F. Westman.	1870 12/18	2	260	7,166	Do.
Hyttrömska stipendiifonden.	Do do.	Civilingenjör C. Hyttröm.	1871 12/18	3	495	19,685	Do.
Domkapitlets premiefond.	Do do.	Biskop C. H. Rundgren.	1875 12/18	1	17	540	Do.
Danmarks-Lowenbärska stipendiifonden.	Understad af studerande, som äro lärare söner.	Godegeren D. Danielson.	1876 1/18	1	—	—	Do.
H. K. H. Komprisen, Heringsen af Vermland, Oscar Gustaf Adolf, Östergårdens stipendiifond.	Do do.	H. M. Konungen.	1877 12/18	1	200	5,162	Do.
Gymnasietpremieifonden.	Uppmaningen till skicklighet i gymnasiet och mål- och utställning.	Vermlands församling för utställning.	1879 12/18	5	50	1,728	Do.
Kjellmanska stipendiifonden.	Understad af fattiga studerande, som äro födda i Filipstad.	Rektor Kjellman August.	1882 1/18	1	60	1,698	Do.
Sundnäska do.	Do do.	Boktryckeren August Sundnäs.	1882 12/18	1	120	3,444	Do.
F. H. Doktor Sven Haraldus premiefond.	Belöning för skicklighet i naturhistorien.	Delegerad för anskaffande af naturhistoriska föremål.	1886 1/18	1	10	337	Do.
Melbynska stipendiifonden.	Understad af fattiga studerande.	Prosektor C. H. Collvén.	1888 12/18	1	50	7,127	Do.
Liljebäckska stipendiifonden.	Stipendier vid läroverket i Karlstad och understad af fattiga elever.	Ridmannen Paul Liljebäck.	1786 1/18	6	360	17,399	Do.
Melbynska stipendiifonden.	Belöning af skicklighet i naturhistorien.	Kommunisier S. D. Mellqvist.	1877 12/18	1	100	11,287	Magistraten och Domkapitlet.
Nordiska stipendiifonden.	Stipendier för studerande vid praktiska eller tekniska skolor, verksamhets eller artistiska skolor.	Denammar.	1874 1/18	6	440	10,500	Stadsfullmäktige.
Bergströmska do.	Stipendier för en yngling, som studerar vid bergskole i tekniska skolan.	Maria Tingberg, född Salomon.	1839 12/18	1	75	1,669	Vermlands läns utbildnings-sällskap.
Aurénstas stipendiifonden.	Allt undermåliga en medelåmna studerande eller praktiska skolor.	Bråkströms M. Th. Bergström.	1870 12/18	1	90	1,167	Do.
Melbynska do.	Att studerande till 3 af utgående elever af bergskolan vid Karlstads högre elementarläroverk, för flickor. Blevit särskild utmärkt sig vid studier af främmande språk.	En af skriftliga prövar för främmande språk.	1883 12/18	3	35	1,247	Stadsfullmäktige.
C. A. Fällgränds stipendiifond.	Till arbetare vid Karlstads kyrkstämman.	Boktryckeren C. A. Fällgränd.	1855 12/18	20	286	5,657	Do.
C. A. Fällgränds fond.	Stipendier och premier till lärjungar vid Karlstads allmänna läroverk.	Denammar.	1855 12/18	11	181	5,759	Rektor.
Fällgrändska fonden.	Stipendier och premier till lärjungar vid tekniska skolan i Karlstad.	Denammar.	1855 12/18	11	149	6,435	Styrelsen för skolan.

